

**T.C
HALIÇ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
PSİKOLOJİ ANABİLİMDALI
UYGULAMALI PSİKOLOJİ PROGRAMI**

**NORMAL GELİŞİM GÖSTEREN ÇOCUĞA SAHİP EBEVEYNLER İLE ZİHİNSEL
ENGELLİ ÇOCUĞA SAHİP EBEVEYNLERİN EVLİLİK UYUMU VE YAŞAM
DOYUMU DÜZEYLERİNİN İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAZIRLAYAN

Sümeyye YAVUZ

Danışmanı

Yrd.Doç.Dr. Hakan ERTUFAN

İSTANBUL-2016

T.C.
HALIÇ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Psikoloji.....Anabilim/Anasanat Dalı uygulamalı psikoloji Programı Tezli Yüksek Lisans
öğrencisiSümeyye.....Yavuz..... tarafından hazırlanan
“Normal Gelişim Gösteren Çocukların Ebeveynleri ile Zihinsel Engelli
Çocukları Sahip Ebeveynlerin Etkilik Uyumu ve Yaşam Dayumu Araştırması”
adlı bu çalışma jürimizce Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Sınav Tarihi : 16./06/2016

(Jüri Üyesinin Ünvanı, Adı, Soyadı ve Kurumu) :

İmzası :

Jüri Üyesi: Yrd. Doç. Dr. Hakan Ertuğrul

Danışman: Halici.....Üniv. Psikoloji ASD/ ABD Öğr. Üyesi

Jüri Üyesi: Yrd. Doç. Dr. Z. Banu Sayiner

Halici.....Üniv. Psikoloji ASD/ ABD Öğr. Üyesi

Jüri Üyesi: Prof. Dr. Orhan Doğan

Beykent.....Üniv. Psikoloji ASD/ ABD Öğr. Üyesi

Jüri Üyesi:

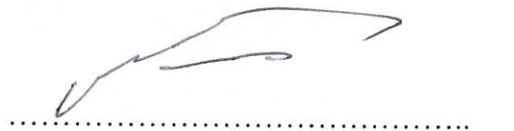
.....Üniv. ASD/ ABD Öğr. Üyesi (Yedek)

Jüri Üyesi:

.....Üniv. ASD/ ABD Öğr. Üyesi (Yedek)

İÇİNDEKİLER

Sayfa No.

İÇİNDEKİLER	ii
KISALTMALARIN LİSTESİ	iv
TABLoların LİSTESİ.....	v
ÖZET	vii
SUMMARY	ix

1. GİRİŞ

1.1 Problem durumu.....	2
1.2 Problem cümlesi.....	3
1.3 Alt problemler	3
1.4 Ana Hipotezler	4
1.5 Araştırmanın Amacı ve Önemi	4
1.6 Sayıtlar	4
1.7 Sınırlılıklar	5
1.8 Tanımlar	5

2. GENEL BİLGİLER

2.1 Zihinsel Engel	6
2.1.1 Zihinsel Engel Nedir?	6
2.1.2 Zihinsel Engel Nedenleri	7
2.1.2.1 Doğum Öncesi Nedenler	7
2.1.2.2 Doğum Sırası Nedenler	7
2.1.2.3 Doğum Sonrası Nedenler	8
2.1.3 Zihinsel Engelliliğin Sınıflandırılması.....	8
2.1.4 Zihinsel engelli Çocukların özellikleri.....	11
2.1.4.1 Psikomotor Özellikleri	11
2.1.4.2 Dil Gelişim Özellikleri.....	12
2.1.4.3 Bilişsel Gelişim Özellikleri.....	12
2.1.4.4 Sosyal Gelişim Özellikleri	13
2.1.4.5. Kişilik Özellikleri.....	13

2.1.5 Zihinsel Engelli Çocukların Ailelerinde Yaşanan Sorunlar.....	14
2.1.6 Zihinsel Engelli Çocukların Eğitimleri.....	16
2.2 Evlilik.....	16
2.2.1 Evlilik kavramı ve amacı.....	16
2.2.2 Evlilik Uyumu.....	17
2.2.3 Evlilik Uyumunu Etkileyen Etmenler.....	18
2.2.4 Ailede Engelli Çocuk ve Evlilik uyumu.....	19
3. YÖNTEM	
3.1. Araştırmanın Modeli.....	20
3.2. Evren ve Örneklem.....	20
3.3. Veri Toplama Araçları.....	20
3.3.1. Yaşam Doyumu Ölçeği.....	20
3.3.2. Aile Değerlendirme Ölçeği.....	21
3.3.3. Kişisel Bilgi Formu.....	24
3.4. Verilerin Toplanması.....	24
3.5. Veri Çözümleme Teknikleri.....	24
4. BULGULAR VE YORUMLAR.....	25
5. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER.....	60
5.1. Sonuç.....	60
5.2. Tartışma.....	62
5.3.Öneriler.....	66
5. KAYNAKÇA.....	67
6. EKLER.....	72
6.1. EK 1: Yaşam Doyumu Ölçeği.....	72
6.2. EK 2:Kişisel Bilgi Formu.....	73
6.3. EK 3: Aile Değerlendirme Ölçeği.....	75
6.4. EK 4:Etik Kurul Onay Formu.....	78
8. ÖZGEÇMİŞ.....	80

KISALTMALARIN LİSTESİ

MEB : Milli Eğitim Bakanlığı

ADÖ : Aile Değerlendirme Ölçeği

TABLULARIN LİSTESİ

Tablo 2.2.3. Evlilikte Doyumu Etkileyen Faktörler	18
Tablo 4.1. Araştırmaya Katılan Ebeveynlerin Çeşitli Değişkenlere İlişkin Dağılımı	25
Tablo 4.2. Araştırmaya Katılan Ebeveynlerin Evlilikle İlgili Çeşitli Değişkenlere İlişkin Dağılımı	26
Tablo 4.3. Araştırmaya Katılan Zihinsel Engelli Çocuğu Olan Ebeveynlerin Çocuklarıyla İlgili Çeşitli Değişkenlere İlişkin Dağılımı	27
Tablo 4.4. Normal Gelişim Gösteren Çocuğa Sahip Ebeveynlerin Aile Değerlendirme Envanterinin Alt Ölçeklerinden ve Yaşam Doyumu Ölçeğinden Aldıkları Puan Ortalamalarının Gruba Göre Dağılımı	28
Tablo 4.5. Zihinsel Engelli Çocuğa Sahip Ebeveynlerin Aile Değerlendirme Envanterinin Alt Ölçeklerinden ve Yaşam Doyumu Ölçeğinden Aldıkları Puan Ortalamalarının Gruba Göre Dağılımı	28
Tablo 4.6. Ebeveynlerin Çocuklarının Genel Durumlarına Göre Grupların Yaşam Doyumu Ölçeğinin ve Aile değerlendirmesi Envanterinin Alt Ölçeklerinin Puanları Açısından “Mann Whitney U” Testi İle Karşılaştırılması	29
Tablo 4.7. Annelerin Çocuklarının Genel Durumlarına Göre Grupların Yaşam Doyumu Ölçeğinin ve Aile değerlendirmesi Envanterinin Alt Ölçeklerinin Puanları Açısından “Mann Whitney U” Testi İle Karşılaştırılması	31
Tablo 4.8. Babaların Çocuklarının Genel Durumlarına Göre Grupların Yaşam Doyumu Ölçeğinin ve Aile değerlendirmesi Envanterinin Alt Ölçeklerinin Puanları Açısından “Mann Whitney U” Testi İle Karşılaştırılması	32
Tablo 4.9. Normal Gelişim Gösteren Çocuğa Sahip Ebeveynlerin Yaşları İle Anne Babaların Yaşam Doyumu Ölçeği ve Ebeveynlerin Aile Değerlendirme Envanterinin Alt Ölçeklerinin Puanları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi	34
Tablo 4.10. Zihinsel Engelli Çocuğa Sahip Anne Babaların Yaşları İle Anne Babaların Yaşam Doyumu Ölçeği ve Ebeveynlerin Aile Değerlendirme Envanterinin Alt Ölçeklerinin Puanları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi	35
Tablo 4.11. Normal Gelişim Gösteren Çocuğa Sahip Ebeveynlerin Eğitim Düzeyleri İle Ebeveynlerin Yaşam Doyumu Ölçeğinin ve Aile Değerlendirme Envanterinin Alt Ölçeklerinin Puanları Açısından “Kruskal Wallis H” Testi İle Karşılaştırılması	36

Tablo 4.12.Zihinsel Engelli Çocuğa Sahip Ebeveynlerin Eğitim Düzeyleri İle Ebeveynlerin Yaşam Doyumu Ölçeğinin ve Aile Değerlendirme Envanterinin Alt Ölçeklerinin Puanları Açısından “Kruskal Wallis H” Testi İle Karşılaştırılması 37

Tablo 4.12.1. Duygusal Tepki Verebilme ve Gereken İlgiyi Gösterme Ölçeklerinin Puanlarının Ebeveynlerin Eğitim Düzeyleri Değişkenine Göre Hangi Gruplar Arasında Farklılaştığını Belirlemek Üzere Yapılan Post Hoc Scheffe Testi Sonuçları 49

Tablo 4.13.Normal Gelişim Gösteren Çocuğa Sahip Ebeveynlerin Gelir Düzeyleri İle Ebeveynlerin Yaşam Doyumu Ölçeği ve Ebeveynlerin Aile Değerlendirme Envanterinin Alt Ölçeklerinin Puanları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi 41

Tablo 4.14.Zihinsel Engelli Çocuğa Sahip Ebeveynlerin Gelir Düzeyleri İle Ebeveynlerin Yaşam Doyumu Ölçeği ve Ebeveynlerin Aile Değerlendirme Envanterinin Alt Ölçeklerinin Puanları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi 42

Tablo 4.15.Normal Gelişim Gösteren Çocuğa Sahip Annelerin Sahip Olduğu Çocuk Sayısı İle Annelerin Yaşam Doyumu Ölçeğinin ve Aile Değerlendirme Envanterinin Alt Ölçeklerinin Puanları Açısından “Kruskal Wallis H” Testi İle Karşılaştırılması 44

Tablo 4.15.1. Annelerin Davranış Kontrolü Ölçeklerinin Puanlarının Sahip Olunan Çocuk Sayısı Değişkenine Göre Hangi Gruplar Arasında Farklılaştığını Belirlemek Üzere Yapılan Post Hoc Scheffe Testi Sonuçları 43

Tablo 4.16.Normal Gelişim Gösteren Çocuğa Sahip Babaların Sahip Olduğu Çocuk Sayısı İle Babaların Yaşam Doyumu Ölçeğinin ve Aile Değerlendirme Envanterinin Alt Ölçeklerinin Puanları Açısından “Kruskal Wallis H” Testi İle Karşılaştırılması 45

Tablo 4.17.Zihinsel Engelli Çocuğa Sahip Annelerin Sahip Olduğu Çocuk Sayısı İle Annelerin Yaşam Doyumu Ölçeğinin ve Aile Değerlendirme Envanterinin Alt Ölçeklerinin Puanları Açısından “Kruskal Wallis H” Testi İle Karşılaştırılması 46

Tablo 4.18.Zihinsel Engelli Çocuğa Sahip Babaların Sahip Olduğu Çocuk Sayısı İle Annelerin Yaşam Doyumu Ölçeğinin ve Aile Değerlendirme Envanterinin Alt Ölçeklerinin Puanları Açısından “Kruskal Wallis H” Testi İle Karşılaştırılması 47

Tablo 4.18.1 Babaların Yaşam Doyumu Ölçeklerinin Puanlarının Sahip Olunan Çocuk Sayısı Değişkenine Göre Hangi Gruplar Arasında Farklılaştığını Belirlemek Üzere Yapılan Post Hoc Scheffe Testi Sonuçları 49

Tablo 4.19.Normal Gelişim Gösteren Çocuğu olan Annelerin Evlilik Yaşlarına Göre Grupların Yaşam Doyumu Ölçeğinin ve Aile değerlendirmesi Envanterinin Alt Ölçeklerinin Puanları Açısından “Mann Whitney U” Testi İle Karşılaştırılması 49

Tablo 4.20.Normal Gelişim Gösteren Çocuğu olan Babaların Evlilik Yaşlarına Göre Grupların Yaşam Doyumu Ölçeğinin ve Aile değerlendirmesi Envanterinin Alt Ölçeklerinin Puanları Açısından “Mann Whitney U” Testi İle Karşılaştırılması 50

Tablo 4.21.Zihinsel Engelli Çocuğu olan Annelerin Evlilik Yaşlarına Göre Grupların Yaşam Doyumu Ölçeğinin ve Aile değerlendirmesi Envanterinin Alt Ölçeklerinin Puanları Açısından “Mann Whitney U” Testi İle Karşılaştırılması 52

Tablo 4.22.Zihinsel Engelli Çocuğu olan Babaların Evlilik Yaşlarına Göre Grupların Yaşam Doyumu Ölçeğinin ve Aile değerlendirmesi Envanterinin Alt Ölçeklerinin Puanları Açısından “Mann Whitney U” Testi İle Karşılaştırılması 53

Tablo 4.23. Normal Gelişim Gösteren Çocuğa Sahip Ebeveynlerin Evlilik Süreleri İle Ebeveynlerin Yaşam Doyumu Ölçeğinin ve Aile Değerlendirme Envanterinin Alt Ölçeklerinin Puanları Açısından “Kruskal Wallis H” Testi İle Karşılaştırılması 54

Tablo 4.24.Zihinsel Engelli Çocuğa Sahip Ebeveynlerin Evlilik Süreleri İle Ebeveynlerin Yaşam Doyumu Ölçeğinin ve Aile Değerlendirme Envanterinin Alt Ölçeklerinin Puanları Açısından “Kruskal Wallis H” Testi İle Karşılaştırılması 55

Tablo 4.25.Normal Gelişim Gösteren Çocuğa Sahip Ebeveynlerin Yaşam Doyumu Ölçeğinden ve Aile Değerlendirme Envanterinin Alt Ölçeklerinden Aldıkları Puanlar Arasındaki İlişkinin İncelenmesi 57

Tablo 4.26.Zihinsel Engelli Çocuğa Sahip Ebeveynlerin Yaşam Doyumu Ölçeğinden ve Aile Değerlendirme Envanterinin Alt Ölçeklerinden Aldıkları Puanlar Arasındaki İlişkinin İncelenmesi 58

GENEL BİLGİLER

Adı ve Soyadı : Sümeyye Yavuz
Anabilim Dalı : Psikoloji
Programı : Uygulamalı Psikoloji
Tez Danışmanı : Yrd.Doç.Dr. Hakan Ertufan
Tez Türü ve Tarihi : Yüksek Lisans – 2016

NORMAL GELİŞİM GÖSTEREN ÇOCUĞA SAHİP EBEVEYNLER İLE ZİHİNSEL ENGELLİ ÇOCUĞA SAHİP EBEVEYNLERİN EVLİLİK UYUMU VE YAŞAM DOYUMU DÜZEYLERİNİN İNCELENMESİ

ÖZET

Bu araştırma normal gelişim gösteren ve zihinsel engelli çocuğa sahip ebeveynlerin evlilik uyumu ve yaşam doyumu düzeylerinin incelenmesi ve karşılaştırılması amaçlanmıştır. Çalışmaya 40 zihinsel engelli çocuğa sahip ebeveyn ile 53 normal gelişim gösteren çocuğa sahip ebeveynle birlikte 186 kişi katılmıştır. Çalışmada anne ve babaların yaşları, eğitim düzeyleri, çalışma durumları, evlilik süreleri, çocuklarının sayısı, aylık gelirleri ile kaç yaşında evlendiklerini içeren kişisel soruların olduğu ve bu soruların yaşam doyumu düzeylerine ve evlilik uyumlarına etkisi, zihinsel engelli çocuğa sahip olmanın ebeveynlerin evlilik uyumlarını ve yaşam doyumlarını nasıl etkilediği incelenmiş, bunun sonucunda zihinsel engelli çocuğa sahip ebeveynlerin, normal gelişim gösteren çocuğa sahip ebeveynlere göre Aile Değerlendirme Ölçeğinden yüksek puan(sağlıksız) aldığı belirlenmiştir. Yaşam Doyumu envanterinde ise zihinsel engelli çocuğu olan ebeveynlerin normal gelişim gösteren çocuğa sahip ebeveynlere göre yaşam doyumu envanterinden düşük puan aldığı belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Zihinsel Engel, Yaşam Doyumu, Evlilik, Evlilik Uyumu, Aile, Ebeveyn

GENERAL KNOWLEDGE

Name and Surname : Sümeyye Yavuz
Dapartment : Psychology
Program : Applied Psychology
Thesis Advisor : Asst.Prof.Dr. Hakan Ertufan
Degree Avarded and Date : Master – June 2016

MARITAL ADJUSTMENTS and EXAMINATION of LIFE SATISFACTION LEVELS of PARENTS with MENTALLY DEFICIENT and HEALTHY CHILDREN

ABSTRACT

In this study we aim to examine and comparing the marital adjustment and life satisfaction level of parents who have children with mental disabilities and children thrive in normal physiological development. There are 186 persons in total of which 40 parents have children with mental disabilities and 53 parents have children with normal physiological development. In this frame we apply a questionnaire consider the following points like the age, educational level and employment status of parents, marital period of time, number of children, monthly earnings and how old they got married. Then we try to figure out the effect of these factors to life satisfaction level and marital adjustment. Secondly we try to understand how having children with mental disabilities affects to the life satisfaction level and marital adjustments of their parents. As a result of study we discovered that parents who have children with mental disabilities get higher score (in a negative manner) in family assessment scale than parents who have children with normal physiological development. In the life satisfaction assessment scale, parents who have children with mental disabilities get lower score than parents who have children with normal physiological development.

Anahtar Kelimeler: Mental Disabilities, Life Satisfaction, Marriage, Marital Adjustment, Family, Parent

1.GİRİŞ

1.1.Problem Durumu

Aileye katılan bir bireyin yaşı ilerledikçe ailesinden özgür hareket etmekte ve tek başına mücadele içerisinde girmektedir fakat insan fitratı itibariyle tek başına bir hayat sürmesi zor olacağından yakın ilişkiler içinde olması gereken bir varlıktır. Bu yakın ilişki ihtiyacının doyurulacağı en güvenilir ortam ise kişinin kuracağı aile ve evliliğdir. Bu yüzden kişinin yaşayabileceği yalnızlığı, fitratından dolayı her türlü beklentisini, ihtiyacını müşterek olarak devam ettirecek kurum evliliğdir(Ar,2014).

Bitter ve Corey, (2001) Aile yapısının devamlı etkileşim halinde devam eden bir sistem olduğunu ve bütün sistemlerde olduğu gibi aile sistemi de doğal dengesini korumaya çalışmakta olduğunu söylemiştir(Çengelci,2009).

Evlilik insanların dünyaya gelecek çocukları aracılığıyla soyunu devam ettirmesini sağlayan toplumsal bir kurumdur. İnsanlar sahip oldukları çocuk ile neslinin devamını garantiye almış olur (Bacanlı,2001).

Bir çocuğun dünyaya gelmesiyle ebeveynlerin yaşamında yeni bir sayfa açılır. Aileler bebeklerinin olacağı haberini aldıklarında, daha bu haberi almadan önceki zamanlarda da dünyaya getirecekleri bebeklerinin “kusursuz” olması düşüncesiyle hayaller kurar fakat bu doğal zaman içerisinde problemlerle dolu bir bebeğin dünyaya gelmesi düşüncesi aile bireylerinde anksiyete oluşturduğundan beklentiler en üst seviyede olacak şekilde tüm aile fertleri hazırlık yapar. Engelli bir bebeğin dünyaya gelmesi ya da daha ileriki süreçlerde çocuğun engelli olması anne ve babayı hayal kırıklığına uğratar (Varol, 2005).

Aileye yetersizliği olan bir bebeğin katılması, aile fertlerinin yaşamlarını, hissiyatlarını ve davranışlarını negatif yönde etkiler. Normal gelişim gösteren bir bebek beklenirken ve geleceğe dair tüm istek, planlarını ve umutlarını hazırlarken yaşlılarından farklı özelliklere sahip olan bir bebeğin dünyaya gelmesi ebeveynlerin

sosyal hayatlarında, gelecek planlarında, çalışma hayatlarına ve ekonomik mevzularda büyük oranda değişmelere sebebiyet verebilmektedir. Diğer yandan ebeveynler şok, ret, üzüntü, suçluluk kabul etmeme hislerini yaşamakta, çocuğundaki farklı özelliklere uyum sağlamaya uğraşarak, duruma çözümler aramaktadır(Akıncı,1991).

Ailedeki tüm bireyler, aileyi tamamlayıcı olarak katılan çocuğun zihinsel normallik sınırları içerisinde olmasını ister fakat beklenen bilişsel niteliklere sahip olmayan bir çocuğun aileye katılması ile aile fertlerinin özellikle de anne-babaları ciddi sıkıntılarla karşı karşıya kalmasına sebep olmaktadır(Genç,2015).

Vıncent (1990) belirttiğine göre, Akkök ve diğ. (1992) engelli çocuğa sahip bir anne-babanın kendilerine ait bir stresi derin yaşamaktadırlar bunun sebebi de engelli bir çocuğa anne-babalık etmenin güçlüğü olduğunu belirtmiştir

Engelli bebeğin doğumu ile anne - babalar için kusursuz bebeğin ölümü gibidir ve zaman geçtikçe anne - babalarda devamlı üzüntüye, melankoli ve umutsuzluk hissiyatına neden olabileceğini belirtmiştir(Eş,2015).

Aile fertlerinin biri ya da birden çok belli bir süre veya kesintisiz rahatsızlığı ve engelli olması aile içi ilişkileri etkileyerek, sağlıklı yapıdaki ailelerin de dengesini sarsabilmektedir (Yörükoğlu,1998).

Engelli çocuk anne-babaları ile ilgili araştırmalarda bu ailelerde ebeveynlerin çeşitli düzeylerde kaygı, depresyon, düşük özsaygıya sahip oldukları engellenmişlik hissi yaşadıkları ve şahsi doyumlarının düşük olduğu belirtilmiştir (Okanlı ve dik, 2004).

Anne ve babanın engelli çocuğu olduğu gerçeğini öğrendiğinde bu durumu kabul edip, uyum göstermesi ve hayatını bu duruma göre tekrar düzenlemesi zor olabilir. Bu durumda engelli çocuğu olan anne ve babalar, hem kendileri hem de çocukları ile ilgili duygusal zorlanma yaşarlar ve bu zorlanmalarda anne ve babaların farklı problemler yaşamamasına sebep olabilmektedir(Arman,2009).

Yaşanılan bu üzüntü veren durum içerisinde durumu zorlaştıran diğer bir etken ise eşlerin arasında oluşabilecek sorunlardır. Zihinsel engelli çocuğa sahip

olduğunu öğrenen anne ve babayı büyük bir sorumluluk bekler. Bu durumla karşılaşan aile fertlerinden en çok anne etkilenirken babanın kendini bu durumdan izole ederek anneyi yalnız bırakabilmektedir. Bu üzücü durum karşısında eşlerin işbirliği içinde olup çocuklarının durumunu kabul edip tüm sorumluluklarını beraber üstlendiklerinde onlara üzüntü veren durum karşısında daha güçlü durabilirler.

Anne ile babanın zihinsel engelli çocuğu olduğunu öğrendikten sonraki anne-baba ilişkisi çok önemlidir. Yapmış olduğumuz bu çalışma da anne ve babanın birbirlerine olan yaklaşımı ve bu yaklaşımların da yaşam doyumu düzeylerini ve evlilik uyumlarına etkisini tespit etmek amaçlanmıştır. Aynı zamanda normal gelişim gösteren çocuğa sahip anne ve babalarla da çalışma yapılmış ve normal gelişim gösteren çocuklarının anneye, babaya, birbirlerine olan tavır ve yaklaşımlarına, yaşam doyumu düzeylerine ve evlilik uyumlarına olan etkisi araştırılarak iki grup arasındaki farklılıkları ortaya çıkarmak amaçlanmıştır.

1.2 Problem Cümlesi

Normal gelişim gösteren çocuğa sahip ebeveynler ile zihinsel engelli çocuğa sahip ebeveynlerin evlilik uyumu ve yaşam doyumu düzeylerinin arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

1.3.Alt Problemler

1-Zihinsel engelli çocuğa sahip olma ile Aile Değerlendirme düzeyi puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

2-Normal gelişim gösteren çocuğa sahip olma ile Aile Değerlendirme düzeyi puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

3-Zihinsel engelli çocuğa sahip olma ile Yaşam Doyumu düzeyi puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

4-Normal gelişim gösteren çocuğa sahip olma ile Yaşam Doyumu düzeyi puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

1.4. Ana Hipotezler

1-Zihinsel engelli çocuğa sahip olan ebeveynlerin Aile değerlendirme düzeyleri normal gelişim gösteren çocuğa sahip ebeveynlere göre anlamlı yüksek çıkacaktır.

2-Zihinsel engelli çocuğa sahip olan ebeveynlerin Yaşam Doyumu düzeyleri normal gelişim gösteren çocuğa sahip ebeveynlere göre anlamlı düşük çıkacaktır.

1.5.Araştırmanın Amacı ve Önemi

Bu araştırmanın amacı, zihinsel engelli çocukların ebeveynlerin evlilik uyumlarını ve yaşam doyumunu incelemektir. Bir diğer amacı ise, normal gelişim gösteren çocuğa sahip ebeveynler ile zihinsel engelli çocuğa sahip ebeveynlerin evlilik uyumunu ve yaşam doyumlarını karşılaştırarak incelemektir.

Türkçe literatür incelendiğinde, zihinsel engel tanısı alan çocukların ebeveynlerinin evlilik ilişkisini ve yaşam doyumunu, inceleyen çalışmalar oldukça azdır. Zihinsel engelli çocukların ebeveynlerinin, evlilik uyumları ve yaşam doyumlarını incelemek üzere yapılan bu çalışmanın, ebeveynleri anlama, yaşadıklarını betimlemeye ve bu alanda yeni hizmetlerin sağlanmasında katkıda bulunacağı düşünülmektedir.

1.6. Sayıtlar

1-Araştırmaya katılan bireylerin veri toplama araçları olan Aile Değerlendirme Ölçeği (ADÖ), Yaşam Doyumu Ölçeği, Kişisel Bilgi Formunda yer alan soruları gerçek durumlarını yansıtacak şekilde cevapladıkları varsayılmıştır.

2- Aile Değerlendirme Ölçeği, Yaşam Doyumu Ölçeği amaçladığı özellikleri test eder niteliktedir.

3-Evlilik uyumlarında ve yaşam doyumunu düzeylerinde zihinsel engel ve normal gelişim gösteren çocuğa sahip olma dışında duruma etki edebilecek bir etken olmadığı varsayılmıştır.

1.7. Sınırlılıklar

1- Araştırma İstanbul'da ki Sultangazide ilçesinde ikamet eden, Milli Eğitim Bakanlığına (MEB) e bağlı okullara devam eden zihinsel engelli ve normal gelişim gösteren çocuğa sahip ebeveynlerin evlilik uyumu ve yaşam doyumu düzeyleriyle sınırlıdır.

2- Bu araştırmanın sonuçları Kişisel Bilgi Formu, ADÖ, Yaşam Doyumu Ölçeği elde edilen verilerle sınırlıdır.

3- Araştırmanın sadece İstanbul ilinde Sultangazi İlçesindeki ikamet eden evli bireylere uygulanmış olması ile sınırlıdır.

1.6. Tanımlar

Zihinsel Engel, Genel entelektüel işlevselliğin ortalamanın altında sınırlı olmasıyla beraber zekâ düzeyinin 70 – 75 ve altında olması; bireysel bakım, iletişim, ev yaşamı, kişilerarası maharetler, sosyal olanaklardan yararlanma, kendisini çekip çevirme, mektep ile ilgili işlevsel maharetler, boş zamanlarını değerlendirme, sağlık ve güvenlik ile ilgili uyumsal davranışların en az ikisinde eksikliğin olması ve belirtilerin 18 yaşından önce başlamış olmasıdır(Kurt,2010).

Evlilik uyumu, Çiftlerin gündelik yaşamlarına ve ömür içinde farklılaşan koşullara uyumlu olması ve belirli süre içerisinde birbirlerine uygun olarak değişmesidir(Kublay ,2013)

Evlilik, , Bir kadınla bir erkeği birbirine bağlayan, kurumlaşmış ve doğacak çocuklara belli bir statü edindiren, toplumsal açıdan “devletin” hak ve yetkisi bulunan bir ilişki şeklidir (Özgüven,2009).

Yaşam Doyumu, Bireyin kendisi ve yaşamı ile ilgili gerçekleşmesini istedikleriyle var olanların kıyaslamasıyla elde edilen sonuçtur (Özer ve Karabulut, 2003) .

2-GENEL BİLGİLER

2.1.Zihinsel Engel

2.1.1. Zihinsel Engel Nedir?

Zihinsel engellilik; gelişim döneminde beliren, uyumlu davranışlarda eksikliğin olması ve genel zekâ fonksiyonları bakımından normal sınırın altında olma halidir(Dündar,2006).

Şenol (2006) bu eksiklik 18 yaşından önce ortaya çıkan; bilişsel, motor, dil ve sosyal alanları içeren genel zihinsel işlevselliğin bariz olarak ortalamanın altında olması ve eşlik eden uyum bozukluğu ile ortalamanın altında olması ile belirlenmekte olduğunu belirtmiştir.

Ataman (2011) bu sınıflandırma içerisinde zihinsel engellilik saptanan çocukların %90'ına yakınının, yetersizlikleri hafif düzeyde olan çocuklar oluşturmaktadır. Bu sınıflandırmaya giren çocuklar normal gelişim gösteren aynı yaş gruplarıyla kıyaslandıklarında benzerlikleri farklılıklarına göre daha fazladır. Zihinsel yetersizlikleri orta ve ağır düzeyde olanların tüm zihinsel yetersizliği olanlar içerisindeki oranı yaklaşık %10 u kadar olduğunu belirtmiştir.

Zihinsel engellilik, çeşitli tanımlamaları yapılmış karmaşık bir kavramdır. Zihinsel engelliliğin en önemli sebepleri, doğum öncesi, doğum sırası ve doğum sonrası nedenlerden dolayı, bireyin zihinsel gelişim ve işlevlerinde sürekli bir duraklama yavaşlama veya gerileme olmasıdır. Bu yavaşlama veya gerileme, bireyin uyumsal davranışlarında ve günlük yaşamında gerilik ve yetersizlik yaşamasına sebep olabildiğini ifade etmiştir (Coşkun,2012).

2.1.2. Zihinsel Engel Nedenleri

2.1.2.1. Doğum Öncesi Nedenler

Anneden ve babadan gelen genler sperm ve yumurtanın birleşmesi esnasında birleşerek, embriyonun gelişiminde ve özelliğini belirlemede etkili olur. Her hücrede anne-babadan gelen çiftlerden oluşan 23 kromozom vardır. Anne-babadan gelen kromozomların çok veya az olması kromozomal bozuklukların olmasına sebep olabilmektedir(Tekinarıslan,2010).

Annenin hamileliğinin özellikle ilk aylarında geçirdiği AIDS, frengi, rubella, taksoplosmiasis, sifilis gibi hastalıklar ve enfeksiyonlar, kafein, nikotin içeren ilaç ve endüstriyel kimyasal maddeler, sakinleştirici amaçla kullanılan ilaçlar, beslenme bozuklukları, metabolik hastalıklar, radyasyona maruz kalma, fragil X sendromu, kromozom sapmaları ve genetik bozukluklar, baş-kafa oluşum bozukluklar (hidrosefali, mikrosefali ve anensefali) zihinsel engelliliğe neden olan etmenler olarak düşünülmektedir. Bazı araştırmalar ile elde edilen verilere göre kan uyuşmazlığı, annenin hamileliğinde tükettiği alkol, sigara ve eroin gibi teratojenler de bebeğin gelişimini olumsuz etkiler(Çiftçi,2007).

İnsan oluşumu döllenmeden doğum anına kadar birçok kalıtsal ve çevresel faktörlerden etkilenmektedir. Bu faktörleri sıralayacak olursak; Kalıtsal faktörler, tek gen hastalıkları, cinsiyet kromozomu bozuklukları enfeksiyonlar, zehirlenmeler, annenin hamileliğinde içki, sigara gibi teratojen kullanımı, duygu durumu, hamilelikte beslenme ve hamilelik toksa misisi(E.Çoban,2003).

2.1.2.2. Doğum Sırası Nedenler

Doğum sırası nedenler zihinsel engel durumunun ortaya çıkmasının genellikle beyin zarar görmesi sonucunda olmaktadır. Doğum sırasında birtakım sebepler nedeniyle beyin zedelenmektedir. Doğumun normal doğumlara göre oldukça meşakkatli olması, bebeğin hatalı bir şekilde doğması, başın pelvisten acele geçmesi gibi nedenlerden ötürü beyinde bir zarar ortaya çıkabilmektedir. Benzer sebepler sonucu kafatasında kanamanın olması bu toplanan kanın belirli bir düzeye gelmesiyle beyne baskı yapıp beyine zarar verebilmektedir. Doğumun olması gerekenden daha uzun

sürmesinden ötürü meydana gelen oksijen yetersizliğinin beyinde ortaya çıkardığı zarar ve bebeğin boynuna göbek kordonunun dolanması gibi durumlar zihinsel engelliliğe sebep olabilmektedir. Aynı zamanda bebeğin doğumla beraber 60 saniyeden daha uzun süre soluk alamaması da beyni olumsuz etkilemektedir(Cirhinlioğlu,2001).

Tesadüfi durumların birçok etkisi bebeğin hasar görmesine neden olabilmektedir. Bunları sıralayacak olursak; doğum travmaları, doğum sırasında kullanılan araç-gereçler, doğum sırasında bebeğin düşmesi, beklenenden sonra doğması ve yorucu doğumlardır(Çoban,2003).

2.1.2.3. Doğum Sonrası Nedenler

Doğum öncesinde ve doğum sırasında bir meseleye rastlanmamasına karşın, doğumdan sonra çocuğun kafasının zedelenmesi ve yaralanması, beyin iltihabı, kaba beyin hastalığı, beyin tümörü, zehirlenmeler, enfeksiyonlar, merkezi sinir sisteminde bakteri, mantar ve virüse bağlı ortaya çıkan hastalıklar, sağlık koşullarının eksik olması, beslenme problemleri, astım, bronşit, zatürre gibi hastalıklar ve kültürel geri kalmışlık gibi durumlar beyin hasarlarına sebep olabilmektedir. Beyin iltihabına sebep olan cıva ve kurşun zehirlenmeleri, beynin şiddete ve sarsılmaya maruz kalması sonucu kanamanın olması zihinsel engelliliğe sebep olduğuna dair araştırmalar bulunmaktadır(Genç,2015).

Doğumdan sonra uygunsuz şartlar, uyarıcıların eksikliği ve sağlıksız yaklaşımlar ve bunları sıralarsak; yaralanmalar, enfeksiyonlar, beslenme eksikliği ailenin sosyoekonomik düzeyinin yeterli olmaması, iklim ve mevsimler, bakteri ve virüslerin neden olduğu enfeksiyonlar, sosyal ve kültürel mahrum kalmadır(Çoban,2003).

2.1.3. Zihinsel Engelliliğin Sınıflandırılması

Zihinsel engelli çocukların eşit dağılımlı bir grup olmaması ve kendi içinde değişimler göstermesi sebebiyle sınıflandırılmaların yapılması gerekmektedir çünkü çocuklara ait özelliklerin belirlenmesi özel eğitim hizmetlerinden doğru bir şekilde yararlanma açısından mühim olmaktadır(Yalçınkaya,2012).

Türkiye de MEB, özel eğitim prosedür bu sınıflandırmayla uyumlu olarak bu çocuklar “Eğitilebilir, öğretilebilir, klinik bakıma gereksinim duyan ve öğrenme güçlüğü olan çocuklar olarak sınıflandırılmıştır.

Öğrenme güçlüğü olan çocuklar; Yaşadığı çevrenin sosyoekonomik eksikliğinden ötürü, eğitim ve öğretim ilgileri, deneyimleri olmayan veya organik ve fonksiyonel nedenlere ilişik özel nitelikte kavrama, anlatma okuma-yazma, çizme basit hesaplar ve kavramlaştırma da zorlanan çocuklar bu grupta yer almaktadır.

Öğretilebilir Zihinsel Engelliler: Zekâ puanları 25–44 olan zihinsel engelliler yarı bağımlı şeklinde adlandırıldıkları görülmektedir. Yarı bağımlı bir yaşam devam ettirebilir, basit düzeyde iletişim kurabilirler. Zihinsel engelliler grubunun % 3 bu grupta bulunmaktadır.

Eğitilebilir Zihinsel Engelliler: Zihinsel engelliler grubunda normale en yakın eğitilebilir zihinsel engeli olanlardır. Zekâ puanları 45–75 olan zihinsel engellilerdir. Bununla birlikte bu çocukların normallerle beraber eş değer eğitim alabilecekleri görülmektedir. Bu gruptaki çocuklar sekiz – on iki yaş düzeyinde zekâyâ sahip olabilirler. Altıncı sınıf düzeyinde akademik işler yapabilirler. Uygun eğitim fırsatları ve doğru araç gereç kullanılması ile kendilerine yeter duruma gelebilecek tekdüze ve yarı maharet gerektiren bazı kabiliyetleri bağımsız olarak gerçekleştirebilirler. Sosyal bakımdan uygun ortamda olumlu uyumsal davranış gösterebilirler.

Klinik Bakıma Gereksinim Duyan Çocuklar: Zekâ puanı farklı ölçümlerde kesintisiz olarak 24’ün altında çıkan, yaşama uyum gösteremeyen ve sağlık kurumlarında sürekli klinik bakıma muhtaç olan zihinsel engelli çocuklardır(Yalçınkaya,2012).

Zihinsel Engelliliğin Psikolojik olarak Sınıflandırılması;

Hafif Derecede Zihinsel Engelli; Çoğunlukla duyuşal ve motor alanda zarar yoktur. Bu gruptaki bireylerin büyük çoğunluğu normal dil gelişimi ve sosyal alandaki becerilerini okul öncesi dönemde sahip olurlar bu sebeple zekâ geriliği teşhisi koymak oldukça güçtür. Yetişkin dönemde hayatlarını kendi kendilerine yönetip fazla maharet

gerektirmeyen ya da az maharet gerektiren pratik el işleri çalışmalarını yapabilirler(Şenol,2006).

Hafif düzeydeki zihinsel engelli çocuklar MEB e bağlı okullarda özel sınıflarında eğitim alabilme hakkına sahiptirler. Günümüzde zihinsel engelli çocukların birçoğu hem zihinsel engel çocuğa hem sınıf öğretmenlerine sağlanan danışmanlık ve destek hizmetleri ile normal sınıflarda eğitim görebilmektedir(Dündar,2006).

6 yaşa kadar, kişisel bakım, yürüme, koşma gibi maharetlerde aynı yaş grubuna göre biraz geride kalabilirler fakat hemen ayırt edilmeyebilmektedirler. Bu yaşlarda henüz teşhis konmamış da olabilir.

6-18 yaş arası: Bu gruba giren çocuklar okula gecikmeli ve özel eğitim sınıflarında eğitime başlamaktadırlar. Akademik bilgileri basit düzeyde öğrenebilmektedirler(Tural,2002)

Yetişkinlikte: En önemli özelliklerinden biride Sorumluluk alabilmeleridir. Şahsi ve iş yaşamlarında oldukça başarılıdır. Duygusal ve sosyal yönden yeterli düzeyde gelişim sağlamamışsa evliliğe uyum sağlayabilme, çocuk büyütme, gelenek ve kültürün isteklerine uyum sağlamakta güçlük çekebilirler(Ataman,2003).

Orta Düzeyde Zihinsel Engelliler; Orta düzeyde zihinsel engele ilave olarak ağır derecede olmamak üzere çoğunlukla fiziksel engel de görülmektedir. Orta düzeyde zihinsel engelli olan bireyler eğitimle kendilerine bakmayı öğrenebilirler, çok uğraş gerektirmeyen işleri başarabilirler, basit vazifeleri yerine getirebilirler. Okulda, sınıf içi kurallara uymakta diğer öğrencilere kıyasla zorlanırlar ve dersler de başarısız olurlar. Erken teşhis ve erken eğitim ile günlük bakımlarında kısmen özgür olabilir ve bazıları denetimle ile toplum içinde hayatlarını devam ettirebilirler(kaymaz,2015).

6 yaşına kadar yürüyebilmekte ve tek başına beslenebilmektedirler. Basit anlamda tuvalet eğitimi almaları mümkündür. Basit tümcelerle iletişim kurabilmektedirler. Gündelik hayata basit becerilerini öğrenebilseler de psikomotor becerilerde yetersizlik görülmektedir.

6-18 yaş arası: Akademik becerileri çoğunlukla işlevsel okuma ve temel sayı kavramlarının eğitimi ile ilgili olmaktadır. Basit akademik bilgileri ve kişisel bakım ile ilgili becerileri öğrenebilmektedirler. Kendi başlarına tanıdık çevrede hareket edebilmektedirler. Örneğin; evin yakınındaki markete belli ihtiyaçları alabilirler. Ergin döneminde, toplumsal kuralları öğrenmedeki güçlükleri, yaşlıları ile karşılıklı iletişim ve ilişkilerini bozabilmektedir.

Yetişkinlikte: Bir yetişkin ile beraber olması koşuluyla çok uğraş gerektirmeyen basit işleri yapabilmektedirler. Orta düzeyde zihinsel gelişim geriliği olan çocuklar zihin engelliler grubunun %10' nu oluşturur. Akademik olarak ilköğretim ikinci sınıf düzeyinden ileri gitmekte güçlük çekerler fakat mesleki eğitimden yararlanıp belirli bir denetimle öz bakımlarını yapabilecek düzeye ulaşabilirler(Eş,2013).

Ağır ve Çok Ağır Düzeyde Zihinsel Engelliler; Zekâ puanları 35 – 40 ile 20 – 25 arasında olan bu gruptaki bireyler ciddî biçimde dil gelişimi zorluğu, sosyal, duygusal veya davranış meseleleri ile kişisel bakım becerilerini öğrenmesinde belirgin gecikme ile prezante olurlar. Yalnızca temel bakım açısından eğitim verilebilir(Natan,2007).

2.1.4. Zihinsel Engelli Bireylerin Özellikleri

2.1.4.1.Psikomotor Gelişim Özellikler

Zihinsel engelli olarak doğan çocukların bedensel gelişimleri ilk bir senelik sürede epeyce durağandır. Zihinsel engelli çocukların motor gelişiminde zaman geçtikçe besbelli farklar ortaya çıkmaktadır. Vaktinde yürüyememeleri, el kaslarının beklenenden sonra olgunluğa erişmesi ve kafalarını dik tutamamaları bunlardan bazılarıdır (Ataman, 2003).

Zihinsel engelli çocuklar ellerini yeterince işlevsel olarak kullanmada problem yaşamaktadırlar. El-ayak ve el-göz koordinasyonunu edinmede büyük küçük kaslarını kullanmada ve denge kurmada zorluklar görülür ve aynı zamanda bağışlıklarının düşük olması sebebiyle çok hastalanırlar (Aral ve Gürsoy, 2007).

2.1.4.2.Dil Gelişim Özellikleri

Hafif düzeyde zihinsel engelli çocuklar, sözcüklere ses ekleme ve sesleri hatalı ifade etme, sözcüklerdeki sesleri atlama yetersizliklerini göstermekte, sözlü yönergeleri ve talimatları nasıl yerine getireceğini anlamakta güçlük yaşamaktadırlar. Kelime dağarcıkları sayılı, kurdukları tümceler yaşıtlarının gerisinde ve kelimeler yanlış yerde ve hatalı kullanılmaktadır. Orta ve ağır düzeyde zihinsel engelli çocuklar, hafif düzeyde zihinsel engelli çocukların yaşadığı sorunlar ile çok sınırlı düzeyde kelime ve tümce kullanarak ihtiyaçlarını ve düşüncelerini söylerler (Kulaksızoğlu, 2003).

2.1.4.3.Bilişsel Gelişim Özellikleri

- Konsantrasyonları kısa süreli olup çabuk dağılır.
- Soyut kavramları zor kavrarlar.
- Zaman da soyut kavram olduğundan çok geç ve güç gelişir.
- Dil gelişimleri geç ve zordur.
- Edindikleri veriler arasında bağlantı kuramazlar ve genelleme yapamazlar.
- Yeni durumlara uymada sıkıntı yaşarlar.
- Kolaylıkla yorulurlar, sabırsızdırlar.
- Akademik kavramları geç, zor ve sınırlı öğrenirler.
- Gördüklerini, işittiklerini ve öğrendiklerini çabuk unuturlar.
- Uzak gelecekte ziyade yakın zamanla ilgilenirler.
- Algısal yapıları ve verdikleri tepkiler basittir.
- His ve görüşlerini açık ve özgür olarak ifade edemezler.

2.1.4.4. Sosyal Gelişim Özellikleri

- Ağırlıklı olarak kendilerinden yaşça küçük insanlarla sosyal etkileşimde bulunurlar.
- Uzun süreli dostluklar kuramazlar.
- Topluma, oyunlara uyum sağlamakta zorlanırlar.
- Çoğunlukla görünümleri açısından farklıdırlar.
- Adabı muâşeret kurallarına uymakta çoğunlukla zorlanırlar.
- Farklı davranışları ile toplumsal ve sosyal uyumsuzluk yaşarlar.
- Sosyal faaliyetlere karşı az alaka gösterirler.
- İnsanlarla ilişkileri pek iyi değildir.
- Sosyal ilişkilerde kendilerini grupta kabul ettirecek becerileri azdır.

2.1.4.5. Kişilik Özellikleri

- Özgüvenleri düşüktür.
- Spesifik bir hedefe ulaşmak için uğraş vermezler.
- Sabırsızdırlar ve cesaretleri kolay kırılır.
- Arkadaşlık kurmaları geç ve güç olur.
- Yükümlülüklerden mümkün mertebe kaçınırlar.
- Bir arada oldukları bireylerin duygularına ve fikirlerine yeterli alaka göstermezler.
- Kendi başlarına bir işe kalkışma ve sonuca varma arzusu hissetmezler.
- Hislerini ve düşüncelerini kelimelere dökmekte zorlanırlar(Akkuş, 2007).

2.1.5.Zihinsel Engelli Çocukların Ailelerinde Yaşanan Sorunlar

Bir bebeğin engelli olarak doğması hiç şüphesiz tüm aile fertlerini etkileyen stres kaynağıdır. En çok da zekâ geriliği teşhisi aileler üzerinde negatif etkisi aileler üzerinde ciddi bir sorunlara sebep olabilir. Zihinsel engelli çocuğa sahip anne-babalar diğer hasta çocukların anne-babalarına göre daha çok stres yaşamaktadırlar(Kurt ve diğ.,2008).

Engelli çocuğun doğumu ile ailede oluşan kriz aşamalarını içermektedir;

1- Kabul etmeme: Aile, zihinsel engelli bir çocuğa sahip olduğu için çocuğu kabul etmekte bu duruma alışmakta zorluk yaşamaktadır. Anne ve baba konulan teşhisin hatalı olduğunu ispatlamak yollar ararlar. Bu durumu kabul etme konusunda uzun süre geçerse ailelerin başarılı bir şekilde uyum sağlamaları güç olabilmektedir.

2- Kızgınlık: Reddetmeyi atlatan aile neden başkasının değil de bizim başımıza geldi gibi sorulara cevap aramaktadır. Bu dönemde ebeveynler sinirlilik, suçluluk ve üzüntü duyarlar. Üzüntü, çocuklarının teşhisi için diğer insanları itham şeklinde sonuçlanabilir. Kızgınlık dönemi uygun savunma mekanizmaları kullanılmaya başlanana kadar devam etmektedir. Bu duygularını sağlık alanında çalışan elemanlara ve normal çocuğa sahip anne-babalara yöneltmekte, bazen bu durumun kendilerine verilmiş bir bela olduğunu düşünmektedirler. Çocuğun ölmesini isteme ve bunu yaşamaktan dolayı da suçluluk duymaktadırlar. Anne-babanın birbirlerini sürekli suçlamaları, evliliklerinde sorun yaşamalarına sebep olabilmektedir.

3- Uzlaşma: Aileler çocuklarının değişebileceğine, yaşlılarının gerisinde kalmayacağını düşünüp en iyi olanakları en iyi eğitimcileri bularak bu durumdan kurtulabileceklerini düşünürler.

4- Depresyon: Ailelerde ağlama, içe çekilme, yakınlarıyla iletişimi azaltma, suçluluk hissi görülmektedir.

5- Kabul: Kabul aşaması son dönemdir. Anne babalar teşhisin hayatlarını oldukça değiştirdiğini kabul ederek çocuğu aile yaşamına katma metotlarını ve gerekli savunma mekanizmalarını aramaya başlarlar ve böylelikle kriz dönemi sona ermiş

olur. Ebeveynler artık yavaş yavaş durumlarını kabullenmeleri gerektiğini anlamaya, çocuklarına nasıl yardım edebileceklerini daha realist biçimde düşünmeye başlarlar. Kabul aşamasına gelebilen ebeveynler çocuklarını olduğu gibi kabul etmeye hazırdırlar. Ailelerin birçoğu ise bu aşamaya gelememektedir. Aileye yaşadıkları durumu kabul etmeleri konusunda danışma hizmeti verirken dikkatli olunması gereken bir husus da bir aşamayı bütünüyle yaşayıp hazır hale gelmeden diğer aşamaya geçmeye zorlamamaktır (Okanlı ve diğ. 2004).

Engelli çocukla babalara kıyasla daha fazla ilgilenen anneler, boş zamanlarını değerlendirme eksikliğinden ve bütünüyle hayatlarını ona ihtiyaç duyan engelli çocuğa adanmalarından ötürü zaman içinde ailenin diğer bireylerinden ve yakın çevrelerinden uzaklaşabilmektedir. Bu durum anne ve babanın birbirlerine karşı eş olma potansiyellerinin kaybedilmesine de sebep olabilmektedir. Engelli çocuğa sahip olan anne babaların en çok yaşadıkları hislerden biri, çocuklarının durumundan birbirlerini sorumlu tutmalarıdır. Engelli bir çocuğa sahip olmanın getirdiği mali yük hakkında annelere kıyasla daha çok endişe duymakta olan babalar bu sebeple çocuklarından bir miktar uzaklaşırlar. Bu faktörler, babaların çocuklarını annelere kıyasla daha olumsuz algılamaları sonucunu doğurmaktadır(S.Bozdoğan,2011).

Ebeveynlerin bir yandan bu çocukların ihtiyaçları ile ilgilenme, ona zarar verebilecek olan dış dünyaya karşı savunmasız olan çocuğu devamlı denetleme ve öbür yandan; ailenin diğer üyelerinin ihtiyaçlarını karşılamaya çabalama, aile ortamında düzeni sürdürmeye çabalama zorunlulukları vardır. Bununla beraber çocuğun zihinsel engelinin düzeyi, yaşı ve cinsiyeti, evde başka stres faktörlerinin bulunması, çocuğun gelişimsel yaşına uygun olmayan davranışlarına karşı anne babanın yaklaşımları, aile içindeki ilişkinin normal bir anne baba ve çocuk ilişkisine göre daha komplike, gergin ve tutarsız olması da yaşanmakta olan stresin düzeyini etkileyebilir(Lafçı ve diğ.2014).

2.1.6. Zihinsel Engelli Çocukların Eğitimi

Özel eğitime ihtiyaç duyan bireylerin eğitim ihtiyaçlarını karşılamak için özel olarak eğitim görmüş personel, yapılandırılmış programlar ve metotlar ile onların engel ve özellikleri için gerekli kurum ve kuruluşlarda verilen eğitime "özel eğitim" denir.

Özel eğitime ihtiyaç duyan bireylere, her tür ve seviyedeki eğitim kurumlarında, devam ettiği hazırlanmış eğitim programlarının amaçlarını gerçekleştirmek üzere bireysel ve grup eğitimi yapılmaktadır. Verilen eğitim eğitilebilir veya öğretilbilir düzeydeki bireyin kapasitesi göz önünde bulundurularak yapılandırılmakta ve sürdürülmektedir. Eğitilebilir seviyedeki zihinsel engellilerin ilköğretimlerini kaynaştırmanın çeşitli teknikleri uygulanarak normal öğrencilerle birlikte onlarla aynı okulda tamamlamaları önerilmektedir. Kaynaştırma, özel eğitim gerektiren öğrencilerin diğer öğrencilerle iç içe bulunmalarına olanak sağlamak ve eğitim amaçlarını en üst seviyede gerçekleştirmek için oluşturulmuş eğitim kurumları olarak tarif edilebilir(Ahmetoğlu,2004).

Bilhassa hafif ve orta dereceli zekâ geriliğine sahip bireylerde özel eğitim önemli bir paya sahiptir. Çocuk özel eğitimle, okuma yazma ve basit hesapları yapabildiği gibi, fazla uğraş gerektirmeyen günlük işleri yapmayı da öğrenebilir. Bu tür çocuklarda topluma uyum sağlamak için gerekli becerileri kazanması için özel eğitim gereklidir(Natan,2007).

2.2.Evlilik

2.2.1. Evlilik Kavramının Tanımı ve Amacı

Evlilik, karşılıklı cinsel tatminin sağlanmasını, bir arada olmayı, birbirine arka çıkmayı ama daha önemlisi, neslin devamını sağlamaya yarayan bir ilişki biçimidir ve farklı toplumlarda farklı yapılar gösterebilir. Evlilik, iki insanın köklü bir birliktelik ve bir aile kurmak için bir araya gelerek oluşturdukları, birbirlerine ve çocuklarına karşı belli roller paylaşıp yükümlülüklerini yerine getirmeye söz verdikleri, birbirine bağlı sistemlerden oluşan evrensel bir kurumdur(Yalçın,2014).

Tezcan ve Coşkun (2004) Evliliğin demografi sözlüğündeki manası ile karşı cinsten iki birey tarafından oluşturulmuş, resmi, dini veya ülkesel farklılıklara göre geleneksel olarak başka tür ve şekillerde de gerçekleştirilebilen yasal bir birliktelik olarak tanımlanabileceğini belirtmiştir.

Kankaya (2015) insanların evlenme sebeplerine bakıldığında, çok çeşitli olduğu ve buna göre bireylerin evlenme sebepleri arasında iki kişinin biyolojik, sosyal ve psikolojik ihtiyaç ve güdülerin doyurulması, soylarının devam etmesi, toplumda yer

edinme, beraber güven içinde yaşama, dayanışma duygusunu hissetmek ve sahiplenme duygusu gibi faktörler bulunduğunu belirtmiştir.

2.2.2. Evlilik Uyumu

Evlilik ve aileyi alakadar eden mevzularda düşünce birliği yapabilen ve meselelerini pozitif bir şekilde çözebilen eşlerin evlilikleri uyumlu bir evlilik olarak belirtilmektedir(Erbek,2005).

Şener ve Terzioğlu, (2002) ayrı karakterlere sahip eşlerin mutluluğu ve ortak amaçlara ulaşmak için bir bütün olarak birbirlerini tamamlaması olduğunu ve aile yaşamında eşler arasında uyum sağlanarak mutluluğun elde edilebilmesi için çiftlerin; aileyi ilgilendiren konularda görüş ve çabalarını birleştirmeleri gerektiğini belirtmiştir.

Berberliklerindeki ihtiyaçlar kişiden kişiye göre farklı önem sıralarıyla devreye girmektedir ve bireysel bir nitelik taşımaktadırlar. Karı koca evliliklerinin bütün gereksinimlerini paylaşma çabası içine girerlerse evliliklerinin daha dengeli ve uyumlu bir hal alır(Özgüven,2000).

Poroy (2010) , doyumu yüksek bir evliliğin en önemli koşulunun uyumlu ilişkiler kurabilen birer çift olabilmek ve bunun için de birbirlerinden beklentilerini açıkça belirtmeleri gerektiğine değinmiştir.

Evlilik uyumu genelde mutlu olma ile beraber cinsel yaşamlarında mutlu olma, doğru iletişim ve yeniden evlenirse yine aynı kişiyle evlenme isteğinin olması evlilik uyumunu ölçütleriyle belirlemektedir(Yalçın,2014).

2.2.3. Evlilik Uyumunu Etkileyen Etmenler

Eşlerin sahip oldukları, inandıkları değer ve amaçlar uyumda önemli olan bir diğer faktördür. Birbirinden farklı değerlere sahip ailelerden gelen insanların evlenmesi halinde hem mali, yönetsel hem de sosyal faaliyet alanları ile ilgili konularda ortak paydada buluşmakta zorluk çekmelerinin de kaçınılmaz olduğu bir gerçektir(Şener ve Terzioğlu,2002).

2.2.3.1.Evlilikte Doyumu Etkileyen Faktörler

Faktör	Mutlu Evlilik	Mutsuz Evlilik
Ailelerin Geçmişi	Benzer SED, eğitim, din ve yaşa sahip eşler	Farklı SED, eğitim, din ve yaşa sahip eşler
Evlilik Yaşı	23 yaşından sonra	23 yaşından önce
Flört döneminin süresi	En az 6 ay	6 Aydan az
İlk hamilelik zamanı	Evliliğin ilk yılından sonra	Evliliğin ilk yılında ya da önce
Ailenin diğer üyeleriyle ilişkiler	Sıcak ve olumlu	Olumsuz, uzak kalma isteği
Aile üyelerinin evlilik kalıpları	İstikrarlı	İstikrarsız, sıklıkla, ayrılık ve boşanmalar
Maddi durum ve iş durumu	Garantili	Garantili değil
Ailevi sorumluluklar	Paylaşımca, adil	Kadınların sorumluluğu ağırlıklı, adaletsizlik algısı
Kişilik özellikleri	Duygusal açıdan olumlu çatışma-çözüm becerilerinin iyi oluşu	Duygusal açıdan olumsuz çatışma-çözüm becerilerinin yetersiz oluşu

(Bacanlı ve terzi,2013).

Johnson ve diğ. (1986) çiftler arasındaki uyumu farklı değişkenler açısından incelemiş evlilik uyumunu etkileyen 5 faktörün üzerinde durmuşlardır:

- 1) Kişinin evliliğine bağlı memnuniyet duygusu **mutluluk faktörü**,
- 2) Çiftlerin günlük etkinliklerin ne kadarını beraber yaptığını içeren **etkileşim faktörü**,
- (3) İlişki kapsamındaki sözel ve/veya fiziksel çatışmanın çoğunluğunu ifade eden **anlaşmazlık faktörü**,
- 4) Çiftlerin karakteri ya da davranış özelliklerinden etkilenen **problemler faktörü** ve
- 5) Sürdürülen evlilikte sorunlar olduğunu ve ayrılık olasılığını sıkça akla getirme, eşle veya sosyal çevreyle boşanma olasılığı üzerine konuşmayı içeren **boşanma eğilimi faktörü**(Johnson ve diğerleri, 1986; akt. Göncü,2014).

2.2.4. Ailede Engelli Çocuk ve Evlilik Uyumu

Evlilik uyumunun, eşlerin mühim etkileri bulunmaktadır. İlişkilerin algılanış biçimi, eşlerin sorunları nasıl çözdükleri evlilik uyumunda önemli faktörler olarak ele alınmaktadır(Özbey,2012).

Yaşlılarıyla karşılaştırıldığında farklı özelliklere sahip bir çocuğun anne-babası olma, anne-babaların kendi iradeleriyle seçtikleri bir rol olmamakla beraber hiçbir anne-babanın bu role kendini hazırlamadığını ve genelde ailelerin çocuklarını kendi düşünce yapısı, hayal ve gayelerini gerçekleştirecek bir eser olarak görmektedir(Akkök,2005).

Aile için normal bir gelişim seyreden çocuğun doğumu bile aileye alışması zaman alan yeni koşullar yaratmaktayken bir de dünyaya gelen çocuk engelli olduğunda, evlilikte sorunlar görülmektedir(Özşenol ve diğ.2003).

Farklı özellikler gösteren bir çocuğa sahip olduklarını öğrendiklerinde anne-babalık rollerine ilave olarak, stres yaratan birçok durumla karşı karşıya kalırlar ve bu durumda anne çoğunlukla evde engelli çocukla vakit geçirir ve günlük gereksinimlerini karşılarken, baba fazlalaşan mali yükü karşılamak için daha fazla çalışmak zorunda kalabilir. Bu durumla karşı karşıya kalan karı koca tedirgin ve stresli olmasına neden olur. Aile içinde yaşanan bu sıkıntılar, çocukları ve aile fertlerini olumsuz yönde etkilemektedir. Dolayısıyla eşler arasındaki uyum ile çocuğun uyumu arasındaki ilişki sıklıkla araştırılan konuların başında gelmektedir(Karpat,2011).

Çocuğun engeli nedeniyle kendini suçlama ve üzüntü duymak, engelin türlü taraflarıyla baş etmede yetersizlik duygusunu hissetme, alanında uzman kişilerin yönlendirmelerine fazla bağımlı olmak, çocuğu aşırı derecede koruyup kollama veya çocuğunun engeli olduğunu kabullenememe gibi olumsuz yaşantıların ailenin alışılmış gelişimini ve işleyişini bozabilmektedir(Küçükler, 1993)

Yaşlılarıyla karşılaştırıldığında gelişimsel geriliği olan çocuğa sahip ailelerle yapılan bazı araştırmalar, bu ailelerde evlilik uyumunun düşük olduğu, boşanma oranının yüksek olduğunu göstermektedir (Coşkun ve Akkaş,2009).

3-YÖNTEM

3.1. Araştırma Modeli

Araştırma, zihinsel engelli çocuğa sahip anne babaların, dünyaya gelen çocuğun evlilik ilişkisine ve yaşam doyumu düzeyine etkisini ve normal gelişim gösteren çocuğa sahip anne babalar ile aralarında anlamlı bir fark olup olmadığını ortaya koymaya yönelik nedensel - karşılaştırma modeli ve ilişkisel tarama modelinin kullanıldığı bir araştırmadır.

Tarama modelindeki araştırmalar, ele alınan konuyla ilgili durumu olduğu hâliyle betimlemeye dönüktür(Şimşek ve diğ.2009).

Araştırılmak istenen bir durum söz konusudur ve oradadır. Burada önemli olan araştırılmak istenen durumun uygun bir şekilde gözlemlenmesi ve bunun neticesinde betimlenmesidir(Karasar,1994).

3.2 Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini İstanbul ilinde, Sultangazi ilçesinde ikamet eden 40 zihinsel engelli çocuğa sahip ebeveyn ile 53 normal gelişim gösteren çocuğa sahip ebeveynden oluşmaktadır. Katılımcılar 27-60 yaş aralığındaki ebeveynlerden oluşmaktadır.

3.3. Veri Toplama Araçları

Bu araştırmada anne ve babaların sahip olduğu evlilik uyumu ve yaşam doyumunu belirlemek için Kişisel Bilgi Formu, ADÖ ve Yaşam Doyumu Ölçeği kullanılmıştır.

3.3.1.Yaşam Doyumu Ölçeği

Türkçe 'ye uyarlamasını Köker (1991) tarafından yapılmıştır. Ölçek, toplam 5 soruyu kapsar. Cevaplama her bir yedili madde ile derecelendirilmiş cevaplama sistemine (1: hiç uygun değil – 7: çok uygun) göre cevaplanmaktadır. Genel yaşam doyumunu ölçmeyi amaçlayan ölçek, erginlerden yetişkinlere kadar tüm yaşlara

uygundur. Madde analizi sonucunda, ölçeğin her bir maddesinden elde edilen puanlarla toplam puanlar arasındaki korelasyon yeterli bulunmuştur. Ölçeğin test-tekrar test güvenilirlik katsayısı 0.85 olarak bulunmuştur(Dost,2007).

3.3.2.Aile Değerlendirme Ölçeği

Ölçek, Bulut (1990) tarafından geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları ile Türkiye'ye kazandırılmıştır. ADÖ yedi alt ölçekten oluşmaktadır. Bu ölçekler 59 McMaster Model'in alt boyutları olup 6 tanesi aile işlevlerindeki her bir sorun kapsamını tek tek incelemekte, bir alt ölçek de genel işlevler üzerinde durmaktadır.

Bu alt ölçekler;

Problem Çözme;

Problem çözme, aile fertlerinin etkili bir biçimde fonksiyonlarını yerine getirebildiği düzeyde maddi ve manevi problemlerini çözme becerisi olarak açıklanmaktadır.

İletişim;

Aile fertleri arasındaki bilgi alışverişi ve etkileşimi olarak tanımlanmaktadır. Bu alt ölçekte ailenin iletişiminin etkililiği sorgulanmaktadır.

Roller;

McMaster Aile işlevleri Model'inde ailenin bütçenin planlanması, bakıp büyütme, destekleme ve kişisel gelişim sağlama, aile sistemini idare etme gibi konularda davranış kalıbı geliştirip geliştirmedeği üzerinde durulmaktadır. Ek olarak roller ile ilgili boyut, vazifelerin bariz ve denk olarak fertlere dağılımı ile görevlerin aile üyeleri tarafından sorumlu bir şekilde yerine getirilip getirilmemesini de içermektedir.

Duygusal Tepki Verebilme;

Aile üyelerinin her uyarana karşı en uygun davranışı göstermesidir. Bu alt ölçek, sevinç, şefkat, sevgi, mutluluk, gibi iç huzurunu ifade eden hisleri ve bunun yanında; kızgınlık, üzüntü, panik gibi negatif hisleri de içermektedir.

Gereken İlgiyi Gösterme;

Bu alt ölçek aile fertlerinin birbirine gösterdiği ilgi, bakım ve sevgi ve şefkati içermektedir. En sağlıklı aileler, birbirlerine orta derecede ilgi ve alaka gösterirler. Birbiriyle gereğinden az veya fazla ilgilenen ailelerin, ilgi bazındaki işlevini yeterince yerine getiremediği anlamına gelir. Çok ilgilenme, aile fertlerinin birbirlerine olması gerekenden fazla bağımlı olduğunun, az ilgilenme ise birbirlerine yetersiz sevgi ve ilgi gösterdiklerinin göstergesidir.

Davranış Kontrolü;

Ailenin ve aile fertlerinin davranışlarını kalıplandırma ve disiplin sağlama biçimidir. Psikolojik ve sosyal tehlike karşısındaki davranışlar bu ölçekte değerlendirilir. Bu alt ölçekte ayrıca kontrolün esnek, katı, serbest ve düzensiz oluşu da ele alınmaktadır.

Genel Fonksiyonlar;

Altı alt boyutu da kapsayarak bilgi toplamayı hedeflemektedir. ADÖ 60 sorudan oluşmaktadır ve her madde aile yaşamına ilişkin olumlu ve olumsuz ifadelerin yer aldığı bir cümleden meydana gelmiştir. Her biri yedi alt ölçekten bir tanesine aittir. Maddelerin bazıları sağlıklı işlevleri, bazıları da sağlıklı işlevleri tanımlamaktadır. Bu sorulardan 6 soru problem çözme, 9 soru iletişim, 11 soru roller, 6 soru duygusal tepki verebilme, 7 soru gereken ilgiyi gösterme, 9 soru davranış kontrolü ve 12 soru genel işlevler alt testlerini gösterir.

Seçenekler ve aldıkları puanlar aşağıda gösterildiği gibidir.

Seçenekler	
Aynen Katılıyorum	1
Büyük lde Katılıyorum	2
Biraz Katılıyorum	3
Hiç Katılmıyorum	4

Ölçekteki maddeler iki ifade içerir bunlar sağlıklılık ve sağlıksızlık gösteren ifadelerdir. Bazı sorularda “Aynen Katılıyorum” seçeneği sağlıklı aile işlevlerinin gösterdiği halde, diğerlerinde “Hiç Katılmıyorum” seçeneği sağlıklılık göstergesi olmaktadır. Ölçeğin değerlendirilmesinde hesaplamada kolaylık sağlamak amacıyla sağlıksızlık gösteren maddelere verilen puanlar 5 ten çıkarılarak her maddede “Aynen Katılıyorum” seçeneğinin en sağlıklı aile işlevini, “Hiç Katılmıyorum” seçeneğinin ise en sağlıksız aile işlevini göstermesi sağlanmaktadır. Tüm maddelerde 1 puanı sağlıklı yanıtı, 4 puanı ise sağlıksız cevabını simgelemektedir. Bu şekilde elde edilen puanlar her alt boyut için toplanarak ortalaması alınır. Her bir boyutta o boyutun içerdiği maddelerin % 40’ından fazlası cevapsız bırakılmışa, ortalama puan hesaplanmaz.

Ölçeğin değerlendirilmesi;

Her alt ölçek için hesaplanan puan ortalamaları 4.00 e yaklaştığa o işlev açısından sağlıksızlığın arttığı yolunda bir yorum yapılmakla birlikte, araştırmacılar sağlıklılık ve sağlıksızlığı ayırt edecek bir puan saptama yoluna da gitmişlerdir. En sağlıksız puan 4.00 olduğuna göre, teorik olarak 2.00 sağlıklı ve sağlıksız işlevleri ayırt eden bir puan olabilir. Bu durumda en küçük puanın 1.00 olması nedeniyle sağlıksızlık alanının daha geniş tutulduğu göze çarpmaktadır.

2.00’nin üzerindeki olan puan ortalamalarının aile yapısının sağlıksız olduğuna d, teorik olarak 2.00 ayırt edici olarak kabul etmişlerdir. Ölçeğin Türkçe Formunun test-tekrar test güvenilirliği 0.62 ve 0.90 olarak saptanmıştır. iç tutarlılık değerleri ise 0.38 ve 0.86 olarak belirlenmiştir (Bulut, 1990).

3.3.3. Kişisel Bilgi Formu

Araştırmada, etkisi araştırılan değişkenler hakkında bilgi toplamak amacıyla düzenlenmiştir. Formda anne babanın yaşı, doğum tarihi, eğitim düzeyi, çalışma durumu, mesleği, çocuk sayısı, ailenin gelir durumunu soran kişisel sorular ve kaç yaşında evlendikleri, kaç yıllık evli oldukları, gibi yedi sorunun da yer aldığı evlilikle ilgili sorular bulunmaktadır.

3.4. Verilerin Toplanması

Araştırmada ihtiyaç duyulan verilerin toplanmasında, veri toplama araçları araştırmacı tarafından içinde anne-baba formlarının bulunduğu kapalı zarflar halinde ebeveynlere dağıtılmıştır.

3.5. Veri Çözümleme Teknikleri

Araştırmada elde edilen veriler SPSS (Statistical Package for Social Sciences) for Windows 21.0 programı kullanılarak analiz edilmiştir. Verileri değerlendirilirken tanımlayıcı istatistiksel metotları (sayı, yüzde, ortalama, standart sapma) kullanılmıştır. Araştırmanın örnekleme parametrik testler için gerekli koşulları sağlamadığı için, istatistik değerlendirmelerde nonparametrik testler kullanılmıştır. Bunun için Niceliksel verilerin karşılaştırılmasında iki grup arasındaki farkı Mann-WhitneyU testi, ikiden fazla grup durumunda parametrelerin gruplar arası karşılaştırmalarında Kruskal Wallis H testi kullanılmıştır. Araştırmanın algılan ADÖ envanterinin alt ölçekleri ile yaşam doyumu ölçeği arasındaki ilişkiye Spearman korelasyon testi analiz ile bakılmıştır.

4-BULGULAR

Bu bölümde İstanbul ili sultan gazi ilçesinde yaşayan zihinsel engelli çocuğa sahip ebeveynler ile normal gelişim gösteren çocuğa sahip ebeveynlerin Yaşam Doyumları ve ADÖ envanteri ile elde edilen bilgiler ile araştırmacı tarafından hazırlanan genel bilgi formundan elde edilen bulgular yer almaktadır. Araştırmaya katılan ebeveynlerin demografik değişkenlere göre dağılımları Tablo 4.1. de verilmiştir.

Tablo 4.1. Araştırmaya Katılan Ebeveynlerin Çeşitli Değişkenlere İlişkin Dağılımı

Demografik Özellikler	Baba (n=93)		Anne (n=93)	
	Sayı	%	Sayı	%
Yaş				
27-40 yaş arası	60	64.5	74	79.6
41-50 yaş arası	24	25.8	14	15.1
51 yaş ve üzeri	9	9.7	5	5.3
Eğitim düzeyi				
İlkokul mezunu ve altı	24	25.8	33	35.6
Ortaöğretim mezunu	17	18.3	15	16.1
Lise mezunu	22	23.7	23	24.7
Yüksekokul mezunu	10	10.8	11	11.8
Lisans mezunu ve üzeri	20	21.4	11	11.8
Meslek				
Özel sektör çalışanı	11	11.8	5	5.4
İşçi	28	30.1	6	6.4
Esnaf	11	11.8	-	-
Serbest meslek	30	32.3	5	5.4
Memur	13	14.0	9	9.7
Ev hanımı	-	-	68	73.1
Çalışma durumu				
Çalışıyor	85	91.4	22	23.7
Çalışmıyor	3	3.2	68	73.1
Emekli	5	5.4	3	3.2
Gelir düzeyi				
2000 TL ve altı	41	44.1	41	44.1
2001 TL -4000 TL arası	38	40.8	38	40.8
4001 TL ve üzeri	14	15.1	14	15.1
4001 TL ve üzeri	14	15.1	14	15.1

Demografik Özellikler	Baba (n=93)		Anne (n=93)	
	Sayı	%	Sayı	%
Sahip olunan çocuk sayısı				
Bir çocuk	15	16.1	15	16.1
İki çocuk	50	53.8	50	53.8
Üç çocuk ve üzeri	28	30.1	28	30.1
Çocuk durumu				
Normal	53	57.0	53	57.0
Zihinsel engelli	40	43.0	40	43.0

Araştırma dâhilinde kişisel bilgi formunu ve anket sorularını yanıtlayan 93 ebeveynin 93'ü (%50.0) baba ve 93'ü (%50.0) anne oluşturmaktadır. Babaların yaş ortalamasının 39.82 ± 7.14 (min.'da 27 yaşında, max.' da 60 yaşında) olduğu, 24'ü (%25.8) ilköğretim mezunu ve altı, 30'u (%32.3) serbest meslekle uğraşmakta olduğu, 85'i (%91.4) şuan çalışmakta olduğu, ebeveynlerin gelir düzeylerinin ortalaması 3159.13 ± 2679.93 (min.'da 1000 TL, max.' da 15000 TL) olduğu, ebeveynlerin 50'sinin (%53.8) iki çocuğu olduğu ve 53'ünün (%57.0) çocukları normal olduğu görülmüştür.

Annelerin yaş ortalamasının 36.48 ± 6.82 (min.'da 27 yaşında, max.' da 57 yaşında) olduğu, 33'ü (%35.6) ilköğretim mezunu ve altı, 68'i (%73.1) ev hanımı olduğu ve 68'i (%73.1) şuan çalışmamakta olduğu görülmüştür.

Tablo 4.2. Araştırmaya Katılan Ebeveynlerin Evlilikle İlgili Çeşitli Değişkenlere İlişkin Dağılımı (n=93)

Demografik Özellikler	Baba (n=93)		Anne (n=93)	
	Sayı	%	Sayı	%
Evlilik yaşı				
15-25 yaş arası	49	52.7	80	86.0
26-30 yaş arası	36	38.7	13	14.0
31 yaş ve üzeri	8	8.6	-	-
Kaç yıllık evli oldukları				
1-10 yıl arası	29	31.2	29	31.2
11-15 yıl arası	32	34.4	32	34.4
16-20 yıl arası	18	19.4	18	19.4
21 yıl ve üzeri	14	15.0	14	15.0
Eşinizle severek mi evlendikleri				
Evet	84	90.3	81	87.1
Hayır	9	9.7	12	12.9
Demografik Özellikler	Baba (n=93)		Anne (n=93)	
	Sayı	%	Sayı	%
Akraba evliliği				
Evet	12	12.9	12	12.9
Hayır	81	87.1	81	87.1

Eşi sevme durumu				
Evet	92	98.9	91	97.8
Hayır	1	1.1	2	2.2
Eşin sevme durumu				
Evet	91	97.8	91	97.8
Hayır	2	2.2	2	2.2
Şiddet görme durumu				
Evet	-	-	7	7.5
Hayır	93	100.0	86	92.5

Araştırmaya katılan babaların evlilik yaş ortalamalarının 25.37 ± 3.68 (min.'da 17 yaşında, max.'da 35 yaşında) olduğu, ebeveynlerin 32'si (%34.4) 11-15 yıldır evli olduğu, babaların 84'ü (%90.3) eşini severek evlendiği, ebeveynlerin 81'inin (%87.1) arasında akraba evliliği olmadığı, babaların 92'si (%98.9) eşini sevmekte olduğu ve 91'inin (%97.8) eşlerinin de kendini sevdiği görülmüştür.

Araştırmaya katılan annelerin evlilik yaş ortalamalarının 21.60 ± 3.30 (min.'da 15 yaşında, max.'da 29 yaşında) olduğu, 81'i (%87.1) eşini severek evlendiği, 91'i (%97.8) eşini sevmekte olduğu, 91'inin (%97.8) eşlerinin de kendini sevdiği ve 86'sı (%92.5) eşinden şiddet görmediği görülmüştür.

Tablo 4.3. Araştırmaya Katılan Zihinsel Engelli Çocuğu Olan Ebeveynlerin Çocuklarıyla İlgili Çeşitli Değişkenlere İlişkin Dağılımı (n=40)

Demografik Özellikler	Sayı	%
Çocuğun cinsiyeti		
Kız	21	52.5
Erkek	19	47.5
Çocuğun düzeyi		
Hafif	22	55.0
Orta	16	40.0
Ağır	2	5.0
Eğitim alma durumu		
Evet	36	90.0
Hayır	3	7.5
Bazen	1	2.5
Demografik Özellikler		
Başka engelli çocuğun olma durumu		
Vat	3	7.5
Yok	37	92.5
Çocukla kimin ilgilendiği		
Anne	30	75.0
Abi / abla	2	5.0
Baba	1	2.5
Beraber	7	17.5
Yaşanan duygu		
Korku	9	22.5
Heyecan	4	10.0
Mutluluk	11	27.5

Endişe	16	40.0
--------	----	------

Zihinsel engelli çocuğu olan ebeveynlerin 21'inin (%52.5) çocuğu kız olduğu, çocukların 22'sinin (%55.0) durumu hafif olduğu, 36'sı (%90.0) eğitim almakta olduğu, ebeveynlerin 37'sinin (%92.5) başka engelli çocuğu olmadığı ve 16'si (%40.0) yaşadığı bu durumundan endişe duymakta olduğu görülmüştür.

Tablo.4.4. Normal Gelişim Gösteren Çocuğa Sahip Ebeveynlerin Aile Değerlendirme Envanterinin Alt Ölçeklerinden ve Yaşam Doyumu Ölçeğinden Aldıkları Puan Ortalamalarının Gruba Göre Dağılımı

	Ort. ve SS
Problem çözme alt ölçeği	10.21±2.68
İletişim alt ölçeği	15.14±3.28
Roller alt ölçeği	21.73±3.57
Duygusal tepki verebilme alt ölçeği	9.16±2.64
Gereken ilgiyi gösterme alt ölçeği	15.98±2.22
Davranış kontrolü alt ölçeği	18.78±2.27
Genel işlevler alt ölçeği	18.24±4.73
Aile değerlendirme ölçeği (toplam skor)	109.27±15.95
Yaşam doyumu ölçeği	24.54±5.32

Tablo 4.4.'de görüldüğü gibi; ebeveynlerin roller alt ölçeğinin ortalaması (21.73±3.57) olduğu saptanmıştır. Ebeveynlerin davranış kontrolü alt ölçeğinin ortalaması (18.78±2.27) olduğu saptanmıştır. Ebeveynlerin genel işlevler alt ölçeğinin ortalaması (18.24±4.73) olduğu saptanmıştır. Ebeveynlerin gereken ilgiyi gösterme alt ölçeğinin ortalaması (15.98±2.22) olduğu saptanmıştır. Ebeveynlerin iletişim alt ölçeğinin ortalaması (15.14±3.28) olduğu saptanmıştır. Ebeveynlerin problem çözme alt ölçeğinin ortalaması (10.21±2.68) olduğu saptanmıştır. Ebeveynlerin duygusal tepki verebilme alt ölçeğinin ortalaması (9.16±2.64) olduğu saptanmıştır. Ebeveynlerin aile değerlendirme ölçeğinin ortalaması (109.27±15.95) olduğu saptanmıştır. Ebeveynlerin yaşam doyumu ölçeğinin ortalaması (24.54±5.32) olduğu saptanmıştır.

Tablo.4.5. Zihinsel Engelli Çocuğa Sahip Ebeveynlerin Aile Değerlendirme Envanterinin Alt Ölçeklerinden ve Yaşam Doyumu Ölçeğinden Aldıkları Puan Ortalamalarının Gruba Göre Dağılımı

	Ort. ve SS
Problem çözme alt ölçeği	10.98±3.45
İletişim alt ölçeği	16.52±4.79
Roller alt ölçeği	23.40±5.32

Duygusal tepki verebilme alt ölçeği	10.81±3.60
Gereken ilgiyi gösterme alt ölçeği	16.91±2.74
Davranış kontrolü alt ölçeği	20.42±3.46
Genel işlevler alt ölçeği	20.87±6.26
Aile değerlendirme ölçeği (toplam skor)	119.93±24.25
Yaşam doyumu ölçeği	21.41±6.07

Tablo 4.5. de görüldüğü gibi; ebeveynlerin roller alt ölçeğinin ortalaması (23.40±5.32) olduğu saptanmıştır. Ebeveynlerin genel işlevler alt ölçeğinin ortalaması (20.87±6.26) olduğu saptanmıştır. Ebeveynlerin davranış kontrolü alt ölçeğinin ortalaması (20.42±3.46) olduğu saptanmıştır. Ebeveynlerin gereken ilgiyi gösterme alt ölçeğinin ortalaması (16.91±2.74) olduğu saptanmıştır. Ebeveynlerin iletişim alt ölçeğinin ortalaması (16.52±4.79) olduğu saptanmıştır. Ebeveynlerin problem çözme alt ölçeğinin ortalaması (10.98±3.45) olduğu saptanmıştır. Ebeveynlerin duygusal tepki verebilme alt ölçeğinin ortalaması (10.81±3.60) olduğu saptanmıştır. Ebeveynlerin aile değerlendirme ölçeğinin ortalaması (119.93±24.25) olduğu saptanmıştır. Ebeveynlerin yaşam doyumu ölçeğinin ortalaması (21.41±6.07) olduğu saptanmıştır.

Bu araştırmanın genel amacı çerçevesinde birinci olarak “Ebeveynlerin çocuklarının genel durumları ile ebeveynlerin yaşam doyumu ölçeğinin ve aile değerlendirmesi envanterinin alt ölçeklerinin puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?” yanıt aranmaktadır.

Tablo 4.6. Ebeveynlerin Çocuklarının Genel Durumlarına Göre Grupların Yaşam Doyumu Ölçeğinin ve Aile Değerlendirmesi Envanterinin Alt Ölçeklerinin Puanları Açısından “Mann Whitney U” Testi İle Karşılaştırılması

Grup		N	X	SS	U	Z	p
Problem çözme alt ölçeği	Normal çocuğu olan	53	10.21	2.68	945.00	-.894	.
	Zihinsel engelli çocuğu olan	40	10.98	3.45			
	Toplam	93					
							3
							7
							1
Grup		N	X	SS	U	Z	p
İletişim alt ölçeği	Normal çocuğu olan	53	15.14	3.28	876.50	-1.42	.
	Zihinsel engelli çocuğu olan	40	16.52	4.79			
	Toplam	93					
							1
							5
							4
Grup		N	X	SS	U	Z	p
Roller alt ölçeği	Normal çocuğu olan	53	21.73	3.57	838.00	-1.72	.
	Zihinsel engelli çocuğu olan	40	23.40	5.32			
	Toplam	93					
							0
							8
							5
Grup		N	X	SS	U	Z	p
Duygusal tepki verebilme alt ölçeği	Normal çocuğu olan	53	9.16	2.64	808.50	-1.95	.
	Zihinsel engelli çocuğu olan	40	10.81	3.60			
	Toplam	93					
							0
							5
							0

Grup		N	X	SS	U	Z	p
Gereken ilgiyi gösterme alt ölçeği	Normal çocuğu olan	53	15.98	2.22	859.50	-1.56	.1
	Zihinsel engelli çocuğu olan	40	16.91	2.74			
	Toplam	93					
Grup		N	X	SS	U	Z	p
Davranış kontrolü alt ölçeği	Normal çocuğu olan	53	18.78	2.27	754.00	-2.37	.01
	Zihinsel engelli çocuğu olan	40	20.42	3.46			
	Toplam	93					
Grup		N	X	SS	U	Z	p
Genel işlevler alt ölçeği	Normal çocuğu olan	53	18.24	4.73	811.00	-1.93	.05
	Zihinsel engelli çocuğu olan	40	20.87	6.26			
	Toplam	93					
Grup		N	X	SS	U	Z	p
Aile değerlendirme ölçeği	Normal çocuğu olan	53	109.27	15.95	784.50	-2.13	.03
	Zihinsel engelli çocuğu olan	40	119.93	24.25			
	Toplam	93					
Grup		N	X	SS	U	Z	p
Yaşam doyumu ölçeği	Normal çocuğu olan	53	24.54	5.32	736.00	-2.51	.01
	Zihinsel engelli çocuğu olan	40	21.41	6.07			
	Toplam	93					

*p<0.05

Tablo 4.6. da görüldüğü gibi; ebeveynlerin çocuklarının genel durumlarına göre ebeveynlerin problem çözme, iletişim, roller, duygusal tepki verebilme, gereken ilgiyi gösterme ve genel işlevler ölçeklerinin puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla Mann Whitney U-Testi yapılmış çocukların genel durumları açısından anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür (p>0.05).

Ebeveynlerin çocuklarının genel durumlarına göre gruplar arasında davranış kontrolü ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmaktadır (p<0.05). **Davranış kontrolü ölçeği puanları açısından zihinsel engelli çocuğu olan ebeveynlerin aleyhine anlamlı bir fark vardır [U=754.00, p=0.017]. Zihinsel engelli çocuğu olan ebeveynlerin zihinsel engelli çocuğu olmayan ebeveynlere oranla davranış kontrolü düzeylerinin daha yüksek olduğu saptanmıştır.**

Ebeveynlerin çocuklarının genel durumlarına göre gruplar arasında aile değerlendirme ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmaktadır (p<0.05). **Aile değerlendirme ölçeği puanları açısından zihinsel engelli çocuğu olan ebeveynlerin aleyhine anlamlı bir fark vardır [U=784.50, p=0.033]. Zihinsel**

engelli çocuğu olan ebeveynlerin zihinsel engelli çocuğu olmayan ebeveynlere oranla aile değerlendirme düzeylerinin daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Ebeveynlerin çocuklarının genel durumlarına göre gruplar arasında yaşam doyumunu ölçeği puanı aısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmaktadır ($p<0.05$). **Yaşam doyumunu ölçeği puanları aısından zihinsel engelli çocuğu olmayan ebeveynlerin lehine anlamlı bir fark vardır [U=736.00, $p=0.012$]. Zihinsel engelli çocuğu olmayan ebeveynlerin zihinsel engelli çocuğu olan ebeveynlere oranla yaşam doyumunu düzeylerinin daha yüksek olduğu saptanmıştır.**

Bu araştırmanın genel amacı çerçevesinde ikinci olarak “Annelerin çocuklarının genel durumları ile annelerin yaşam doyumunu ölçeğinin ve aile değerlendirmesi envanterinin alt ölçeklerinin puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?” yanıt aranmaktadır.

Tablo 4.7. Annelerin Çocuklarının Genel Durumlarına Göre Grupların Yaşam Doyumu Ölçeğinin ve Aile değerlendirmesi Envanterinin Alt Ölçeklerinin Puanları Aısından “Mann Whitney U” Testi İle Karşılaştırılması

Grup		N	X	SS	U	Z	p
Problem çözme alt ölçeği	Normal çocuğu olan	53	10.13	2.88			
	Zihinsel engelli çocuğu olan	40	11.37	3.89	881.00	-1.39	.162
	Toplam	93					
Grup		N	X	SS	U	Z	p
İletişim alt ölçeği	Normal çocuğu olan	53	15.28	3.86			
	Zihinsel engelli çocuğu olan	40	16.45	5.03	937.00	-.958	.338
	Toplam	93					
Grup		N	X	SS	U	Z	p
Roller alt ölçeği	Normal çocuğu olan	53	21.83	4.44			
	Zihinsel engelli çocuğu olan	40	23.62	5.62	858.00	-1.57	.116
	Toplam	93					
Grup		N	X	SS	U	Z	p
Duyusal tepki verebilme alt ölçeği	Normal çocuğu olan	53	9.16	3.14			
	Zihinsel engelli çocuğu olan	40	10.75	3.85	802.50	-2.01	.044*
	Toplam	93					
Grup		N	X	SS	U	Z	p
Gereken ilgiyi gösterme alt ölçeği	Normal çocuğu olan	53	16.07	2.30			
	Zihinsel engelli çocuğu olan	40	16.75	2.54	882.50	-1.38	.165
	Toplam	93					
Grup		N	X	SS	U	Z	p
Davranış kontrolü alt ölçeği	Normal çocuğu olan	53	18.83	2.69			
	Zihinsel engelli çocuğu olan	40	20.72	4.47	782.00	-2.16	.030*
	Toplam	93					
Grup		N	X	SS	U	Z	p

Genel işlevler alt ölçeği	Normal çocuğu olan	53	18.16	4.98			
	Zihinsel engelli çocuğu olan	40	21.80	7.45	755.50	-2.37	.018*
	Toplam	93					
Grup		N	X	SS	U	Z	p
Aile değerlendirme ölçeği	Normal çocuğu olan	53	109.49	18.11			
	Zihinsel engelli çocuğu olan	40	121.47	26.57	779.00	-2.18	.029*
	Toplam	93					
Grup		N	X	SS	U	Z	p
Yaşam doyumunu ölçeği	Normal çocuğu olan	53	24.81	5.69			
	Zihinsel engelli çocuğu olan	40	21.82	6.86	771.00	-2.24	.025*
	Toplam	93					

$p < 0.05$

Tablo 4.7.'de görüldüğü gibi; annelerin çocuklarının genel durumlarına göre annelerin problem çözme, iletişim, roller, gereken ilgiyi gösterme ve genel işlevler ölçeklerinin puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla Mann Whitney U-Testi yapılmış çocukların genel durumları açısından anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür ($p > 0.05$).

Annelerin çocuklarının genel durumlarına göre gruplar arasında duygusal tepki verebilme ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmaktadır ($p < 0.05$). **Duygusal tepki verebilme ölçeği puanları açısından zihinsel engelli çocuğu olan annelerin aleyhine anlamlı bir fark vardır [U=802.50, $p=0.044$]. Zihinsel engelli çocuğu olan annelerin zihinsel engelli çocuğu olmayan annelere oranla duygusal tepki verebilme düzeylerinin daha yüksek olduğu saptanmıştır.**

Annelerin çocuklarının genel durumlarına göre gruplar arasında davranış kontrolü ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmaktadır ($p < 0.05$). **Davranış kontrolü ölçeği puanları açısından zihinsel engelli çocuğu olan annelerin aleyhine anlamlı bir fark vardır [U=782.00, $p=0.030$]. Zihinsel engelli çocuğu olan annelerin zihinsel engelli çocuğu olmayan annelere oranla davranış kontrolü düzeylerinin daha yüksek olduğu saptanmıştır.**

Annelerin çocuklarının genel durumlarına göre gruplar arasında aile değerlendirme ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmaktadır ($p < 0.05$). **Aile değerlendirme ölçeği puanları açısından zihinsel engelli çocuğu olan annelerin aleyhine anlamlı bir fark vardır [U=755.50, $p=0.018$]. Zihinsel engelli çocuğu olan annelerin zihinsel engelli çocuğu olmayan annelere oranla aile değerlendirme düzeylerinin daha yüksek olduğu saptanmıştır.**

Annelerin çocuklarının genel durumlarına göre gruplar arasında yaşam doyumu ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmaktadır ($p < 0.05$). **Yaşam doyumu ölçeği puanları açısından zihinsel engelli çocuğu olmayan annelerin lehine anlamlı bir fark vardır [U=771.00, $p=0.025$]. Zihinsel engelli çocuğu olmayan annelerin zihinsel engelli çocuğu olan annelere oranla yaşam doyumu düzeylerinin daha yüksek olduğu saptanmıştır.**

Bu araştırmanın genel amacı çerçevesinde üçüncü olarak “Babaların çocuklarının genel durumları ile annelerin yaşam doyumu ölçeğinin ve aile değerlendirmesi envanterinin alt ölçeklerinin puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?” yanıt aranmaktadır.

Tablo 4.8. Babaların Çocuklarının Genel Durumlarına Göre Grupların Yaşam Doyumu Ölçeğinin ve Aile Değerlendirmesi Envanterinin Alt Ölçeklerinin Puanları Açısından “Mann Whitney U” Testi İle Karşılaştırılması

Grup		N	X	SS	U	Z	p
Problem çözme alt ölçeği	Normal çocuğu olan	53	10.30	3.26			
	Zihinsel engelli çocuğu olan	40	10.60	3.86	1059.00	-.008	.994
	Toplam	93					
Grup		N	X	SS	U	Z	p
İletişim alt ölçeği	Normal çocuğu olan	53	15.00	3.90			
	Zihinsel engelli çocuğu olan	40	16.60	5.15	871.00	-1.47	.141
	Toplam	93					
Grup		N	X	SS	U	Z	p
Roller alt ölçeği	Normal çocuğu olan	53	21.64	3.49			
	Zihinsel engelli çocuğu olan	40	23.17	6.15	917.50	-1.10	.267
	Toplam	93					
Grup		N	X	SS	U	Z	p
Duygusal tepki verebilmeye alt ölçeği	Normal çocuğu olan	53	9.16	2.91			
	Zihinsel engelli çocuğu olan	40	10.87	4.11			
	Toplam	93			821.50	-1.86	.062
Grup		N	X	SS	U	Z	p
Gereken ilgiyi gösterme alt ölçeği	Normal çocuğu olan	53	15.88	2.62			
	Zihinsel engelli çocuğu olan	40	17.07	3.36			
	Toplam	93			855.00	-1.60	.109
Grup		N	X	SS	U	Z	p
Davranış kontrolü alt ölçeği	Normal çocuğu olan	53	18.73	2.61			
	Zihinsel engelli çocuğu olan	40	20.12	4.06			
	Toplam	93			870.50	-1.47	.139
Grup		N	X	SS	U	Z	p
Genel işlevler alt ölçeği	Normal çocuğu olan	53	18.32	5.78			
	Zihinsel engelli çocuğu olan	40	19.95	6.10			
	Toplam	93			876.00	-1.43	.152
Grup		N	X	SS	U	Z	p
Aile değerlendirmede alt ölçeği	Normal çocuğu olan	53	109.05	16.82			
	Zihinsel engelli çocuğu olan	40	118.40	25.48			
	Toplam	93			868.00	-1.49	.136
Grup		N	X	SS	U	Z	p

Yaşam doyumunu ölçeği	Normal çocuğu olan	53	24.28	5.90			
	Zihinsel engelli çocuğu olan	40	21.00	6.52	748.00	-2.42	.015*
	Toplam	93					

*p<0.05

Tablo 4.8’de görüldüğü gibi; babaların çocuklarının genel durumlarına göre babaların problem çözme, iletişim, roller, duygusal tepki verebilme, gereken ilgiyi gösterme, davranış kontrolü, genel işlevler ve aile değerlendirme ölçeklerinin puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla Mann Whitney U-Testi yapılmış çocukların genel durumları açısından anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür ($p>0.05$).

Babaların çocuklarının genel durumlarına göre gruplar arasında yaşam doyumunu ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmaktadır ($p<0.05$). **Yaşam doyumunu ölçeği puanları açısından zihinsel engelli çocuğu olmayan babaların lehine anlamlı bir fark vardır [$U=748.00$, $p=0.015$]. Zihinsel engelli çocuğu olmayan babaların zihinsel engelli çocuğu olan babalara oranla yaşam doyumunu düzeylerinin daha yüksek olduğu saptanmıştır.**

Bu araştırmanın genel amacı çerçevesinde dördüncü olarak “Normal gelişim gösteren çocuğa sahip ebeveynlerin yaşları ile ebeveynlerin yaşam doyumunu ölçeğinin ve aile değerlendirme envanterinin alt ölçeklerinin puanları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?” sorusuna yanıt aranmaktadır.

Tablo 4.9. Normal Gelişim Gösteren Çocuğa Sahip Ebeveynlerin Yaşları İle Anne Babaların Yaşam Doyumu Ölçeği ve Ebeveynlerin Aile Değerlendirme Envanterinin Alt Ölçeklerinin Puanları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

		Yaş
Problem çözme alt ölçeği	r	.060
	p	.541
İletişim alt ölçeği	r	.029
	p	.771
Roller alt ölçeği	r	.018
	p	.856
Duygusal tepki verebilme alt ölçeği	r	.176
	p	.071
Gerekten ilgiyi gösterme alt ölçeği	r	-.025
	p	.797
Davranış kontrolü alt ölçeği	r	-.030
	p	.757
Genel işlevler alt ölçeği	r	-.006

	p	.949
Aile değerlendirme ölçeği	r	.035
	p	.721
Yaşam doyumu ölçeği	r	.002
	p	.988

Tablo 4,9’da görüldüğü gibi; normal gelişim gösteren çocuğa sahip anne babaların yaşları ile anne babaların problem çözme, iletişim, roller, duygusal tepki verebilme, gereken ilgiyi gösterme, davranış kontrolü, genel işlevler, aile değerlendirme ve yaşam doyumu ölçeklerinden aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ($p>0.05$).

Bu araştırmanın genel amacı çerçevesinde beşinci olarak “Zihinsel engelli çocuğa sahip anne babaların yaşları ile ebeveynlerin yaşam doyumu ölçeğinin ve aile değerlendirme envanterinin alt ölçeklerinin puanları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?” sorusuna yanıt aranmaktadır.

Tablo 4.10. Zihinsel Engelli Çocuğa Sahip Anne Babaların Yaşları İle Anne Babaların Yaşam Doyumu Ölçeği ve Ebeveynlerin Aile Değerlendirme Envanterinin Alt Ölçeklerinin Puanları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

		Yaş
Problem çözme alt ölçeği	r	-.106
	p	.348
İletişim alt ölçeği	r	-.241
	p	.031*
Roller alt ölçeği	r	-.255
	p	.022*
Duygusal tepki verebilme alt ölçeği	r	-.164
	p	.147
Gereken ilgiyi gösterme alt ölçeği	r	-.184
	p	.101
Davranış kontrolü alt ölçeği	r	-.225
	p	.045*
Genel işlevler alt ölçeği	r	-.117
	p	.301
Aile değerlendirme ölçeği	R	-.236

	P	.035*
Yaşam doyumu ölçeği	R	.049
	P	.668

*p<0.05

Tablo 4.10’da görüldüğü gibi; zihinsel engelli çocuğa sahip anne babaların yaşları ile anne babaların problem çözme, duygusal tepki verebilme, gereken ilgiyi gösterme, genel işlevler ve yaşam doyumu ölçeklerinden aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır (p>0.05).

Zihinsel engelli çocuğa sahip anne babaların yaşları ile iletişim, roller, davranış kontrolü ve aile değerlendirme ölçeklerinden aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı ve negatif yönde ilişkili olduğu görülmektedir (sırasıyla; $r=-.241$, $r=-.255$, $r=-.225$, $r=-.236$; $p<0.005$). **Bir diğer deyişle anne babaların yaşları arttıkça; iletişim, roller, davranış kontrolü ve aile değerlendirme düzeylerinde düşmekte olduğu görülmektedir.**

Bu araştırmanın genel amacı çerçevesinde altıncı olarak “Normal gelişim gösteren çocuğa sahip ebeveynlerin eğitim düzeyleri ile ebeveynlerin yaşam doyumu ölçeğinden ve aile değerlendirme envanterinin alt ölçeklerinden aldıkları puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?” sorusuna yanıt aranmaktadır.

Tablo 4.11. Normal Gelişim Gösteren Çocuğa Sahip Ebeveynlerin Eğitim Düzeyleri İle Ebeveynlerin Yaşam Doyumu Ölçeğinin ve Aile Değerlendirme Envanterinin Alt Ölçeklerinin Puanları Açısından “Kruskal Wallis H” Testi İle Karşılaştırılması

Grup	N	X	SS	sd	X ²	p	
Problem çözme alt ölçeği	İlkokul mezunu ve altı	21	10.19	2.83	4	.322	.988
	Ortaöğretim mezunu	19	10.73	4.29			
	Lise mezunu	28	9.85	2.77			
	Yüksekokul mezunu	14	10.50	3.50			
	Lisans mezunu ve üzeri	24	10.08	2.24			
	Toplam	106					
Grup	N	X	SS	sd	X ²	p	
İletişim alt ölçeği	İlkokul mezunu ve altı	21	16.57	4.64	4	4.73	.316
	Ortaöğretim mezunu	19	15.21	4.13			
	Lise mezunu	28	14.96	3.28			
	Yüksekokul mezunu	14	15.35	3.71			
	Lisans mezunu ve üzeri	24	13.91	3.50			
	Toplam	106					
Grup	N	X	SS	sd	X ²	p	
Roller alt ölçeği	İlkokul mezunu ve altı	21	23.00	4.80	4	2.76	.597
	Ortaöğretim mezunu	19	22.10	3.81			
	Lise mezunu	28	21.42	4.06			
	Yüksekokul mezunu	14	21.42	3.67			
	Lisans mezunu ve üzeri	24	20.87	3.34			
	Toplam	106					
Grup	N	X	SS	sd	X ²	p	

Duygusal tepki verebilme alt ölçeği	İlkokul mezunu ve altı	21	9.61	3.08	4	3.04	.550
	Ortaöğretim mezunu	19	10.21	3.79			
	Lise mezunu	28	8.92	3.16			
	Yüksekokul mezunu	14	9.21	3.14			
	Lisans mezunu ve üzeri	24	8.20	1,58			
Toplam	106						
	Grup	N	X	SS	sd	X²	p
Gereken ilgiyi gösterme alt ölçeği	İlkokul mezunu ve altı	21	16.28	2.30	4	4.15	.386
	Ortaöğretim mezunu	19	16.82	3.13			
	Lise mezunu	28	15.85	2.12			
	Yüksekokul mezunu	14	15.92	2.46			
	Lisans mezunu ve üzeri	24	15.20	2.28			
Toplam	106						
	Grup	N	X	SS	sd	X²	p
Davranış kontrolü alt ölçeği	İlkokul mezunu ve altı	21	19.23	2.42	4	13.82	.058
	Ortaöğretim mezunu	19	20.36	2.62			
	Lise mezunu	28	17.50	2.06			
	Yüksekokul mezunu	14	19.07	2.78			
	Lisans mezunu ve üzeri	24	18.45	2.73			
Toplam	106						
	Grup	N	X	SS	sd	X²	p
Genel işlevler alt ölçeği	İlkokul mezunu ve altı	21	19.19	6.47	4	3.78	.436
	Ortaöğretim mezunu	19	20.15	7.21			
	Lise mezunu	28	17.03	3.94			
	Yüksekokul mezunu	14	18.64	4.28			
	Lisans mezunu ve üzeri	24	17.08	4.34			
Toplam	106						
	Grup	N	X	SS	sd	X²	p
Aile değerlendirme ölçeği	İlkokul mezunu ve altı	21	114.09	20.85	4	5.36	.252
	Ortaöğretim mezunu	19	115.63	20.71			
	Lise mezunu	28	105.57	13.91			
	Yüksekokul mezunu	14	110.14	16.85			
	Lisans mezunu ve üzeri	24	103.83	13.33			
Toplam	106						
	Grup	N	X	SS	sd	X²	p
Yaşam doyumu ölçeği	İlkokul mezunu ve altı	21	22.47	5.82	4	5.37	.251
	Ortaöğretim mezunu	19	25.26	6.18			
	Lise mezunu	28	24.32	5.70			
	Yüksekokul mezunu	14	24.57	5.66			
	Lisans mezunu ve üzeri	24	26.04	5.45			
Toplam	106						

Tablo 4.11’de görüldüğü gibi; normal gelişim gösteren çocuğa sahip ebeveynlerin eğitim düzeylerine göre problem çözme, iletişim, roller, duygusal tepki verebilme, gereken ilgiyi gösterme, davranış kontrolü, genel işlevler, aile değerlendirme ve yaşam doyumu ölçeklerinden aldıkları puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla Kruskal Wallis H-Testi yapılmış ve eğitim düzeyi açısından anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür ($p>0.05$).

Bu araştırmanın genel amacı çerçevesinde yedinci olarak “Zihinsel engelli çocuğa sahip ebeveynlerin eğitim düzeyleri ile ebeveynlerin yaşam doyumu

ölçeğinden ve aile değerlendirme envanterinin alt ölçeklerinden aldıkları puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?” sorusuna yanıt aranmaktadır.

Tablo 4.12. Zihinsel Engelli Çocuğa Sahip Ebeveynlerin Eğitim Düzeyleri İle Ebeveynlerin Yaşam Doyumu Ölçeğinin ve Aile Değerlendirme Envanterinin Alt Ölçeklerinin Puanları Açısından “Kruskal Wallis H” Testi İle Karşılaştırılması

Grup		N	X	SS	sd	X ²	p
Problem çözme alt ölçeği	İlkokul mezunu ve altı	36	11.05	3.62	3	2.90	.406
	Ortaöğretim mezunu	13	11.84	3.15			
	Lise mezunu	17	10.82	5.02			
	Yüksekokul mezunu ve üzeri	14	10.21	3.76			
	Toplam	80					
Grup		N	X	SS	sd	X ²	p
İletişim alt ölçeği	İlkokul mezunu ve altı	36	16.61	4.03	3	2.88	.409
	Ortaöğretim mezunu	13	17.84	4.45			
	Lise mezunu	17	16.82	7.34			
	Yüksekokul mezunu ve üzeri	14	14.71	4.69			
	Toplam	80					
Grup		N	X	SS	sd	X ²	p
Roller alt ölçeği	İlkokul mezunu ve altı	36	23.88	5.64	3	2.83	4.18
	Ortaöğretim mezunu	13	24.15	5.06			
	Lise mezunu	17	23.76	7.05			
	Yüksekokul mezunu ve üzeri	14	21.00	5.53			
	Toplam	80					
Grup		N	X	SS	sd	X ²	p
Duygusal tepki verebilme alt ölçeği	İlkokul mezunu ve altı	36	11.38	3.97	3	8.70	.033*
	Ortaöğretim mezunu	13	12.61	3.68			
	Lise mezunu	17	9.64	3.93			
	Yüksekokul mezunu ve üzeri	14	9.07	3.47			
	Toplam	80					
Grup		N	X	SS	sd	X ²	p
Gereken ilgiyi gösterme alt ölçeği	İlkokul mezunu ve altı	36	17.33	3.40	3	11.70	.008**
	Ortaöğretim mezunu	13	17.76	1.69			
	Lise mezunu	17	17.35	2.62			
	Yüksekokul mezunu ve üzeri	14	14.50	1.87			
	Toplam	80					
Grup		N	X	SS	sd	X ²	p
Davranış kontrolü alt ölçeği	İlkokul mezunu ve altı	36	21.36	4.61	3	4.63	.200
	Ortaöğretim mezunu	13	21.00	3.36			
	Lise mezunu	17	18.94	4.56			
	Yüksekokul mezunu ve üzeri	14	19.28	3.09			
	Toplam	80					
Grup		N	X	SS	sd	X ²	p

Genel işlevler alt ölçeği	İlkokul mezunu ve altı	36	21.19	6.20	3	6.12	.102
	Ortaöğretim mezunu	13	23.00	6.06			
	Lise mezunu	17	20.94	9.14			
	Yüksekokul mezunu ve üzeri	14	18.00	5.43			
	Toplam	80					
Grup		N	X	SS	sd	X²	p
Aile değerlendirme ölçeği	İlkokul mezunu ve altı	36	122.83	23.19	3	7.29	.063
	Ortaöğretim mezunu	13	128.23	20.38			
	Lise mezunu	17	118.29	33.49			
	Yüksekokul mezunu ve üzeri	14	106.78	24.26			
	Toplam	80					
Grup		N	X	SS	sd	X²	p
Yaşam doyumu ölçeği	İlkokul mezunu ve altı	36	21.44	7.36	3	5.21	.157
	Ortaöğretim mezunu	13	20.00	5.58			
	Lise mezunu	17	19.76	7.63			
	Yüksekokul mezunu ve üzeri	14	24.64	2.56			
	Toplam	80					

**P<0.01; *P<0.05

Tablo 4.12’de görüldüğü gibi; zihinsel engelli çocuğa sahip ebeveynlerin eğitim düzeylerine göre problem çözme, iletişim, roller, davranış kontrolü, genel işlevler, aile değerlendirme ve yaşam doyumu ölçeklerinden aldıkları puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla Kruskal Wallis H-Testi yapılmış ve eğitim düzeyi açısından anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür ($p>0.05$).

Zihinsel engelli çocuğa sahip ebeveynlerin eğitim düzeyleri arasında duygusal tepki verebilme ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmaktadır [$k-w=8.70$; $p=0.033$]. Bu işlemin ardından Kruskal Wallis-H sonrası belirlenen anlamlı farklılığının hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek üzere tamamlayıcı karşılaştırma tekniği olarak Post Hoc Scheffe testi uygulanmıştır.

Zihinsel engelli çocuğa sahip ebeveynlerin eğitim düzeyleri arasında gereken ilgiyi gösterme ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmaktadır [$k-w=11.70$; $p=0.008$]. Bu işlemin ardından Kruskal Wallis-H sonrası belirlenen anlamlı farklılığının hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek üzere tamamlayıcı karşılaştırma tekniği olarak Post Hoc Scheffe testi uygulanmıştır.

Tablo 4.12.1. Duygusal Tepki Verebilme ve Gereken İlgiyi Gösterme Ölçeklerinin Puanlarının Ebeveynlerin Eğitim Düzeyleri Değişkenine Göre Hangi Gruplar Arasında Farklılaştığını Belirlemek Üzere Yapılan Post Hoc Scheffe Testi Sonuçları

	Gruplar (i)	Gruplar (j)	Ortalama Farkları	Sh	p
	Duygusal tepki verebilme ölçeği	İlkokul mezunu ve	Ortaöğretim mezunu	-1.22	1.24
			1.74	1.12	.502

	altı	Lise mezunu	2.31	1.20	.307
		Yüksekokul mezunu ve üzeri			
	Ortaöğretim mezunu	İlkokul mezunu ve altı	1.22	1.24	.807
		Lise mezunu	2.96	1.41	.230
		Yüksekokul mezunu ve üzeri	3.54	1.47	.134
	Lise mezunu	İlkokul mezunu ve altı	-1.74	1.12	.502
		Ortaöğretim mezunu	-2.96	1.41	.230
		Yüksekokul mezunu ve üzeri	.57	1.38	.982
	Yüksekokul mezunu ve üzeri	İlkokul mezunu ve altı	-2.31	1.20	.307
		Ortaöğretim mezunu	-3.54	1.47	.134
		Lise mezunu	-.57	1.38	.982
	Gruplar (i)	Gruplar (j)	Ortalama Farkları	Sh	p
Gereken ilgiyi gösterme ölçeği	İlkokul mezunu ve altı	Ortaöğretim mezunu	-.43	.90	.972
		Lise mezunu	-.01	.82	1.00
		Yüksekokul mezunu ve üzeri	2.83*	.88	.021
	Ortaöğretim mezunu	İlkokul mezunu ve altı	.43	.90	.972
		Lise mezunu	.41	1.03	.983
		Yüksekokul mezunu ve üzeri	3.26*	1.07	.033
	Lise mezunu	İlkokul mezunu ve altı	.01	.82	1.00
		Ortaöğretim mezunu	-.41	1.03	.983
		Yüksekokul mezunu ve üzeri	2.85*	1.01	.042
	Yüksekokul mezunu ve üzeri	İlkokul mezunu ve altı	-2.83*	.88	.021
		Ortaöğretim mezunu	-3.26*	1.07	.033
		Lise mezunu	-2.85*	1.01	.042

Tablo 4.12.1’ de görüldüğü üzere, örneklem grubunu oluşturan ebeveynlerin duygusal tepki verme ölçeği puanlarının hangi gruplar arasında farklılaştığını belirlemek üzere yapılan Post Hoc Scheffe testi sonucunda söz konusu farklılığın alt boyutlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($p>0,05$).

Ebeveynlerin gereken ilgiyi gösterme ölçeği puanlarının hangi gruplar arasında farklılaştığını belirlemek üzere yapılan Post Hoc Scheffe testi sonucunda söz konusu farklılığın yüksekokul mezunu ve üzeri grubu ile diğer tüm gruplar arasında yüksekokul mezunu ve üzeri olan grubun lehine $p<0.05$ düzeyinde gerçekleştiği saptanmıştır. Diğer grupların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık anlamsız bulunmuştur ($p>0.05$).

Bu araştırmanın genel amacı çerçevesinde sekizinci olarak “Normal gelişim gösteren çocuğa sahip ebeveynlerin gelir düzeyleri ile Ebeveynlerin yaşam doyumu ölçeğinin ve aile değerlendirme envanterinin alt ölçeklerinin puanları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?” sorusuna yanıt aranmaktadır.

Tablo 4.13. Normal Gelişim Gösteren Çocuğa Sahip Ebeveynlerin Gelir Düzeyleri İle Ebeveynlerin Yaşam Doyumu Ölçeği ve Ebeveynlerin Aile Değerlendirme Envanterinin Alt Ölçeklerinin Puanları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

		Gelir düzeyi
Problem çözme alt ölçeği	r	.015
	p	.876
İletişim alt ölçeği	r	-.149
	p	.127
Roller alt ölçeği	r	.015
	p	.878
Duygusal tepki verebilme alt ölçeği	r	-.090
	p	.359
Gereken ilgiyi gösterme alt ölçeği	r	-.089
	p	.362
Davranış kontrolü alt ölçeği	r	.070
	p	.478
Genel işlevler alt ölçeği	r	-.091
	p	.353
Aile değerlendirme ölçeği	r	-.073
	p	.457
Yaşam doyumu ölçeği	r	.297

p	.002**
---	--------

*p<0.05

Tablo 4.13’de görüldüğü gibi; normal gelişim gösteren çocuğa sahip ebeveynlerin gelir düzeyleri ile ebeveynlerin problem çözme, iletişim, roller, duygusal tepki verebilme, gereken ilgiyi gösterme, davranış kontrolü, genel işlevler ve aile değerlendirme ölçeklerinden aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır (p>0.05).

Normal gelişim gösteren çocuğa sahip ebeveynlerin gelir düzeyleri ile yaşam doyumu ölçeğinden aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif yönde ilişkili olduğu görülmektedir (r=.297; p<0.005). **Bir diğer deyişle ebeveynlerin gelir düzeyi arttıkça; yaşam doyumu düzeylerinde düşmekte olduğu görülmektedir.**

Bu araştırmanın genel amacı çerçevesinde dokuzuncu olarak “Zihinsel engelli çocuğa sahip ebeveynlerin gelir düzeyleri ile ebeveynlerin yaşam doyumu ölçeğinin ve aile değerlendirme envanterinin alt ölçeklerinin puanları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?” sorusuna yanıt aranmaktadır

Tablo 4.14. Zihinsel Engelli Çocuğa Sahip Ebeveynlerin Gelir Düzeyleri İle Ebeveynlerin Yaşam Doyumu Ölçeği ve Ebeveynlerin Aile Değerlendirme Envanterinin Alt Ölçeklerinin Puanları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

		Gelir düzeyi
Problem çözme alt ölçeği	r	-.295
	p	.008**
İletişim alt ölçeği	r	-.274
	p	.014*
Roller alt ölçeği	r	-.071
	p	.534
Duygusal tepki verebilme alt ölçeği	r	-.317
	p	.004**
Gerekten ilgiyi gösterme alt ölçeği	r	-.211
	p	.061
Davranış kontrolü alt ölçeği	r	-.241
	p	.031*
Genel işlevler alt ölçeği	r	-.300
	p	.007**
Aile değerlendirme ölçeği	R	-.305
	P	.006**

Yaşam doyumu ölçeği	R	.199
	P	.076

**p<0.01; *p<0.05

Tablo 4.14’de görüldüğü gibi; zihinsel engelli çocuğa sahip anne babaların gelir düzeyleri ile ebeveynlerin roller, gereken ilgiyi gösterme ve yaşam doyumu ölçeklerinden aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır (p>0.05).

Zihinsel engelli çocuğa sahip ebeveynlerin gelir düzeyleri ile problem çözme, iletişim, roller, duygusal tepki verme, davranış kontrolü, genel işlevler ve aile değerlendirme ölçeklerinden aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı ve negatif yönde ilişkili olduğu görülmektedir (sırasıyla; $r=-.295$, $r=-.274$, $r=-.317$, $r=-.241$, $r=-.300$ ve $r=.305$). **Bir diğer deyişle ebeveynlerin gelir düzeyleri arttıkça; problem çözme, iletişim, roller, duygusal tepki verme, davranış kontrolü, genel işlevler ve aile değerlendirme düzeylerinde düşmekte olduğu görülmektedir.**

Bu araştırmanın genel amacı çerçevesinde onuncu olarak “Normal gelişim gösteren çocuğa sahip annelerin sahip olduğu çocuk sayısı ile annelerin yaşam doyumu ölçeğinden ve aile değerlendirme envanterinin alt ölçeklerinden aldıkları puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?” sorusuna yanıt aranmaktadır.

Tablo 4.15. Normal Gelişim Gösteren Çocuğa Sahip Annelerin Sahip Olduğu Çocuk Sayısı İle Annelerin Yaşam Doyumu Ölçeğinin ve Aile Değerlendirme Envanterinin Alt Ölçeklerinin Puanları Açısından “Kruskal Wallis H” Testi İle Karşılaştırılması

	Grup	N	X	SS	sd	X ²	p
Problem çözme alt ölçeği	1 çocuk	9	10.66	2.95	2	2.19	.333
	2 çocuk	34	10.29	2.82			
	3 çocuk ve üzeri	10	9.10	3.07			
	Toplam	53					
	Grup	N	X	SS	sd	X ²	p
İletişim alt ölçeği	1 çocuk	9	13.11	3.37	2	2.65	.265
	2 çocuk	34	15.55	3.43			
	3 çocuk ve üzeri	10	16.30	5.16			
	Toplam	53					
	Grup	N	X	SS	sd	X ²	p
Roller alt ölçeği	1 çocuk	9	3.37	4.28	2	1.35	.508
	2 çocuk	34	3.43	4.43			
	3 çocuk ve üzeri	10	5.16	4.51			
	Toplam	53					
	Grup	N	X	SS	sd	X ²	p
Duygusal tepki verebilme alt ölçeği	1 çocuk	9	7.88	2.31	2	3.51	.173
	2 çocuk	34	9.11	3.12			
	3 çocuk ve üzeri	10	10.50	3.59			
	Toplam	53					
	Grup	N	X	SS	sd	X ²	p

Gereken ilgiyi gösterme alt ölçeği	1 çocuk	9	15.22	1.56	2	1.80	.406
	2 çocuk	34	16.26	2.27			
	3 çocuk ve üzeri	10	16.20	2.93			
	Toplam	53					
Grup		N	X	SS	sd	X²	p
Davranış kontrolü alt ölçeği	1 çocuk	9	16.88	1.05	2	7.24	.027*
	2 çocuk	34	19.38	2.53			
	3 çocuk ve üzeri	10	18.70	3.52			
	Toplam	53					
Grup		N	X	SS	sd	X²	p
Genel işlevler alt ölçeği	1 çocuk	9	14.88	2.66	2	5.27	.071
	2 çocuk	34	18.79	4.70			
	3 çocuk ve üzeri	10	19.00	6.54			
	Toplam	53					
Grup		N	X	SS	sd	X²	p
Aile değerlendirme ölçeği	1 çocuk	9	98.77	13.10	2	3.39	.183
	2 çocuk	34	111.88	16.82			
	3 çocuk ve üzeri	10	111.00	23.82			
	Toplam	53					
Grup		N	X	SS	sd	X²	p
Yaşam doyumu ölçeği	1 çocuk	9	27,55	4.36	2	2.59	.273
	2 çocuk	34	24,05	6.20			
	3 çocuk ve üzeri	10	24,90	4.43			
	Toplam	53					

*p<0.05

Tablo 4.15’de görüldüğü gibi; normal gelişim gösteren çocuğa sahip annelerin sahip olduğu çocuk sayısına göre problem çözme, iletişim, roller, duygusal tepki verebilme, gereken ilgiyi gösterme, genel işlevler, aile değerlendirme ve yaşam doyumu ölçeklerinden aldıkları puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla Kruskal Wallis H-Testi yapılmış ve çocuk sayısı açısından anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür ($p>0.05$).

Normal gelişim gösteren çocuğa sahip annelerin sahip olduğu çocuk sayıları arasında davranış kontrolü ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmaktadır [$k-w=7.24$; $p=0.027$]. Bu işlemin ardından Kruskal Wallis-H sonrası belirlenen anlamlı farklılığının hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek üzere tamamlayıcı karşılaştırma tekniği olarak Post Hoc Scheffe testi uygulanmıştır.

Tablo 4.15.1. Annelerin Davranış Kontrolü Ölçeklerinin Puanlarının Sahip Olunan Çocuk Sayısı Değişkenine Göre Hangi Gruplar Arasında Farklılaştığını Belirlemek Üzere Yapılan Post Hoc Scheffe Testi Sonuçları

	Gruplar (i)	Gruplar (j)	Ortalama Farkları	Sh	p
Davranış kontrolü ölçeği	1 çocuk	2 çocuk	-2.49*	.96	.044
		3 çocuk ve üzeri	-1.81	1.18	.320
	2 çocuk	1 çocuk	2.49*	.96	.044
		3 çocuk ve üzeri	.68	.92	.764

3 çocuk ve üzeri	1 çocuk	1.81	1.18	.320
	2 çocuk	-.68	.92	.764

Tablo 4.15.1’ de görüldüğü üzere, örneklem grubunu oluşturan annelerin davranış kontrolü ölçeği puanlarının hangi gruplar arasında farklılaştığını belirlemek üzere yapılan Post Hoc Scheffe testi sonucunda söz konusu farklılığın 2 çocuk grubu ile 1 çocuk grubu arasında 2 çocuğu olan grubun aleyhine $p < 0.05$ düzeyinde gerçekleştiği saptanmıştır. Diğer grupların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık anlamsız bulunmuştur ($p > 0.05$).

Bu araştırmanın genel amacı çerçevesinde onuncu olarak “Normal gelişim gösteren çocuğa sahip babaların sahip olduğu çocuk sayısı ile annelerin yaşam doyumu ölçeğinden ve aile değerlendirme envanterinin alt ölçeklerinden aldıkları puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?” sorusuna yanıt aranmaktadır.

Tablo 4.16. Normal Gelişim Gösteren Çocuğa Sahip Babaların Sahip Olduğu Çocuk Sayısı İle Babaların Yaşam Doyumu Ölçeğinin ve Aile Değerlendirme Envanterinin Alt Ölçeklerinin Puanları Açısından “Kruskal Wallis H” Testi İle Karşılaştırılması

Grup		N	X	SS	sd	X ²	p
Problem çözme alt ölçeği	1 çocuk	9	9.77	2.38	2	.407	.616
	2 çocuk	34	10.61	3.59			
	3 çocuk ve üzeri	10	9.70	2.83			
	Toplam	53					
Grup		N	X	SS	sd	X ²	p
İletişim alt ölçeği	1 çocuk	9	14.55	3.20	2	.180	.914
	2 çocuk	34	15.08	4.13			
	3 çocuk ve üzeri	10	15.10	3.98			
	Toplam	53					
Grup		N	X	SS	sd	X ²	p
Roller alt ölçeği	1 çocuk	9	19.77	2.68	2	3.66	.160
	2 çocuk	34	22.14	3.43			
	3 çocuk ve üzeri	10	21.60	4.03			
	Toplam	53					
Grup		N	X	SS	sd	X ²	p
Duygusal tepki verebilme alt ölçeği	1 çocuk	9	8.22	1.39	2	1.11	.573
	2 çocuk	34	9.17	3.04			
	3 çocuk ve üzeri	10	10.00	3.39			
	Toplam	53					
Grup		N	X	SS	sd	X ²	p
Gereken ilgiyi gösterme alt ölçeği	1 çocuk	9	14.11	1.61	2	5.62	.060
	2 çocuk	34	16.32	2.77			
	3 çocuk ve üzeri	10	16.00	2.30			
	Toplam	53					

	Grup	N	X	SS	sd	X ²	p
Davranış kontrolü alt ölçeği	1 çocuk	9	18.00	1.93			
	2 çocuk	34	19.11	2.60			
	3 çocuk ve üzeri	10	18.10	3.10	2	2.56	.277
	Toplam	53					
	Grup	N	X	SS	sd	X ²	p
Genel işlevler alt ölçeği	1 çocuk	9	16.55	3.53			
	2 çocuk	34	19.02	6.26			
	3 çocuk ve üzeri	10	17.50	5.68	2	1.13	.568
	Toplam	53					
	Grup	N	X	SS	sd	X ²	p
Aile değerlendirme ölçeği	1 çocuk	9	101.00	10.64			
	2 çocuk	34	111.50	16.61			
	3 çocuk ve üzeri	10	108.00	20.83	2	2.25	.324
	Toplam	53					
	Grup	N	X	SS	sd	X ²	p
Yaşam doyumu ölçeği	1 çocuk	9	26.33	4.27			
	2 çocuk	34	23.61	6.46			
	3 çocuk ve üzeri	10	24.70	5.07	2	1.34	.511
	Toplam	53					

Tablo 4.16’da görüldüğü gibi; normal gelişim gösteren çocuğa sahip babaların sahip olduğu çocuk sayısına göre problem çözme, iletişim, roller, duygusal tepki verebilme, gereken ilgiyi gösterme, davranış kontrolü genel işlevler, aile değerlendirme ve yaşam doyumu ölçeklerinden aldıkları puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla Kruskal Wallis H-Testi yapılmış ve çocuk sayısı açısından anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür ($p>0.05$).

Bu araştırmanın genel amacı çerçevesinde on ikinci olarak “Zihinsel engelli çocuğa sahip annelerin sahip olduğu çocuk sayısı ile annelerin yaşam doyumu ölçeğinden ve aile değerlendirme envanterinin alt ölçeklerinden aldıkları puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?” sorusuna yanıt aranmaktadır.

Tablo 4.17: Zihinsel Engelli Çocuğa Sahip Annelerin Sahip Olduğu Çocuk Sayısı İle Annelerin Yaşam Doyumu Ölçeğinin ve Aile Değerlendirme Envanterinin Alt Ölçeklerinin Puanları Açısından “Kruskal Wallis H” Testi İle Karşılaştırılması

	Grup	N	X	SS	sd	X ²	p
Problem çözme alt ölçeği	1 çocuk	6	11.50	3.72			
	2 çocuk	16	11.31	3.91			
	3 çocuk ve üzeri	18	11.38	4.14	2	.082	.960
	Toplam	40					
	Grup	N	X	SS	sd	X ²	p
İletişim alt ölçeği	1 çocuk	6	16.83	5.26			
	2 çocuk	16	15.87	4.89			
	3 çocuk ve üzeri	18	16.83	5.31	2	.191	.909
	Toplam	40					
	Grup	N	X	SS	sd	X ²	p

Roller alt ölçeği	1 çocuk	6	24.50	4.27	2	3.02	.220
	2 çocuk	16	21.43	5.40			
	3 çocuk ve üzeri	18	25.27	5.80			
	Toplam	40					
Grup		N	X	SS	sd	X²	p
Duygusal tepki verebilme alt ölçeği	1 çocuk	6	11.16	4.16	2	1.91	.383
	2 çocuk	16	9.56	2.82			
	3 çocuk ve üzeri	18	11.66	4.43			
	Toplam	40					
Grup		N	X	SS	sd	X²	p
Gereken ilgiyi gösterme alt ölçeği	1 çocuk	6	16.16	1.47	2	1.68	.431
	2 çocuk	16	16.43	2.85			
	3 çocuk ve üzeri	18	17.22	2.57			
	Toplam	40					
Grup		N	X	SS	sd	X²	p
Davranış kontrolü alt ölçeği	1 çocuk	6	19.83	2.48	2	.508	.776
	2 çocuk	16	20.12	3.79			
	3 çocuk ve üzeri	18	21.55	5.47			
	Toplam	40					
Grup		N	X	SS	sd	X²	p
Genel işlevler alt ölçeği	1 çocuk	6	22.50	7.03	2	1.76	.413
	2 çocuk	16	20.18	7.33			
	3 çocuk ve üzeri	18	23.00	7.83			
	Toplam	40					
Grup		N	X	SS	sd	X²	p
Aile değerlendirme ölçeği	1 çocuk	6	122.50	24.30	2	1.99	.369
	2 çocuk	16	114.93	23.51			
	3 çocuk ve üzeri	18	126.94	29.77			
	Toplam	40					
Grup		N	X	SS	sd	X²	p
Yaşam doyumu ölçeği	1 çocuk	6	22.33	5.95	2	.631	.730
	2 çocuk	16	22.75	5.98			
	3 çocuk ve üzeri	18	20.83	8.00			
	Toplam	40					

Tablo 4.17’de görüldüğü gibi; zihinsel engelli çocuğa sahip annelerin sahip olduğu çocuk sayısına göre problem çözme, iletişim, roller, duygusal tepki verebilme, gereken ilgiyi gösterme, davranış kontrolü, genel işlevler, aile değerlendirme ve yaşam doyumu ölçeklerinden aldıkları puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla Kruskal Wallis H-Testi yapılmış ve çocuk sayısı açısından anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür ($p>0.05$).

Bu araştırmanın genel amacı çerçevesinde on üçüncü olarak “Zihinsel engelli çocuğa sahip babaların sahip olduğu çocuk sayısı ile annelerin yaşam doyumu ölçeğinden ve aile değerlendirme envanterinin alt ölçeklerinden aldıkları puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?” sorusuna yanıt aranmaktadır.

Tablo 4.18: Zihinsel Engelli Çocuğa Sahip Babaların Sahip Olduğu Çocuk Sayısı İle Annelerin Yaşam Doyumu Ölçeğinin ve Aile Değerlendirme Envanterinin Alt Ölçeklerinin Puanları Açısından “Kruskal Wallis H” Testi İle Karşılaştırılması

	Grup	N	X	SS	sd	X ²	p
Problem çözme alt ölçeği	1 çocuk	6	10.33	3.32			
	2 çocuk	16	10.31	4.01			
	3 çocuk ve üzeri	18	10.94	4.07	2	.336	.845
	Toplam	40					
	Grup	N	X	SS	sd	X ²	p
İletişim alt ölçeği	1 çocuk	6	17.16	3.92			
	2 çocuk	16	15.25	4.20			
	3 çocuk ve üzeri	18	17.61	6.16	2	1.26	.531
	Toplam	40					
	Grup	N	X	SS	sd	X ²	p
Roller alt ölçeği	1 çocuk	6	24.00	5.58			
	2 çocuk	16	20.50	4.50			
	3 çocuk ve üzeri	18	25.27	6.95	2	4.87	.087
	Toplam	40					
	Grup	N	X	SS	sd	X ²	p
Duygusal tepki verebilme alt ölçeği	1 çocuk	6	11.66	3.07			
	2 çocuk	16	9.68	4.07			
	3 çocuk ve üzeri	18	11.66	4.37	2	2.79	.247
	Toplam	40					
	Grup	N	X	SS	sd	X ²	p
Gereken ilgiyi gösterme alt ölçeği	1 çocuk	6	16.50	2.42			
	2 çocuk	16	16.56	2.85			
	3 çocuk ve üzeri	18	17.72	4.02	2	1.01	.601
	Toplam	40					
	Grup	N	X	SS	sd	X ²	p
Davranış kontrolü alt ölçeği	1 çocuk	6	19.66	2.25			
	2 çocuk	16	19.18	3.27			
	3 çocuk ve üzeri	18	21.11	5.00	2	.997	.607
	Toplam	40					
	Grup	N	X	SS	sd	X ²	p
Genel işlevler alt ölçeği	1 çocuk	6	22.66	6.37			
	2 çocuk	16	17.68	4.94			
	3 çocuk ve üzeri	18	21.05	6.57	2	3.67	.159
	Toplam	40					
	Grup	N	X	SS	sd	X ²	p
Aile değerlendirme ölçeği	1 çocuk	6	122.00	20.05			
	2 çocuk	16	109.18	21.49			
	3 çocuk ve üzeri	18	125.38	28.78	2	3.26	.195
	Toplam	40					
	Grup	N	X	SS	sd	X ²	p
Yaşam doyumu ölçeği	1 çocuk	6	19.50	4.84			
	2 çocuk	16	24.25	4.18			
	3 çocuk ve üzeri	18	18.61	7.65	2	7.03	.030*
	Toplam	40					

*p<0.05

Tablo 4.18’de görüldüğü gibi; zihinsel engelli çocuğa sahip babaların sahip olduğu çocuk sayısına göre problem çözme, iletişim, roller, duygusal tepki verebilme, gereken ilgiyi gösterme, davranış kontrolü, genel işlevler ve aile değerlendirme ölçeklerinden aldıkları puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla Kruskal Wallis H-Testi yapılmış ve çocuk sayısı açısından anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür ($p>0.05$).

Zihinsel engelli çocuğa sahip babaların sahip olduğu çocuk sayıları arasında yaşam doyumu ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmaktadır [$k-w=7.03$; $p=0.030$]. Bu işlemin ardından Kruskal Wallis-H sonrası belirlenen anlamlı farklılığının hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek üzere tamamlayıcı karşılaştırma tekniği olarak Post Hoc Scheffe testi uygulanmıştır.

Tablo 4.18.1 Babaların Yaşam Doyumu Ölçeklerinin Puanlarının Sahip Olunan Çocuk Sayısı Değişkenine Göre Hangi Gruplar Arasında Farklılaştığını Belirlemek Üzere Yapılan Post Hoc Scheffe Testi Sonuçları

	Gruplar (i)	Gruplar (j)	Ortalama Farkları	Sh	p
Yaşam Doyumu ölçeği	1 çocuk	2 çocuk	-4.75	2.92	.279
		3 çocuk ve üzeri	.88	2.87	.953
	2 çocuk	1 çocuk	4.75	2.92	.279
		3 çocuk ve üzeri	5.63*	2.09	.037
	3 çocuk ve üzeri	1 çocuk	-.88	2.87	.953
		2 çocuk	-5.63*	2.09	.037

Tablo 4.18.1’ de görüldüğü üzere, örneklem grubunu oluşturan babaların yaşam doyumu ölçeği puanlarının hangi gruplar arasında farklılaştığını belirlemek üzere yapılan Post Hoc Scheffe testi sonucunda söz konusu farklılığın 2 çocuk grubu ile 3 çocuk ve üzeri grubu arasında 2 çocuğu olan grubun lehine $p<0.05$ düzeyinde gerçekleştiği saptanmıştır. Diğer grupların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık anlamsız bulunmuştur ($p>0.05$).

Bu araştırmanın genel amacı çerçevesinde on dördüncü olarak “Normal gelişim gösteren çocuğu olan annelerin evlilik yaşları ile annelerin yaşam doyumu ölçeğinin ve aile değerlendirmesi envanterinin alt ölçeklerinin puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?” yanıt aranmaktadır.

Tablo 4.19: Normal Gelişim Gösteren Çocuğu olan Annelerin Evlilik Yaşlarına Göre Grupların Yaşam Doyumu Ölçeğinin ve Aile değerlendirmesi Envanterinin Alt Ölçeklerinin Puanları Açısından “Mann Whitney U” Testi İle Karşılaştırılması

Grup	N	X	SS	U	Z	p
------	---	---	----	---	---	---

Problem çözme alt ölçeği	23 yaş ve altı	37	10.02	3.11	259.50	-.713	.476
	24 yaş ve üzeri	16	10.37	2.33			
	Toplam	53					
Grup		N	X	SS	U	Z	p
İletişim alt ölçeği	23 yaş ve altı	37	15.62	4.22	270.00	-.507	.612
	24 yaş ve üzeri	16	14.50	2.82			
	Toplam	53					
Grup		N	X	SS	U	Z	p
Roller alt ölçeği	23 yaş ve altı	37	22.10	4.42	255.00	-.797	.425
	24 yaş ve üzeri	16	21.18	4.56			
	Toplam	53					
Grup		N	X	SS	U	Z	p
Duygusal tepki verebilme alt ölçeği	23 yaş ve altı	37	9.43	3.38	273.00	-.451	.652
	24 yaş ve üzeri	16	8.56	2.47			
	Toplam	53					
Grup		N	X	SS	U	Z	p
Gereken ilgiyi gösterme alt ölçeği	23 yaş ve altı	37	16.05	2.26	290.50	-.108	.914
	24 yaş ve üzeri	16	16.12	2.47			
	Toplam	53					
Grup		N	X	SS	U	Z	p
Davranış kontrolü alt ölçeği	23 yaş ve altı	37	19.10	2.85	246.00	-.977	.328
	24 yaş ve üzeri	16	18.18	2.22			
	Toplam	53					
Grup		N	X	SS	U	Z	p
Genel işlevler alt ölçeği	23 yaş ve altı	37	18.56	5.30	255.00	-.798	.425
	24 yaş ve üzeri	16	17.25	4.15			
	Toplam	53					
Grup		N	X	SS	U	Z	p
Aile değerlendirme ölçeği	23 yaş ve altı	37	110.91	19.43	261.50	-.669	.504
	24 yaş ve üzeri	16	106.18	14.66			
	Toplam	53					
Grup		N	X	SS	U	Z	p
Yaşam doyumu ölçeği	23 yaş ve altı	37	24.40	5.44	240.50	-1.07	.281
	24 yaş ve üzeri	16	25.75	6.32			
	Toplam	53					

Tablo 4.19’da görüldüğü gibi; normal gelişim gösteren çocuğa sahip annelerin evlilik yaşlarına göre annelerin problem çözme, iletişim, roller, duygusal tepki verebilme, gereken ilgiyi gösterme, davranış kontrolü, genel işlevler, aile değerlendirme ve yaşam doyumu ölçeklerinin puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla Mann Whitney U-Testi yapılmış evlilik yaşı açısından anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür ($p>0.05$).

Bu araştırmanın genel amacı çerçevesinde on beşinci olarak “Normal gelişim gösteren çocuğu olan babaların evlilik yaşları ile annelerin yaşam doyumu ölçeğinin ve aile değerlendirmesi envanterinin alt ölçeklerinin puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?” yanıt aranmaktadır.

Tablo 4.20: Normal Gelişim Gösteren Çocuğu olan Babaların Evlilik Yaşlarına Göre Grupların Yaşam Doyumu Ölçeğinin ve Aile değerlendirmesi Envanterinin Alt Ölçeklerinin Puanları Açısından “Mann Whitney U” Testi İle Karşılaştırılması

	Grup	N	X	SS	U	Z	p
Problem çözme alt ölçeği	23 yaş ve altı	16	11.12	4.81	275.50	-.401	.688
	24 yaş ve üzeri	37	9.94	2.29			
	Toplam	53					
	Grup	N	X	SS	U	Z	p
İletişim alt ölçeği	23 yaş ve altı	16	15.37	5.13	293.50	-.049	.961
	24 yaş ve üzeri	37	14.83	3.30			
	Toplam	53					
	Grup	N	X	SS	U	Z	p
Roller alt ölçeği	23 yaş ve altı	16	22.75	4.89	234.50	-1.19	.231
	24 yaş ve üzeri	37	21.16	2.61			
	Toplam	53					
	Grup	N	X	SS	U	Z	p
Duygusal tepki verebilme alt ölçeği	23 yaş ve altı	16	9.43	2.85	264.00	-.627	.531
	24 yaş ve üzeri	37	9.05	2.97			
	Toplam	53					
	Grup	N	X	SS	U	Z	p
Gereken ilgiyi gösterme alt ölçeği	23 yaş ve altı	16	17.06	3.04	213.00	-1.62	.105
	24 yaş ve üzeri	37	15.37	2.27			
	Toplam	53					
	Grup	N	X	SS	U	Z	p
Davranış kontrolü alt ölçeği	23 yaş ve altı	16	18.75	2.46	294.00	-.039	.969
	24 yaş ve üzeri	37	18.72	2.70			
	Toplam	53					
	Grup	N	X	SS	U	Z	p
Genel işlevler alt ölçeği	23 yaş ve altı	16	20.12	8.02	260.00	-.700	.484
	24 yaş ve üzeri	37	17.54	4.40			
	Toplam	53					
	Grup	N	X	SS	U	Z	p
Aile değerlendirme ölçeği	23 yaş ve altı	16	114.62	22.81	245.50	-.979	.328
	24 yaş ve üzeri	37	106.64	13.11			
	Toplam	53					
	Grup	N	X	SS	U	Z	p
Yaşam doyumu	23 yaş ve altı	16	24.75	5.96	283.50	-.243	.808
	24 yaş ve üzeri	37	24.08	5.94			
	Toplam	53					

Tablo 4.20’de görüldüğü gibi; normal gelişim gösteren çocuğa sahip babaların evlilik yaşlarına göre annelerin problem çözme, iletişim, roller, duygusal tepki verebilme, gereken ilgiyi gösterme, davranış kontrolü, genel işlevler, aile değerlendirme ve yaşam doyumu ölçeklerinin puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla Mann Whitney U-Testi yapılmış evlilik yaşı açısından anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür ($p>0.05$).

Bu araştırmanın genel amacı çerçevesinde on altıncı olarak “Zihinsel engelli çocuğu olan annelerin evlilik yaşları ile annelerin yaşam doyumu ölçeğinin ve aile değerlendirmesi envanterinin alt ölçeklerinin puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?” yanıt aranmaktadır.

Tablo 4.21: Zihinsel Engelli Çocuğu olan Annelerin Evlilik Yaşlarına Göre Grupların Yaşam Doyumu Ölçeğinin ve Aile Değerlendirmesi Envanterinin Alt Ölçeklerinin Puanları Açısından “Mann Whitney U” Testi İle Karşılaştırılması

Grup		N	X	SS	U	Z	p
Problem çözme alt ölçeği	23 yaş ve altı	28	12.14	4.12	103.50	-1.91	.056
	24 yaş ve üzeri	12	9.58	2.64			
	Toplam	40					
Grup		N	X	SS	U	Z	p
İletişim alt ölçeği	23 yaş ve altı	28	16.96	5.14	136.00	-.948	.343
	24 yaş ve üzeri	12	15.25	4.75			
	Toplam	40					
Grup		N	X	SS	U	Z	p
Roller alt ölçeği	23 yaş ve altı	28	24.46	5.84	119.00	-1.45	.138
	24 yaş ve üzeri	12	21.66	4.71			
	Toplam	40					
Grup		N	X	SS	U	Z	p
Duygusal tepki verebilme alt ölçeği	23 yaş ve altı	28	11.32	3.93	118.00	-1.48	.138
	24 yaş ve üzeri	12	9.41	3.44			
	Toplam	40					
Grup		N	X	SS	U	Z	p
Gereken ilgiyi gösterme alt ölçeği	23 yaş ve altı	28	16.82	2.72	155.00	-.387	.699
	24 yaş ve üzeri	12	16.58	2.19			
	Toplam	40					
Grup		N	X	SS	U	Z	p
Davranış kontrolü alt ölçeği	23 yaş ve altı	28	21.10	4.80	138.50	-.876	.381
	24 yaş ve üzeri	12	19.83	3.61			
	Toplam	40					
Grup		N	X	SS	U	Z	p
Genel işlevler alt ölçeği	23 yaş ve altı	28	23.25	7.83	104.50	-1.87	.060
	24 yaş ve üzeri	12	18.41	5.35			
	Toplam	40					
Grup		N	X	SS	U	Z	p

Aile değerlendirme ölçeği	23 yaş ve altı	28	126.07	27.61				
	24 yaş ve üzeri	12	110.75	21.28	105.00	-1.86	.063	
	Toplam	40						
Grup		N	X	SS	U	Z	p	
Yaşam doyumu ölçeği	23 yaş ve altı	28	21.75	7.82				
	24 yaş ve üzeri	12	22.00	4.08	164.50	-.103	.918	
	Toplam	40						

Tablo 4.21’de görüldüğü gibi; zihinsel engelli çocuğa sahip annelerin evlilik yaşlarına göre annelerin problem çözme, iletişim, roller, duygusal tepki verebilme, gereken ilgiyi gösterme, davranış kontrolü, genel işlevler, aile değerlendirme ve yaşam doyumu ölçeklerinin puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla Mann Whitney U-Testi yapılmış evlilik yaşı açısından anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür ($p>0.05$).

Bu araştırmanın genel amacı çerçevesinde on yedinci olarak “Zihinsel engelli çocuğu olan babaların evlilik yaşları ile annelerin yaşam doyumu ölçeğinin ve aile değerlendirmesi envanterinin alt ölçeklerinin puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?” yanıt aranmaktadır.

Tablo 4.22: Zihinsel Engelli Çocuğu olan Babaların Evlilik Yaşlarına Göre Grupların Yaşam Doyumu Ölçeğinin ve Aile Değerlendirmesi Envanterinin Alt Ölçeklerinin Puanları Açısından “Mann Whitney U” Testi İle Karşılaştırılması

Grup		N	X	SS	U	Z	p
Problem çözme alt ölçeği	23 yaş ve altı	14	10.00	2.88			
	24 yaş ve üzeri	26	10.92	4.32	172.50	-.271	.786
	Toplam	40					
Grup		N	X	SS	U	Z	p
İletişim alt ölçeği	23 yaş ve altı	14	16.71	5.53			
	24 yaş ve üzeri	26	16.53	5.05	181.00	-.028	.977
	Toplam	40					
Grup		N	X	SS	U	Z	p
Roller alt ölçeği	23 yaş ve altı	14	22.28	5.99			
	24 yaş ve üzeri	26	23.65	6.31	161.00	-.597	.551
	Toplam	40					
Grup		N	X	SS	U	Z	p
Duygusal tepki verebilme alt ölçeği	23 yaş ve altı	14	1.14	4.11			
	24 yaş ve üzeri	26	10.73	4.19	173.50	-.243	.808
	Toplam	40					
Grup		N	X	SS	U	Z	p
Gereken ilgiyi gösterme alt ölçeği	23 yaş ve altı	14	16.71	3.62			
	24 yaş ve üzeri	26	17.26	3.26	167.00	-.428	.669
	Toplam	40					
Grup		N	X	SS	U	Z	p
Davranış kontrolü alt ölçeği	23 yaş ve altı	14	19.21	2.63			
	24 yaş ve üzeri	26	20.61	4.63	153.50	-.813	.416
	Toplam	40					

	Grup	N	X	SS	U	Z	p
Genel işlevler alt ölçeği	23 yaş ve altı	14	20.42	5.93			
	24 yaş ve üzeri	26	19.69	6.29	165.50	-.470	.638
	Toplam	40					
	Grup	N	X	SS	U	Z	p
Aile değerlendirme ölçeği	23 yaş ve altı	14	116.50	23.14			
	24 yaş ve üzeri	26	119.42	27.05	177.50	-.128	.898
	Toplam	40					
	Grup	N	X	SS	U	Z	p
Yaşam doyumu ölçeği	23 yaş ve altı	14	20.21	7.22			
	24 yaş ve üzeri	26	21.42	6.23	152.00	-.853	.394
	Toplam	40					

Tablo 4.22’de görüldüğü gibi; zihinsel engelli çocuğa sahip babaların evlilik yaşlarına göre annelerin problem çözme, iletişim, roller, duygusal tepki verebilme, gereken ilgiyi gösterme, davranış kontrolü, genel işlevler, aile değerlendirme ve yaşam doyumu ölçeklerinin puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla Mann Whitney U-Testi yapılmış evlilik yaşı açısından anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür ($p>0.05$).

Bu araştırmanın genel amacı çerçevesinde on sekizinci olarak “Normal gelişim gösteren çocuğa sahip ebeveynlerin evlilik süreleri ile ebeveynlerin yaşam doyumu ölçeğinden ve aile değerlendirme envanterinin alt ölçeklerinden aldıkları puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?” sorusuna yanıt aranmaktadır.

Tablo 4.23: Normal Gelişim Gösteren Çocuğa Sahip Ebeveynlerin Evlilik Süreleri İle Ebeveynlerin Yaşam Doyumu Ölçeğinin ve Aile Değerlendirme Envanterinin Alt Ölçeklerinin Puanları Açısından “Kruskal Wallis H” Testi İle Karşılaştırılması

	Grup	N	X	SS	sd	X ²	p
Problem çözme alt ölçeği	1-10 yıl	20	10.52	3.05			
	11-15 yıl	20	9.80	2.06			
	16 yıl ve üzeri	13	10.38	3.02	2	.518	.772
	Toplam	53					
	Grup	N	X	SS	sd	X ²	p
İletişim alt ölçeği	1-10 yıl	20	14.87	2.90			
	11-15 yıl	20	14.85	3.61			
	16 yıl ve üzeri	13	16.00	3.40	2	2.48	.289
	Toplam	53					
	Grup	N	X	SS	sd	X ²	p
Roller alt ölçeği	1-10 yıl	20	21.37	3.99			
	11-15 yıl	20	21.45	3.38			
	16 yıl ve üzeri	13	22.73	3.22	2	1.79	.408
	Toplam	53					
	Grup	N	X	SS	sd	X ²	p

Duygusal tepki verebilme alt ölçeği	1-10 yıl	20	8.82	2.47	2	3.05	.218
	11-15 yıl	20	8.60	2.04			
	16 yıl ve üzeri	13	10.57	3.32			
	Toplam	53					
Grup	N	X	SS	sd	X²	p	
Gereken ilgiyi gösterme alt ölçeği	1-10 yıl	20	15.75	2.56	2	1.44	.486
	11-15 yıl	20	16.17	1.41			
	16 yıl ve üzeri	13	16.03	2.75			
	Toplam	53					
Grup	N	X	SS	sd	X²	p	
Davranış kontrolü alt ölçeği	1-10 yıl	20	18.90	2.22	2	.085	.958
	11-15 yıl	20	18.55	1.94			
	16 yıl ve üzeri	13	18.96	2.91			
	Toplam	53					
Grup	N	X	SS	sd	X²	p	
Genel işlevler alt ölçeği	1-10 yıl	20	18.22	5.13	2	.725	.696
	11-15 yıl	20	17.87	4.65			
	16 yıl ve üzeri	13	18.84	4.50			
	Toplam	53					
Grup	N	X	SS	sd	X²	p	
Aile değerlendirme ölçeği	1-10 yıl	20	108.47	16.41	2	1.43	.487
	11-15 yıl	20	107.30	13.70			
	16 yıl ve üzeri	13	113.53	18.75			
	Toplam	53					
Grup	N	X	SS	sd	X²	p	
Yaşam doyumu ölçeği	1-10 yıl	20	24.52	5.99	2	.279	.870
	11-15 yıl	20	24.77	5.13			
	16 yıl ve üzeri	13	24.23	4.89			
	Toplam	53					

Tablo 4.23’de görüldüğü gibi; normal gelişim gösteren çocuğa sahip ebeveynlerin evlilik sürelerine göre problem çözme, iletişim, roller, duygusal tepki verebilme, gereken ilgiyi gösterme, davranış kontrolü, genel işlevler, aile değerlendirme ve yaşam doyumu ölçeklerinden aldıkları puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla Kruskal Wallis H-Testi yapılmış ve evlilik süresi açısından anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür ($p>0.05$).

Bu araştırmanın genel amacı çerçevesinde on dokuzuncu olarak “Zihinsel engelli çocuğa sahip ebeveynlerin evlilik süreleri ile ebeveynlerin yaşam doyumu ölçeğinden ve aile değerlendirme envanterinin alt ölçeklerinden aldıkları puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?” sorusuna yanıt aranmaktadır.

Tablo 4.24: Zihinsel Engelli Çocuğa Sahip Ebeveynlerin Evlilik Süreleri İle Ebeveynlerin Yaşam Doyumu Ölçeğinin ve Aile Değerlendirme Envanterinin Alt Ölçeklerinin Puanları Açısından “Kruskal Wallis H” Testi İle Karşılaştırılması

Grup	N	X	SS	sd	X²	p
-------------	----------	----------	-----------	-----------	----------------------	----------

Problem çözme alt ölçeği	1-10 yıl	9	9.61	2.16	2	2.31	.510
	11-15 yıl	12	12.20	3.87			
	16-20 yıl	7	11.07	3.85			
	21 yıl ve üzeri	12	10.75	3.55			
	Toplam	40					
Grup	N	X	SS	sd	X²	p	
İletişim alt ölçeği	1-10 yıl	9	15.61	4.17	2	5.40	.145
	11-15 yıl	12	18.62	3.16			
	16-20 yıl	7	14.78	3.98			
	21 yıl ve üzeri	12	16.12	6.53			
	Toplam	40					
Grup	N	X	SS	sd	X²	p	
Roller alt ölçeği	1-10 yıl	9	24.22	4.39	2	3.82	.281
	11-15 yıl	12	24.75	6.00			
	16-20 yıl	7	24.42	5.31			
	21 yıl ve üzeri	12	20.83	4.96			
	Toplam	40					
Grup	N	X	SS	sd	X²	p	
Duygusal tepki verebilme alt ölçeği	1-10 yıl	9	10.38	3.32	2	.934	.817
	11-15 yıl	12	11.45	2.70			
	16-20 yıl	7	10.28	3.87			
	21 yıl ve üzeri	12	10.79	4.67			
	Toplam	40					
Grup	N	X	SS	sd	X²	p	
Gereken ilgiyi gösterme alt ölçeği	1-10 yıl	9	16.94	1.66	2	3.93	.269
	11-15 yıl	12	18.16	3.05			
	16-20 yıl	7	16.35	2.95			
	21 yıl ve üzeri	12	15.95	2,78			
	Toplam	40					
Grup	N	X	SS	sd	X²	p	
Davranış kontrolü alt ölçeği	1-10 yıl	9	20.11	1.94	2	4.95	.175
	11-15 yıl	12	21.87	4.47			
	16-20 yıl	7	21.21	3.08			
	21 yıl ve üzeri	12	18.75	2.95			
	Toplam	40					
Grup	N	X	SS	sd	X²	p	
Genel işlevler alt ölçeği	1-10 yıl	9	19.50	6.08	2	2.33	.507
	11-15 yıl	12	22.83	6.88			
	16-20 yıl	7	19.42	5.73			
	21 yıl ve üzeri	12	20.79	6.29			
	Toplam	40					
Grup	N	X	SS	sd	X²	p	

Aile değerlendirme ölçeği					2	2.68	.443
	Grup	N	X	SS			
	1-10 yıl	9	116.38	19.68			
	11-15 yıl	12	129.91	22.90			
	16-20 yıl	7	117.57	23.77			
	21 yıl ve üzeri	12	114.00	28.44			
	Toplam	40					
Yaşam doyumu ölçeği					2	.495	.920
	Grup	N	X	SS			
	1-10 yıl	9	21.16	4.70			
	11-15 yıl	12	21.70	5.38			
	16-20 yıl	7	22.21	8.70			
	21 yıl ve üzeri	12	20.83	6.60			
	Toplam	40					

Tablo 4.24’de görüldüğü gibi; zihinsel engelli çocuğa sahip ebeveynlerin evlilik sürelerine göre problem çözme, iletişim, roller, duygusal tepki verebilme, gereken ilgiyi gösterme, davranış kontrolü, genel işlevler, aile değerlendirme ve yaşam doyumu ölçeklerinden aldıkları puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla Kruskal Wallis H-Testi yapılmış ve evlilik süresi açısından anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür ($p>0.05$).

Bu araştırmanın genel amacı çerçevesinde yirminci olarak “Normal gelişim gösteren çocuğa sahip ebeveynlerin yaşam doyumu ölçeğinden ve aile değerlendirme envanterinin alt ölçeklerinden aldıkları puanlar arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?” sorusuna yanıt aranmaktadır.

Tablo 4.25. Normal Gelişim Gösteren Çocuğa Sahip Ebeveynlerin Yaşam Doyumu Ölçeğinden ve Aile Değerlendirme Envanterinin Alt Ölçeklerinden Aldıkları Puanlar Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Ölçekler		Yaşam doyumu ölçeği
Problem çözme alt ölçeği	r	-.186
	p	.183
İletişim alt ölçeği	r	-.334
	p	.015*
Roller alt ölçeği	r	-.338
	p	.013*
Duygusal tepki verebilme alt ölçeği	r	-.425
	p	.002**
Gereken ilgiyi gösterme alt ölçeği	r	-.471
	p	.001**

Davranış kontrolü alt ölçeği	r	-0.257
	p	.063
Genel işlevler alt ölçeği	r	-0.302
	p	.028*
Aile değerlendirme ölçeği	r	-0.452
	p	.001**

**p<0.01 ; *p<0.05

Tablo 4.25’de görüldüğü gibi; normal gelişim gösteren çocuğa sahip ebeveynlerin yaşam doyumu ölçeğinden aldıkları puanlar ile iletişim, roller, duygusal tepki verebilme, gereken ilgiyi gösterme, genel işlevler ve aile değerlendirme ölçeklerinden aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı ve negatif yönde ilişkili olduğu görülmektedir (sırasıyla; $r=-.334$, $r=-.338$, $r=-.425$, $r=-.471$, $r=-.302$ ve $r=-.452$). **Bir diğer deyişle yaşam doyumu düzeyleri arttıkça; iletişim, roller, duygusal tepki verebilme, gereken ilgiyi gösterme, genel işlevler ve aile değerlendirme düzeyleri de düşmekte olduğu görülmektedir.**

Bu araştırmanın genel amacı çerçevesinde yirmi birinci olarak “Zihinsel engelli çocuğa sahip ebeveynlerin yaşam doyumu ölçeğinden ve aile değerlendirme envanterinin alt ölçeklerinden aldıkları puanlar arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?” sorusuna yanıt aranmaktadır.

Tablo 4.26. Zihinsel Engelli Çocuğa Sahip Ebeveynlerin Yaşam Doyumu Ölçeğinden ve Aile Değerlendirme Envanterinin Alt Ölçeklerinden Aldıkları Puanlar Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Ölçekler		Yaşam doyumu ölçeği
Problem çözme alt ölçeği	r	-0.424
	p	.006**
İletişim alt ölçeği	r	-0.466
	p	.002**
Roller alt ölçeği	r	-0.341
	p	.031*
Duygusal tepki verebilme alt ölçeği	r	-0.589
	p	.001**

Gereken ilgiyi gösterme alt ölçeği	r	-0.358
	p	.023*
Davranış kontrolü alt ölçeği	r	-0.323
	p	.042*
Genel işlevler alt ölçeği	r	-0.550
	p	.001**
Aile değerlendirme ölçeği	r	-0.539
	p	.001**

**p<0.01 ; *p<0.05

Tablo 4.26’da görüldüğü gibi; zihinsel engelli çocuğa sahip ebeveynlerin yaşam doyumu ölçeğinden aldıkları puanlar ile problem çözme, iletişim, roller, duygusal tepki verebilme, gereken ilgiyi gösterme, davranış kontrolü, genel işlevler ve aile değerlendirme ölçeklerinden aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı ve negatif yönde ilişkili olduğu görülmektedir (sırasıyla; $r=-.424$, $r=-.466$, $r=-.341$, $r=-.589$, $r=-.358$, $r=-.323$, $r=-.550$ ve $r=-.539$). **Bir diğer deyişle yaşam doyumu düzeyleri arttıkça; problem çözme, iletişim, roller, duygusal tepki verebilme, gereken ilgiyi gösterme, davranış kontrolü, genel işlevler ve aile değerlendirme düzeyleri de düşmekte olduğu görülmektedir.**

5.SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu bölümde sonuç ve önerilere yer verilecektir.

5.1. Sonuç

1-Ebeveynlerin çocuklarının genel durumlarına göre gruplar arasında davranış kontrolü ölçeği puanı açısından anlamlı fark bulunmaktadır. Zihinsel engelli çocuğu olan ebeveynlerin zihinsel engelli çocuğu olmayan ebeveynlere oranla davranış kontrolü düzeylerinin daha yüksek olduğu saptanmıştır.

2-Ebeveynlerin çocuklarının genel durumlarına göre gruplar arasında aile değerlendirme ölçeği puanı açısından anlamlı fark bulunmaktadır. Zihinsel engelli çocuğu olan ebeveynlerin zihinsel engelli çocuğu olmayan ebeveynlere oranla aile değerlendirme düzeylerinin daha yüksek olduğu saptanmıştır.

3-Ebeveynlerin çocuklarının genel durumlarına göre gruplar arasında yaşam doyumu ölçeği puanı açısından anlamlı fark bulunmaktadır. Zihinsel engelli çocuğu olmayan ebeveynlerin zihinsel engelli çocuğu olan ebeveynlere oranla yaşam doyumu düzeylerinin daha yüksek olduğu saptanmıştır.

4-Annelerin çocuklarının genel durumlarına göre gruplar arasında duygusal tepki verebilme ölçeği puanı açısından anlamlı fark bulunmaktadır. Zihinsel engelli çocuğu olan annelerin zihinsel engelli çocuğu olmayan annelere oranla duygusal tepki verebilme düzeylerinin daha yüksek olduğu saptanmıştır.

5-Annelerin çocuklarının genel durumlarına göre gruplar arasında davranış kontrolü ölçeği puanı açısından anlamlı fark bulunmaktadır. Zihinsel engelli çocuğu olan annelerin zihinsel engelli çocuğu olmayan annelere oranla davranış kontrolü düzeylerinin daha yüksek olduğu saptanmıştır.

6-Annelerin çocuklarının genel durumlarına göre gruplar arasında aile değerlendirme ölçeği puanı açısından anlamlı fark bulunmaktadır. Zihinsel engelli çocuğu olan annelerin zihinsel engelli çocuğu olmayan annelere oranla aile değerlendirme düzeylerinin daha yüksek olduğu saptanmıştır.

7-Annelerin çocuklarının genel durumlarına göre gruplar arasında yaşam doyumu ölçeği puanı açısından anlamlı fark bulunmaktadır. Zihinsel engelli çocuğu olmayan annelerin zihinsel engelli çocuğu olan annelere oranla yaşam doyumu düzeylerinin daha yüksek olduğu saptanmıştır.

8-Babaların çocuklarının genel durumlarına göre gruplar arasında yaşam doyumu ölçeği puanı açısından anlamlı fark bulunmaktadır. Zihinsel engelli çocuğu olmayan babaların zihinsel engelli çocuğu olan babalara oranla yaşam doyumu düzeylerinin daha yüksek olduğu saptanmıştır.

9-Zihinsel engelli çocuğa sahip anne babaların yaşları ile iletişim, roller, davranış kontrolü ve aile değerlendirme ölçeklerinden aldıkları puanlar arasında anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir. Anne babaların yaşları arttıkça; iletişim, roller, davranış kontrolü ve aile değerlendirme düzeylerinde düşmekte olduğu görülmektedir.

10-Zihinsel engelli çocuğa sahip ebeveynlerin eğitim düzeyleri arasında duygusal tepki verebilme ölçeği puanı açısından anlamlı fark bulunmaktadır. Ortaöğretim mezunu ve altı olan ebeveynlerin diğer ebeveynlere oranla duygusal tepki verebilme düzeylerinin daha yüksek olduğu saptanmıştır.

11-Zihinsel engelli çocuğa sahip ebeveynlerin eğitim düzeyleri arasında gereken ilgiyi göstereme ölçeği puanı açısından anlamlı fark bulunmaktadır. Lise mezunu ve altı olan ebeveynlerin diğer ebeveynlere oranla gereken ilgiyi gösterme düzeylerinin daha yüksek olduğu saptanmıştır.

12-Normal gelişim gösteren çocuğa sahip ebeveynlerin gelir düzeyleri ile yaşam doyumu ölçeğinden aldıkları puanlar arasında anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir. Ebeveynlerin gelir düzeyi arttıkça; yaşam doyumu düzeylerinde düşmekte olduğu görülmektedir.

13-Zihinsel engelli çocuğa sahip ebeveynlerin gelir düzeyleri ile problem çözme, iletişim, roller, duygusal tepki verme, davranış kontrolü, genel işlevler ve aile değerlendirme ölçeklerinden aldıkları puanlar arasında anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir. Ebeveynlerin gelir düzeyleri arttıkça; problem çözme, iletişim, roller, duygusal tepki verme, davranış kontrolü, genel işlevler ve aile değerlendirme düzeylerinde düşmekte olduğu görülmektedir.

14-Normal gelişim gösteren çocuğa sahip annelerin sahip olduğu çocuk sayıları arasında davranış kontrolü ölçeği puanı açısından anlamlı fark bulunmaktadır. 2

çocuğu ve üzeri olan annelerin diğer annelere oranla davranış kontrolü düzeylerinin daha yüksek olduğu saptanmıştır.

15-Zihinsel engelli çocuğa sahip babaların sahip olduğu çocuk sayıları arasında yaşam doyumu ölçeği puanı açısından anlamlı fark bulunmaktadır. 2 çocuğu olan babaların diğer babalara oranla yaşam doyumu düzeylerinin daha yüksek olduğu saptanmıştır.

16-Normal gelişim gösteren çocuğa sahip ebeveynlerin yaşam doyumu ölçeğinden aldıkları puanlar ile iletişim, roller, duygusal tepki verebilme, gereken ilgiyi göstereme, genel işlevler ve aile değerlendirme ölçeklerinden aldıkları puanlar arasında anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir. Yaşam doyumu düzeyleri arttıkça; iletişim, roller, duygusal tepki verebilme, gereken ilgiyi göstereme, genel işlevler ve aile değerlendirme düzeyleri de düşmekte olduğu görülmektedir.

17-Zihinsel engelli çocuğa sahip ebeveynlerin yaşam doyumu ölçeğinden aldıkları puanlar ile problem çözme, iletişim, roller, duygusal tepki verebilme, gereken ilgiyi göstereme, davranış kontrolü, genel işlevler ve aile değerlendirme ölçeklerinden aldıkları puanlar arasında anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir. Yaşam doyumu düzeyleri arttıkça; problem çözme, iletişim, roller, duygusal tepki verebilme, gereken ilgiyi gösterme, davranış kontrolü, genel işlevler ve aile değerlendirme düzeyleri de düşmekte olduğu görülmektedir.

5.2.Tartışma

Bu çalışma zihinsel engelli çocuğa sahip ebeveynlerin evlilik uyumu ile yaşam doyumu düzeylerini saptamak, yaşam doyumu ve evlilik uyumunu etkileyen değişkenleri belirlemek ve iki grubu karşılaştırmak amacıyla, İstanbul ili Sultan gazi ilçesinde ikamet eden 40 zihinsel engelli çocuğa sahip ebeveyn ve 53 normal gelişim gösteren çocuğa sahip ebeveyn olmak üzere toplamda 186 kişi ile yürütülmüştür. Bu bölümünde araştırmanın bulguları mevcut yazın eşliğinde tartışılmıştır.

Tez çalışmasının sonucuna göre normal gelişim gösteren çocuğa sahip ebeveynlerin, zihinsel engelli çocuğa sahip ebeveynlere oranla aile içi ilişkiler daha sağlıklı ve yaşam doyumu düzeyleri daha yüksek olduğu belirlenmiştir. İlgili yazın incelendiğinde İnce ve Tüfekçi (2015) çalışmalarında engelli çocuğa sahip çiftlerin evlilik uyumunun olumsuz etkilendiğini ve yaşam doyumu düzeylerine bakıldığında yaşamlarından az hoşnut oldukları saptanmıştır bu bulgu çalışmanın verileriyle

paralellik göstermektedir. Zihinsel engelli çocukların kişisel bakım becerilerinin ebeveynlerin yardımlarıyla gerçekleşmesi ve anne-babaya muhtaç bir yaşam sürmeleri, ebeveynlerin üzerindeki sorumluluğu arttırdığından ötürü ve çocuklarının ömür boyu iyileşmeyeceklerini bilmeleri ebeveynlerin evlilik uyumunu ve yaşam doyumu düzeylerini olumsuz etkilediği düşünülebilir. Bulguların aksine çalışmalarda mevcuttur; Can (2015) ise engelli çocuğu olan ve olmayan ebeveynlerin evlilik uyumlarının ve yaşam doyumunu incelediği çalışmasında bu iki faktör arasında önemli bir fark olmadığı sonucuna ulaşmıştır.

Zihinsel engelli çocuğu olmayan annelerin zihinsel engelli çocuğu olan annelere oranla yaşam doyumu düzeylerinin daha yüksek olduğu saptanmıştır. Bu bulguya paralel olarak Akarsu (2014) çalışmasında zihinsel engelli çocuğa sahip annelerin yaşam doyumu düzeylerinin düşük olduğu bulunmuştur. Bunun sebebi olarak zihinsel engelli çocuğun ihtiyaçları daha fazla sorumluluk ve ilgi gerektiğinden anneyi yormakta ve bundan dolayı yaşam doyumu düzeylerinin düşük olduğu tarzında bir yorum yapılabilir.

Yaşam doyumu düzeyleri arttıkça; Aile değerlendirme ölçeğinin alt ölçekleri ve aile değerlendirme düzeylerinin de düşmekte olduğu görülmektedir. Bu bulgu Can (2015) in çalışmasında, evlilik uyumu ve yaşam doyumu düzeyleri arasında pozitif yönde bir ilişki sonucuna ulaşılması ile bu çalışmadaki sonuçla paralellik göstermektedir.

Normal gelişim gösteren çocuğa sahip annelerin sahip olduğu çocuk sayıları arasında davranış kontrolü ölçeği puanı açısından anlamlı fark bulunmaktadır. 2 çocuğu ve üzeri olan annelerin diğer annelere oranla davranış kontrolü düzeylerinin daha yüksek olduğu saptanmıştır. Aile içi ilişkilerde çocuk sayısının olumsuz etkisi davranış kontrolünün yüksek bulunmasıyla belirlenmiştir. Çocuk sayısının evlilik uyumuna olumsuz etkisini saptayan çalışmalara baktığımızda Şendil ve Korkut (2008) çocuk sayısı ile çift uyumu, çift tatmini, çift birlikteliği ve duygulanım ifadesi arasında da negatif yönde korelasyonlar ortaya çıkarmışlardır. Bu sonuçlar da çocuk sayısındaki artışla beraber bireylerin genel evlilik kalitesinde bir azalma olduğu sonucuna ulaşarak bu çalışmayla paralellik göstermektedir. Bunun sebebi olarak çocuk sayısının fazla olması ile sorumlulukların artması eşlerin birbirlerine ayıracakları zamanın azalmasına

bağlı olarak aile içi ilişkilerin olumsuz etkilenmesi olası bir sonuçtur. Ar (2014) çalışmasında ise normal gelişim gösteren çocuğa sahip anneler ile otistik çocuğa sahip annelerin çocuklarının sayısı ile evlilik uyumları arasında anlamlılık saptanmamıştır

Zihinsel engelli çocuğa sahip babaların yaşam doyumu ölçeği puanı ele alındığında;2 çocuğu olan babaların 3 çocuğu ve üzeri olan babalara oranla yaşam doyumu düzeylerinin daha yüksek olduğu saptanmıştır. Çocuk sayısındaki artışın babaların olumsuz etkilenmesinin sebepleri olarak çocuk sayısı artışından dolayı ekonomik sorunlar yaşanması, iş yükünün artması annenin çocuklarla daha fazla ilgilenmesi ile eşler arasındaki iletişimin azalması ile ilgili olabilir. Bu sonuca benzer Doğru ve Arslan'ın (2008) çalışmasında da annelerin mali kaygısının babalara göre, babaların ailenin karşılaştığı zorluklar alt boyutundaki kaygısının annelere göre daha yüksek olduğu bulunarak bu çalışmayla paralellik göstermektedir. İnce ve Tüfekçi (2015) de çalışmalarında 1 ve 2 çocuğa sahip ebeveynlerin yaşam doyumu düzeyinin daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Lise mezunu ve altı olan ebeveynlerin diğer ebeveynlere oranla gereken ilgiyi gösterme düzeylerinin daha yüksek (sağlıksız) olduğu saptanmıştır. Bu bulguya benzer bir çalışma olarak Şendil ve Korkutun (2008) çalışmasında ilkökul eğitimine sahip olan bireyler, lise, lisans ve üstü eğitime sahip olan bireylere göre daha düşük evlilik uyumu, çift tatmini, çift birlikteliği ve duygulanım ifadesi ayrıca lisans ve üstü eğitim durumunda olanlara göre daha fazla evlilik çatışması olduğu sonucuna ulaşmıştır. Bir diğer çalışma ise Kaytez ve diğ. (2015) annelerin, ilkökul mezunlarının ve çalışmayan ailelerin aile gereksinimleri puan ortalamaları yüksek(sağlıksız) bulunmuştur. Bu sonuçlar, düşük eğitim düzeyindeki bireylerin, eşler arasındaki ilişkinin niteliğini belirleyen, iletişim, sevgi, eşler arasındaki düşünce alışverişi ve birlikte vakit geçirme konularında daha çok anlaşmazlık yaşadıklarını söylemek mümkündür.

Normal gelişim gösteren çocuğa sahip ebeveynlerin gelir düzeyi arttıkça yaşam doyumu düzeylerinin de düşmekte olduğu belirlenmiştir. Bu çalışmada böyle bir sonucun çıkması sebepleri arasında gelir durumu dışında başka olumsuz etkenlerin varlığından dolayı yaşam doyumunun düşük çıkma ihtimalinin olması ve ya gelir durumunun yüksek olmasının yaşam da mutlu olmak için yeterli görmemeleri, daha fazlasını isteme gibi sebepler görülebilir. Bu çalışmadaki verilerimin tersine Akandere

ve diğ. (2009) gelir durumu yüksek olan bireylerin gelir durumu düşük olan bireylere göre yaşam doyumu düzeyleri yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Zihinsel engelli çocuğa sahip ebeveynlerin davranış kontrol düzeyleri yüksek bulunmuştur. Davranış kontrolünün yüksek olması ebeveynlerin sağlıklı bir davranış kontrolüne sahip olmadığı, aile üyelerinin davranışlarının net olmaması ve katı bir disiplinin olmasıdır. Psikolojik ve sosyal risk karşısındaki davranışların olumlu bir tutum içerisinde olmaması, kontrolün dengesiz oluşudur. Araştırmalar, engelli çocuğa sahip olan ailelerde boşanma ve eşlerden birinin evi terk etme durumlarına, hatta intihar olaylarına ve alkol bağımlılığına sıklıkla rastlandığını ortaya koymuştur (Levy-Shiff,1986; Marsh,1992). Sağlıksız bir aile yapısı içinde olan aile fertlerinin suçlayıcılık ve yargılayıcılık en belirgin özellikler arasında sayılır (Nixon ve Pearn 1977). Yine Bavers'a (1986) göre bu kalıplardaki aile fertlerinin sağlıklı iletişime kapalıdır, fertlerde egotizm üstündür, fertler kendileri gibi olmayıp, diğer egemen fertlerin olmasını istedikleri gibi olmaya zorlanır. Bu yüzden üstü kapalı kurallar uygulanmakta, problemler yapmacık davranış kalıpları ile saklanır, çoğu zaman problemin sebebi ve çözüm yolu başka bir soruna kaydırılarak, gerçek sorun inkâr edilir. Rollerin kaybı ya da diğer üyenin başka rol üstlenerek durumu telafi etme çabası, diğer üyelerde de aşırı yüklenmeye, bocalamaya yol açmaktadır. Bu değişimin sonucu aile ortamında disiplin ve düzenin kaybı anlamına gelen davranış kontrolünün yitirilmesine yol açıcı sebeplerden olabilir.

Zihinsel engelli çocuğa sahip anne babaların yaşları arttıkça; iletişim, roller, davranış kontrolü ve aile değerlendirme düzeylerinde düşmekte olduğu görülmektedir. Bunun sebebi olarak ileriki yaşlara gelindiğinde ebeveynlerin aile içi ilişkilerde daha başarılı oldukları hem de tecrübe ve deneyim kazanarak olaylara daha sabırlı yaklaşmalarından dolayı olduğu düşünülebilir. Bu çalışmadaki verilerde çıkan yaş ve davranış kontrolü ilişkisinin sonucuna benzer olarak Coşkun (2013) çalışmasında yaş ilerledikçe davranış kontrolü düzeyinin düştüğünü, fakat diğer alt ölçeklerle ile yaş arasında anlamlı bir ilişki bulamamıştır.

Annelerin çocuklarının genel durumlarına göre, zihinsel engelli çocuğu olan annelerin zihinsel engelli çocuğu olmayan annelere oranla duygusal tepki verebilme düzeylerinin daha yüksek olduğu saptanmıştır. Bu bulguya benzer olan bir çalışmaya baktığımızda Özşenol ve diğ. (2003) çocuğun engelinden ötürü kendini suçlayan

annelerin duygusal tepki verebilme alt ölçeğinde aldıkları ortalama puan 1,96 iken kendisini suçlamayan annelerin ortalama puanı 1,63 olarak kendini suçlayan annelerin duygusal tepki verebilme alt ölçeğinden sağlıklı olmayan bir sonuç elde edilmiş.

5.3.Öneriler

Bu çalışmada sosyoekonomik düzeyi düşük ebeveynlerle çalışılmıştır. Bu alanda yapılacak başka çalışmalarda sahip olunan çocuk dışında sosyoekonomik düzeyi yüksek ebeveynlerle çalışılabilir. Aynı zamanda başka şehirlerde bu çalışmanın daha geniş örnekleme çalışılması geçerlilik güvenirlik açısından fayda sağlayacak unsurlardandır. Yapılan bu çalışma ile uygulamacılar ailelerin yaşadığı sorunları ve istekleri öğrenme şansı yakalamışlardır. Elde edilen bu bilgiler sayesinde ailelere rehberlik ve onları çocukların sağlıklı eğitim alması için yönlendirme fırsatı elde edilmiştir. Ülkemizde zihinsel engelli çocuğa sahip olan ebeveynleri yönlendirme, bilgilendirme ve psikolojik hizmet sağlamaya yönelik çalışmalar oldukça azdır. Zihinsel engelli çocuğun aileye gelişiyle ailelerin ihtiyaçları, yaşam güçlükleri ve evlilik uyumları konusunda yaşadıkları sıkıntılar psikolojik destek ile azaltılabilir. Engelli bireylere karşı tüm toplumun sorumluluğunun olduğu düşüncesiyle, bu konudaki duyarlılığın arttırması için önlemler alınması önerilir.

Kaynakça

Ahmetoğlu, E. (2004). *Zihinsel Engelli Çocukların Kardeş İlişkilerinin Anne ve Kardeş Algılarına Göre Değerlendirilmesi*. A.Ü Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, Ankara.

Akıncı, A. (1991). *Öğretilebilir Düzeyde Zihinsel Özürlü Çocukların Annelerinin ve Öğretmenlerinin Eğitim Hedefleri ile İlgili Düşüncelerinin Araştırılması*. H.Ü. Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

Akarsu, Ö.(2014). *Zihinsel yetersiz çocukların aile yükü, öz bakım becerileri, annelerinin yaşam doyumu ve etkileyen faktörler*. T.Ü. , Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Trakya.

Akandere, M., Acar, M. ve Baştuğ, G. (2009). Zihinsel ve fiziksel engelli çocuğa sahip anne ve babaların yaşam doyumu ve umutsuzluk düzeylerinin incelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 22(1), 23-32.

Akkök, F. , Aşkar, P. , Karancı, N. (1992). Özürlü Bir Çocuğa Sahip Anne - Babalardaki Stresin Yordanması. *Özel Eğitim Dergisi*. 1 (2): 8 – 12

Akkök, F. (2005). *Farklı Özellige Sahip Çocuk Aileleri ve Ailelerle Yapılan Çalışmalar: Özel Gereksinimli Çocuklar ve Özel Eğitime Giriş*. A. Ataman (Ed.) , Gündüz Eğitim ve Yayıncılık, Ankara.

Akkuş, N. (2007). *Orta Düzeyde Öğrenme Yetersizliği (eğitilebilir) Olan Çocuklara Günümüzde Uygulanan İlköğretim Eğitim Programına İlişkin Öğretmen Görüşlerinin Değerlendirilmesi*. Ç.U. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Adana.

Ar, Ö. (2014). *Normal Gelişim Gösteren Çocuğa Sahip Ebeveynler İle Otizmli Çocuğa Sahip Ebeveynlerin Evlilik Uyumu Ve Anksiyete Düzeylerinin İncelenmesi*. H.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Aral N. ve Gürsoy F. (2007). *Özel Eğitim Gerektiren Çocuklar ve Özel Eğitime Giriş*. Morpa Kültür Yayınları. İstanbul, 34-37, 155-141.

Arman, N. (2009) *Zihinsel Engelli Çocuğa Sahip Anne ve Babaların Algıladıkları Sosyal Destek Düzeyleri ile Tükenmişlik ve Kaygı Düzeylerinin İncelenmesi*. A.Ü. Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Erzurum.

Ataman, A. (2009) *Özel Gereksinimli Çocuklar Ve Özel Eğitime Giriş*. (ed. Ataman) Ankara, Gündüz Eğitim Yayıncılık.

Bacanlı, M. ve Terzi, Ş. (2013). *Yetişkinlik ve Yaşlılık Psikolojisi Gelişimi ve Psikolojisi*. Açılımkitap Pınar yayınları, İstanbul.

Bacanlı, H. (2001). Eş Tercihleri. *Türk psikolojik danışma ve rehberlik dergisi cilt 11 Sayı:14*

Bozdoğan İ.B. (2011). *Zihinsel Engelli Çocuğa Sahip Ebeveynlerin Algıladıkları Sosyal Destek Ve Yalnızlık Puanları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. A.Ü. , Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Erzurum.

Bulut, I.(1990). *Aile Değerlendirme Ölçeği El Kitabı*. Ankara: Özgüneliş Matbaası.

Beavers J, Hampson RB, Hulgus YF, Beavers WR. Coping in families with a retarded child. *Fam Process*. 25: 365-378, 1986

Can, F. (2015). *Engelli çocuğu olan ve olmayan ebeveynlerin evlilik uyumu yaşam doyumunu ve etkileyen faktörler*. A.Ü. , Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Erzurum.

Çengelci, B. (2009). Otizm ve Down Sendromlu Çocuğa Sahip Annelerin Kaygı, Umutsuzluk ve Tükenmişlik Duygularının Karşılaştırılması. *Ege Eğitim Dergisi 2009 (10) 2: 1-221*.

Çiftçi, H. (2007). *Zihinsel engelli çocuklara renk kavramını kazandırmada eş zamanlı ipucuyla öğretimin bireysel ve grup eğitimindeki etkisinin karşılaştırılması*. G.Ü. , Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Doktora tezi, Ankara.

Cirhinlioğlu, F.G. (2001). *Çocuk ruh sağlığı ve gelişimi*. Ankara: Nobel Yayıncılık.

Çoban, E. (2003). *Tıbbi Eğitsel Yaklaşımla Zihinsel Engel Okyanusun Kıyısı*. Nobel Yayın Dağıtım, s:24- 27, Ankara

Coşkun S. (2012) *Zihinsel Engelli Çocuğa Sahip Annelerin Uyum Süreci Aşamaları ve Bu Aşamaların Tükenmişlik ve Algılanan Sosyal Destek ile İlişkilendirerek İncelenmesi*. E.Ü. , Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İzmir.

Coşkun Y. ve Akkaş G. (2009). Engelli Çocuğu Olan Annelerin Sürekli Kaygı Düzeyleri İle Sosyal Destek Algıları Arasındaki İlişki. Ahi Evran Üniversitesi, *Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi 2009;10(1):213-227*.

Coşkun, D. (2013). *Fiziksel Engelli Çocuğu Olan Ebeveynlerde Bakım Yükünün Ve Aile İşlevlerinin Değerlendirilmesi*. A.Ü. Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Erzurum.

Dost M. (2007). Üniversite Öğrencilerinin Yaşam Doyumunun Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi (2) 22. Sayı*.

Doğru, S. S. ve E. (2008). Arslan. Engelli Çocuğu Olan Annelerin Sürekli Kaygı Düzeyi İle Durumluk Kaygı Düzeylerinin Karşılaştırılması. S.Ü. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi 19: 543-553*.

Dündar, R. (2006) . *Orta Düzeyde Zihinsel Engelli Çocuklara Okuma Öğretiminde Ses Temelli Cümle ve Cümle Çözümleme Yöntemlerinin Etkililiklerinin Karşılaştırılması*. H.Ü. Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

Erbek E. , Beştepe E. , Akar H. , Eradamlar N. ve Alpkan RL. Evlilik Uyumu. *Düşünen Adam* 18(1): 39-47, 2005

Eş, A.(2013). *Zihinsel Engelli Bireye Sahip Annelerin Çocuklarını Kabullenişleri İle Umutsuzluk Düzeylerinin İncelenmesi*. Y.Ü. , Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Genç, H. (2015). *Zihinsel Engelli Çocuklara Sahip Anne ve Babaların Yaşam Doyumlarının ve Aleksitimik Düzeylerinin İncelenmesi*. G.Ü. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Tokat.

Göncü H. (2014) *Evlilik İlişkilerini Geliştirme Programının Evli Bireylerin Evlilik Uyum Düzeyine Etkisi*. F.Ü. , Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

İnce, Z. ve Tüfekçi, F. (2015). Engelli Çocuğu Olan Ebeveynlerde Evlilik Uyumu Ve Yaşam Doyumunun Değerlendirilmesi Ve Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesi. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi* 4(1)

Kankaya, D. (2015). *Evli Bireylerde Aldatma Eğilimi ve Cinsel Yaşantılar*. B.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Karasar, N. (1994). *Bilimsel Araştırma Yöntemi* (5 b.). Ankara: Nobel Yayın.

Karpat, D. (2011). *Yaygın Gelişimsel Bozukluk Tanısı Alan Çocukların Ebeveynlerinin Yaşadığı Yas Tepkilerinin, Evlilik Uyumlarının ve Sosyal Destek Algularının İncelenmesi*. D.Ü. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İzmir.

Kaymaz, K. (2015). *Zihinsel ve Bedensel Engelli Çocukların Annelerinin Anksiyete, Depresyon Düzeylerinin Belirlenmesi ve Aile İşlevlerinin İncelenmesi*. B.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Kaytez, N. , Durualp, E. , ve Kadan, G. (2015). Engelli çocuğu olan ailelerin gereksinimlerinin ve stres düzeylerinin incelenmesi. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 4(1).

Kublay, D. (2013). *Evlilik Uyumu. Değer Tercihleri ve Öznel Mutluluk Açısından İncelenmesi*. K.T.Ü. , Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Trabzon.

Kulaksızoğlu A (Ed.) (2003). *Farklı Gelişen Çocuklar*. Epsilon Yayıncılık, İstanbul.

Kurt, A. , Tekin, A. , Koçak, V. , Özpulat, Ö. , Önat H. (2008). Zihinsel engelli çocuğa sahip anne babaların karşılaştıkları güçlükler. *Türkiye Klinikleri Journal of Pediatrics*, 17(3), 158-163.

Kurt, D. (2010). *Zihinsel Engelli Çocuğa Sahip Annelerin Tükenmişlik Düzeylerinin Yordanması*. Y.Ü. , Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İzmir.

- Küçükler, S.(1993). Özürlü Çocuk Ailelerine Yönelik Psikolojik Danışma Hizmetleri. *Özel Eğitim Dergisi, 1993 1 (3), 23-29*
- Lafçı, D. , Öztunç, G. Alparslan, Z.N. (2014).Zihinsel Engelli Çocukların (Mental Retardasyonlu Çocukların) Anne Ve Babalarının Yaşadığı Güçlüklerin Belirlenmesi. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi: 3(2)*
- Levy-Shiff R. (1986) Mother-father-child interactions in families with a mentally retarded young child. *Am J Ment Defic. 91: 141-9,*
- Natan K. (2007) *Zihinsel Engelli Çocuğu Olan Ve Zihinsel Engelli Çocuğu Olmayan Annelerin Depresyon Ve Kaygı Düzeyleri*. M.Ü. , Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi İstanbul
- Nixon J, Pearn J. Emotional sequelae of parents and sibs following the drowning or near-drowning of a child. *Aust N Z J Psychiatry. 11:265-268, 1977*
- Marsh DT. (1992) Families and Mental Retardation: *New Directions in Professional Practice*. London: Praegar Publishers.
- Okanlı, A. , Ekinci, M. Gözüağca, D. , Sezgin, S. (2004). Zihinsel Engelli Çocuğa Sahip Ailelerin Yaşadıkları Psikososyal Sorunlar. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*.
- Özbey, S. (2012). Ebeveynlerin Evlilik Uyumu ve Algıladıkları Sosyal Destek İle Altı Yaş Çocuklarının Problem Davranışları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *cilt:20 no:1 Kastamonu eğitim dergisi 43-62*
- Özgüven, İ.E. (2009). *Evlilik ve Aile Terapisi*. PDREM Yayınları: Ankara.
- Özer, K. , Karabulut, Ö. Yaşlılarda Yaşam Doyumu. *Geriatrı 6 (2): 72-74, 2003*
- Özşenol, F. , Işıkkhan, V. , Ünay, B. , Aydın, H.İ, Akın, R. , Gökçay, E. Engelli Çocuğa Sahip Ailelerin Aile İşlevlerinin Değerlendirilmesi. *Gülhane Tıp Dergisi 45 (2) : 156 - 164 (2003)*
- Özgüven, İ. E. (2000). *Evlilik ve Aile Terapisi*. Ankara: PDREM Yayınları.
- Poroy, A. (2010) *Cinsellik El Kitabı*. 1. Basım, Alfa Yayınları.
- Şener A. , Terzioğlu G. (2002) *Ailede Eşler Arası uyumu Etki Eden Faktörlerin Araştırılması*. Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı, Ankara.
- Şenol S. (2006). *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı*. HYP Yayıncılık, Ankara.
- Şimşek, A. , Özdamar, N. , Uysal, Ö. , Kabak, K. , Berk, C. , Kılıçer, T. , Çiğdem, H. *İki Binli Yıllarda Türkiye'deki Eğitim Teknolojisi Araştırmalarında Gözlenen Eğilimler*. Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri 9(2)-2009-941-966

Tekinarslan, İ.Ç. (2010). *Zihinsel Yetersizliği Olan Öğrenciler. İ.H. Diken (Ed.). Özel Eğitime Gereksinimi Olan Öğrenciler ve Özel Eğitim içinde*. Ankara: Pegem Akademi, 135-164.

Tezcan, S. , Coşkun, Y.(2004). Türkiye’de 20. Yüzyılın Son Çeyreğinde Kadınlarda İlk Evlenme Yaşı Değişimi Ve Günümüz Evlilik Özellikleri. *Nüfusbilim Dergisi\Turkish Journal of Population Studies*, 2004, 26, 15-34

Tural, E., (2002) *Okul Öncesi Dönemdeki Mental Retarde Çocuklarda Dört Farklı Değerlendirme Yönteminin İncelenmesi*. H.Ü. , Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İş ve Uğraşı Tedavisi için Öngördüğü Bilim Uzmanlığı Tezi, Ankara.

Tynes, S.R. (1990). Educational heterogamy and marital satisfaction between spouses. *Social Science Research*, 19: 153-174.

Varol, N. (2005). *Aile Eğitimi*. Ankara: Kök Yayıncılık.

Yalçın, H. (2014) Evlilik Uyumu İle Sosyodemografik Özellikler Arasındaki İlişki. *Eğitim Ve Öğretim Araştırmaları Dergisi. Şubat Cilt:3 Sayı:1 Makale No: 24*

Yalçınkaya, Ö.(2012). *Eğitilebilir Zihinsel Engelli Çocuklarda Web Destekli Uzaktan Eğitim Sistemi İle Sosyal Beceri Öğretiminin Bilgisayar Ortamında Geliştirilmesi*. T.Ü. , Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Edirne.

Yörükoğlu, A. (1998). *Çocuk Ruh Sağlığı (22. Baskı)*. İstanbul: Özgür Yayınları.

EK-1.Yaşam Doyumu Ölçeği

		Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Kısmen katılmıyorum	Kararsızım	Kısmen katılıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum
1	Hayatım birçok yönden idealime yakın	1	2	3	4	5	6	7
2	Hayat şartlarım mükemmel	1	2	3	4	5	6	7
3	Hayatımdan memnunum	1	2	3	4	5	6	7
4	Hayattan şimdiye kadar istediğim önemli şeyleri elde ettim	1	2	3	4	5	6	7
5	Eğer hayata yeniden başlasam hemen hemen hiçbir şeyi değiştirmezdim.	1	2	3	4	5	6	7

EK-2 Kişisel Bilgi Formu

Lütfen aşağıdaki soruları sizi ve ilgili kişiyi daha yakından tanıyabilmemiz için gereken şekilde cevaplayınız. Soruların doğru veya yanlış cevapları yoktur ve bireysel sonuçlar değil; genel sonuçlar değerlendirilecektir. Bu nedenle gerçeğe uygun şekilde cevaplandırmanız araştırmamız için büyük önem taşımaktadır.

Katılımınız ve katkılarınız için çok teşekkür ederim.

Kişisel bilgiler

1-Cinsiyet () Kadın () Erkek

2- Doğum tarihiniz:

3- Öğrenim Durumunuz

() Okur –yazar değil () Okur – yazar () İlkokul () ortaöğretim () Lise
() Yüksekokul () Lisans () Lisansüstü

4-Mesleğiniz: ...

5- Ailenizin gelir durumu:

6-Çalışma Durumunuz:

() Çalışıyor () Çalışmıyor () Emekli

7- Ailedeki çocuk sayısı

() 1 () 2 () 3 () 4 () 5 ve üstü

(8, 9, 10. Sorular) Zihinsel Engelli çocuğa sahip ebeveynler içindir;

8-Çocuğunuzun cinsiyeti () Kız () Erkek

9- Çocuğunuzun Zihinsel Yetersizlik Düzeyi

() Hafif () Orta () Ağır

10- Çocuğunuzun zihinsel yetersizliği nedeniyle Destek (Rehabilitasyon) Eğitiminden faydalanıyor musunuz?

() Evet () Hayır () Bazen

11-Ailede başka zihinsel engelli birey var mı?

() Evet () Hayır

12-Zihinsel engelli çocuğunuzla evde en çok kim ilgileniyor?

- Anne Ağabey-abla
 Baba Beraber

13-Zihinsel engelli çocuğunuzun aileye getirdiği duyguyu nasıl tanımlarsınız:

- Korku Heyecan
 Mutluluk Diğer(_____)
 Endişe

Evlilik ile ilgili Bilgiler

1. Kaç yaşında evlendiniz? ...

- 2. Kaç yıllık evlisiniz:** 5 yıl ve altı 16-20 yıl
 6-10 yıl 21 yıl ve üstü
 11-15 yıl

3. Eşiniz ile severek mi evlendiniz?

- Evet
 Hayır

4. Akraba evliliği: Evet

- Hayır

5. Eşinizi seviyor musunuz: Evet

- Hayır

6. Eşinizin sizi sevdiğini düşünüyor musunuz: Evet

- Hayır

7. Eşinizden şiddet gördünüz mü : Evet Hayır

EK 3 AİLE DEĞERLENDİRME ÖLÇEĞİ

CÜMLELER:	Aynen Katılıyorum	Büyük Ölçüde Katılıyorum	Biraz Katılıyorum	Hiç Katılmıyorum
1.Ailece ev dışında program yapmada güçlük çekeriz, çünkü aramızda fikir birliği sağlayamayız.	()	()	()	()
2.Günlük hayatımızdaki sorunların (problemlerin) hemen hepsini aile içinde hallederiz.	()	()	()	()
3.Evde biri üzgün ise, diğer aile üyeleri bunun nedenlerini bilir.	()	()	()	()
4.Bizim evde, kişiler verilen her görevi düzenli bir şekilde yerine getirmezler.	()	()	()	()
5.Evde birinin başı derde girdiğinde, diğerleri de bunu kendilerine fazlasıyla dert ederler.	()	()	()	()
6.Bir sıkıntı ve üzüntü ile karşılaştığımızda, birbirimize destek oluruz.	()	()	()	()
7.Ailemizde acil bir durum olsa, şaşırıp kalırız.	()	()	()	()
8.Bazen evde ihtiyacımız olan şeylerin bittiğinin farkına varmayız.	()	()	()	()
9.Birbirimize karşı olan sevgi, şefkat gibi duygularımızı açığa vurmaktan kaçınırız.	()	()	()	()
10.Gerektiğinde aile üyelerine görevlerini hatırlatır, kendilerine düşen işi yapmalarını sağlarız.	()	()	()	()
11.Evde dertlerimizi üzüntülerimizi birbirimize söylemeyiz.	()	()	()	()
12.Sorunlarımızın çözümünde genellikle ailece aldığımız kararları uygularız.	()	()	()	()
13.Bizim evdekiler, ancak onların hoşuna giden şeyler söylediğimizde bizi dinlerler.	()	()	()	()
14.Bizim evde bir kişinin söylediklerinden ne hissettiğini anlamak pek kolay değildir.	()	()	()	()
15.Ailemizde eşit bir görev dağılımı yoktur.	()	()	()	()
16.Ailemizin üyeleri, birbirlerine hoşgörülü davranırlar.	()	()	()	()
17.Evde herkes başına buyruktur.	()	()	()	()

18.Bizim evde herkes, söylemek istediklerini üstü kapalı değil de doğrudan birbirlerinin yüzüne söyler.	()	()	()	()
19.Ailede bazılarımız, duygularımızı belli etmeyiz.	()	()	()	()
20.Acil bir durumda ne yapacağımızı biliriz.	()	()	()	()
21.Ailecek, korkularımızı ve endişelerimizi birbirimizle tartışmaktan kaçınırız.	()	()	()	()
22.Sevgi, şefkat gibi olumlu duygularımızı birbirimize belli etmekte güçlük çekeriz.	()	()	()	()
23.Gelirimiz (ücret, maaş) ihtiyaçlarımızı karşılamaya yetmiyor.	()	()	()	()
24.Ailemiz, bir problemi çözdükten sonra, bu çözümün işe yarayıp yaramadığını tartışır.	()	()	()	()
25.Bizim ailede herkes kendini düşünür.	()	()	()	()
26.Duygularımızı birbirimize açıkça söyleyebiliriz.	()	()	()	()
27.Evimizde banyo ve tuvalet bir türlü temiz durmaz.	()	()	()	()
28.Aile içinde birbirimize sevgimizi göstermeyiz.	()	()	()	()
29.Evde herkes her istediğini birbirinin yüzüne söyleyebilir.	()	()	()	()
30.Ailemizde, her birimizin belirli görev ve sorumlulukları vardır.	()	()	()	()
31.Aile içinde genellikle birbirimizle pekiyi geçinemeyiz.	()	()	()	()
32.Ailemizde sert-kötü davranışlar ancak belli durumlarda gösterilir.	()	()	()	()
33.Ancak hepimizi ilgilendiren bir durum olduğu zaman birbirimizin işine karışırız.	()	()	()	()
34.Aile içinde birbirimizle ilgilenmeye pek zaman bulamıyoruz.	()	()	()	()
35.Evde genellikle söylediklerimizle, söylemek istediklerimiz birbirinden farklıdır.	()	()	()	()
36.Aile içinde birbirimize hoşgörülü davranırız	()	()	()	()
37.Evde birbirimize, ancak sonunda kişisel bir yarar sağlayacak ilgi gösteririz.	()	()	()	()
38.Ailemizde bir dert varsa, kendi içimizde hallederiz.	()	()	()	()
39.Ailemizde sevgi ve şefkat gibi güzel duygular ikinci plandadır.	()	()	()	()

40.Ev işlerinin kimler tarafından yapılacağını hep birlikte konuşarak kararlaştırırız.	()	()	()	()
41.Ailemizde herhangi bir şeye karar vermek her zaman sorun olur.	()	()	()	()
42.Bizim evdekiler sadece bir çıkarları olduğu zaman birbirlerine ilgi gösterir.	()	()	()	()
43.Evde birbirimize karşı açık sözlüyüzdür.	()	()	()	()
44.Ailemizde hiçbir kural yoktur.	()	()	()	()
45.Evde birinden bir şey yapması istendiğinde mutlaka takip edilmesi ve kendisine hatırlatılması gerekir.	()	()	()	()
46.Aile içinde, herhangi bir sorunun (problemin) nasıl çözüleceği hakkında kolayca karar verebiliriz.	()	()	()	()
47.Evde kurallara uyulmadığı zaman ne olacağını bilmeyiz.	()	()	()	()
47.Bizim evde aklınıza gelen her şey olabilir.	()	()	()	()
49.Sevgi, şefkat gibi olumlu duygularımızı birbirimize ifade edebiliriz.	()	()	()	()
50.Ailede her türlü problemin üstesinden gelebiliriz.	()	()	()	()
51.Evde birbirimizle pekiyi geçinemeyiz.	()	()	()	()
52.Sinirlenince birbirimize küseriz.	()	()	()	()
53.Ailede bize verilen görevler pek hoşumuza gitmez çünkü genellikle umduğumuz görevler verilmez.	()	()	()	()
54.Kötü bir niyetle olmasa da evde birbirimizin hayatına çok karışıyoruz.	()	()	()	()
55.Ailemizde kişiler herhangi bir tehlike karşısında (yangın, kaza gibi) ne yapacaklarını bilirler, çünkü böyle durumlarda ne yapılacağı aramızda konuşulmuş ve belirlenmiştir.	()	()	()	()
56.Aile içinde birbirimize güvenimiz.	()	()	()	()
57.Ağlamak istediğimizde, birbirimizden çekinmeden rahatlıkla ağlayabiliriz.	()	()	()	()
58.İşimize (okulumuza) yetişmekte güçlük çekiyoruz.	()	()	()	()
59.Aile içinde birisi, hoşlanmadığımız bir şey yaptığında ona bunu açıkça söyleriz.	()	()	()	()
60.Problemimizi çözmek için ailecek çeşitli yollar bulmaya çalışırız.	()	()	()	()

EK 7:ETİK KURUL ONAY FORMU

T.C.
HALIÇ ÜNİVERSİTESİ
GİRİŞİMSSEL OLMAYAN KLİNİK ARAŞTIRMALAR ETİK KURULU

SAYI : 97
KONU: Etik Kurul İzni

14.04.2016

Sayın; Sümeyye YAVUZ

Haliç Üniversitesi Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurulu tarafından yapılmış olduğunuz başvuru incelenmiş olup, Yrd. Doç. Dr. Hakan ERTUFAN'ın danışmanlığında araştırmayı planladığınız "Normal Gelişim Gösteren Çocuğa Sahip Ebeveynler ile Zihinsel Engelli Çocuğa Sahip Ebeveynlerin Evlilik Uyumu ve Yaşam Doyumu Düzeylerinin İncelenmesi" isimli araştırmanız kurulumuzun 14.04.2016 tarihli toplantısında etik yönden uygun bulunmuştur.

Bilgilerinize sunarım.

S. Kayalı
Prof.Dr.Eyüp Sabri KAYALI
Etik Kurul Başkanı

EK.Etik Kurul Kararı

Merkez Mah. Cendere Cad. No:5 Kağıthane - İstanbul
Telefon No: 0 (212) 924 24 44 / 2205 Faks No: (0 212) 999 78 52
etikkurul@halic.edu.tr İnternet: www.halic.edu.tr

TC
HALIÇ ÜNİVERSİTESİ
GİRİŞİMSEL OLMAYAN KLİNİK ARAŞTIRMALAR ETİK
KURULU

Yayın Tarihi :10.12.2015
Revizyon Tarihi :25.01.2016
Revizyon No : 01
Sayfa No : 1 / 1

KARARLAR

Tarih: 14 Nisan 2016

Karar No :30

Toplantı Sayısı:04

SümeYYe YAVUZ' un Yrd. Doç. Dr. Hakan ERTUFAN'ın danışmanlığında araştırmayı planladığı "Normal Gelişim Gösteren Çocuğa Sahip Ebeveynler ile Zihinsel Engelli Çocuğa Sahip Ebeveynlerin Evlilik Uyumu ve Yaşam Doymu Düzeylerinin İncelenmesi" konulu çalışması incelendi, yapılan inceleme sonucunda araştırmannın etik yönden uygun olduğuna karar verildi.

ÜYELER

Adı-Soyadı	Alanı	Kurumu	Araştırma ile İlişkisi	Toplantıya Katılma	İmza
Prof. Dr. E.Sabri KAYALI (Başkan)	Mühendislik	Haliç Üniversitesi Mühendislik Fakültesi	Var ☐ Yok ☒	Evet ☒ Hayır ☐	S. Kayalı
Prof. Dr. Güneş YAVUZER (Başkan Yard.)	Fizyoterapi ve Rehabilitasyon	Haliç Üniversitesi Sağlık Bilimleri Yüksekokulu	Var ☐ Yok ☒	Evet ☒ Hayır ☐	G. Z.
Yrd. Doç. Dr. Leman KUTLU (Raportör)	Ebelik	Haliç Üniversitesi Sağlık Bilimleri Yüksekokulu	Var ☐ Yok ☒	Evet ☒ Hayır ☐	L. Kutlu
Prof. Dr. Filiz AÇKURT	Beslenme ve Diyetetik	Haliç Üniversitesi Sağlık Bilimleri Yüksekokulu	Var ☐ Yok ☒	Evet ☒ Hayır ☐	F. A.
Prof. Dr. Oya OĞUZ	Fizik	Haliç Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi	Var ☐ Yok ☒	Evet ☒ Hayır ☐	O. O.
Prof. Dr. Kut SARPYENER	Antrenörlük	Haliç Üniversitesi Beden Eğt. ve Spor Yük. Okulu	Var ☐ Yok ☒	Evet ☒ Hayır ☐	K. Sarpyener
Yrd. Doç. Dr. İlhan ODABAŞ	Spor Yöneticiliği	Haliç Üniversitesi Beden Eğt. ve Spor Yük. Okulu	Var ☐ Yok ☒	Evet ☒ Hayır ☐	I. Odabaş
Av. Korkut HAZİNEDAR	Hukuk	Haliç Üniversitesi	Var ☐ Yok ☒	Evet ☐ Hayır ☒	K. Hazinedar

ETKU:4

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı: Sümeyye Yavuz

Doğum Tarihi: 16.11.1991

Medeni Hali: Bekar

Yabancı Dil: İngilizce-orta seviye

E-posta Adresi: Smeyyevz@gmail.com

Eğitim ve Akademik Durumu			
Mezuniyet Yılı	Mezun	Olduğu	Kurumun Adı
2010	Lise		Kadri Yörükoğlu Lisesi
2014	Lisans		Haliç Üniversitesi

İş Tecrübesi

Görev: Psikolog

Süre (yıl-yıl): 1 yıl(2015-2016)

Mavi Dünya Özel eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi